

SLOVENSKI NAROD

Izhaja vsak dan popoldne, izvenredno nedelje in praznike. — Inzerati: do 30 petič 2 D, do 100 vrt 2D 50 p, večji inzerati petič vrsta 4 D; notice, poslano, izjave, reklame, preklici beseda 2 D. — Popust po dogo. — Inzeratni davek rošebel. — „Slovenski Narod“ velja letno v Jugoslaviji 240 D, za inozemstvo 420 D.

Upravišтво: Kraljeva ulica št. 5, prilijče. — Telefon št. 304.

Uredništvo: Kraljeva ulica št. 5, I. nadstropje. — Telefon št. 34.

Poslilina plačana v gotovini.

Današnja številka „Slovenskega Naroda“ obsega 16 strani in velja 2 Din.

Prihodnja številka izide v ponedeljek.

Za Božič

Božič je tu in v božično razpoloženje se zataplja vse.

Neskončnokrat se je že označil Božič kot praznik miru, kot simbol miru in sprave. Za novine je to prilika, da posvečajo članke mirovnemu razpoloženju, da osvetlijo dogodke in ves razvoj sodobnosti v soju mirovnega stremjenja.

Letošnji Božič ima v celoti malo osnove za veselo samoopazovanje. V tem pogledu ni bistveno različen od Božiča zadnjih let. Gospodarska kriza se tekom zadnjega leta ni izboljšala, nasprotno — še povečala se je in razširila. Srednji stan, nesrečni uradniški sloj, je dobil še nove sunke tekom poslednjega leta in nad njim visi še zlovesča bližina prestanka stanovanjske zaštite, ki bo tekom prihodnjega leta marsikakemu državnemu nameščencu povzročil sive lase. Ekonomska kriza se je le še razširila in objela še večji krog; luksuzno opremljenih božičnih dreves bo letos vsekakor še manj nego lani. In kakor stoji stvari: kdor je razpoložen, da meditira dalje, se mu za prihodnje leto ne obetajo lepši razgledi. Se vedno se nismo zadosti približali ključku dobe hudih let, da bi nam misli na bližajočo se boljše čase dajale svetlejše poglede za trdo sodobnost in bodrile k vztrajanju. Take boljše perspektive nam tudi letošnji Božič še ni prinesel.

V naši notranji politiki ni niti najmanj osnove za mirovne meditacije. Kriza, ki jo je sprožila Ninčeva demisijska in ki jo je Pašičeva smrt precej podaljšala, še ni rešena in način, kako se rešuje, priča, da ostanejo za politično situacijo v veljavi vsi oni neugodni faktorji, ki so povzročali, da je bila notranjepolitična bilanca našega „sporazumenja“ letos tako silno pasivna. Vrh tega se nahajamo v stadiju oblastnih skupščinskih volitev; priprave za nje so v formalnem delu zaključene in ker je do volilnega dne samo še mesec dni, je pričakovati, da se bo baš sedaj začel zanje pravi boj. Letošnji Božič nas te da postavljaja baš na predvečer najsrditeljske notranjepolitične borbe, namesto da bi nas uvajal v mirnejše pojmovanje.

V vnanji politiki situacija letos ni prikladnejša za geslo: Mir ljudem na zemlji. Dr. Ninčič še nima naslednika; kadar nastopi in zavzame portfelj svojega prednika, se prične šele nadaljevanje naše vnanje politike in sicer takaj, kjer je nastopil usodni zaključek. To pa je značilna demisijska izjava dr. Ninčiča, s katero je očitalo neobjektivnost Italiji, priznal svojo usodno pogrsko v zaupljivost napram Italiji in s tem faktično že zavrgel dosedanje orijentacije naše vnanje politike. Stvar za Ninčičevega naslednika ne bo lahka in kogar danes ali jutri zadene ta vloga, bo imel vse prej kot mirovno razpoloženje okrog sebe. Saj se nahajamo na usodnem razpotju in čeprav se ne bo že takoj pokazalo, da smo se postavili na nove osnove, se bo stvarno to moralo spoznati v kratkem. Oklep, ki ga skuša skovati okrog nas prijazna Italija, sicer še ni gotov, toda v Rimu od svojih načrtov seveda ne bodo še odnehali, zato je na Balkanu in v Podonavju za bližnjo bodočnost pričakovati velike in napete živahnosti, ki ne bo napovedovala trajnega miru na tem delu zemlje.

Evropska situacija se je pač popravila. Tu bi se dalo reči, da je letošnji Božič v primeru z lanskim izdatno mirnejšega razpoloženja in da zares predstavlja pomirjenje med dotlej razprtimi narodi. Res pa je še vedno tu obilo dedščine iz stare dobe in fundamenti miru in sprave stojijo še na rahlo. Treba je le majhnega sunka in vsa mirovna zgradba se zamaje znova. Potrebno bo tedaj še veliko dela in pravega mirovnega razpoloženja, da se vse ovire odstranijo in da se utrdijo temelji miru.

Tako nam tedaj ostane Božič prijazen praznik domačega življenja; s simbolom miru in sprave pa je letos slabo z njim.

Ferad beg obsojen na 20 let

— Kosovo Mitrovica, 24. decembra. Včeraj ob 15.15 je bila razglašena razsodba v senzacionalnem procesu proti voditelju džemijeta in bivšemu narodnemu poslancu v konstituentni Ferad beg Dragi. Sodišče je obsodilo Ferad bega Drago na 80 let jebe. Ker pa srbski zakon predvideva največjo kazen 20 let, mu je bila kazen znižana na 20 let. Ostali obtoženci so bili oproščeni.

Radić zopet popolnoma kapituliral

„Sodelovanje radićevcev z radikali je državna in narodna potreba.“ — Vesel Božič in vesel konec krize. — Radić gre v vlado brez pogojev.

— Beograd, 24. decembra. Stepan Radić, ki je še predvčeršnjim brez pardona napadal radikalno stranko in sestavljal protiradikalni parlamentarni blok celo s Svetozarjem Pribečevićem in se odkrito veselil mandata Ljube Davidovića, je včeraj zopet namah preokrenil ter podal novinarjem po svojem sestanku z Nikolo Uzunovićem sledeče izjave:

„Meni je g. Uzunović razložil metode, s katerimi bo delal. Uzunović mi je dejal: Sedaj imam dve poti: eno pot osebne občutljivosti in ustvarjanja zaprek, drugo pot sestavljanja delovne vlade, ki bo na temelju medsebojnega sodelovanja lahko: 1. izboljšala našo državno pravo, 2. znižala državni proračun za eno milijardo in 3. dalj narodu davčne reforme, ki jih vsi želimo pričakujemo. Recimo, da bodo ti posli trajali do 1. aprila. Jaz sem odvrnil g. Uzunoviću, da je to izvrstna metoda. To je moja metoda, ki sem jo imel, ko sem stavil svoje predloge in ko sem govoril: To niso pogoji, da jih vi odbijete ali sprejmete, temveč da vidite ali se morejo izvršiti z našim vstopom v vlado. Ako jih ne morete sprejeti, potem povejte, ker nsem stavil ultimativnih pogojev. Nato sem mu še dejal: Po tej metodi vam lahko nudimo svojo pomoč brez rezerve. Mi bomo vedno zahtevali, da pove vsaka stranka svoje pogoje, da pa ne smejo imeti ultimativnega značaja. Nato mi je Uzunović razložil, kako in zakaj je radikalna stranka odklonila sodelovanje z Davidovićem. Rekel mi je: Ko smo odklonili Davidovi-

vića, nismo odbili njegovega mandata, ker mu je ostala možnost, da uredi in izpelje svojo misijo z ostalimi 180 poslanci v Narodni skupščini; naše odklonilno stališče ni bilo naperjeno proti mandatu, še manj pa proti Davidovičevi osebi.

Stepan Radić je nadaljeval: Naša politika z radikali je državna nujnost in narodna potreba. Državna nujnost je, v kolikor je potrebno, da ima narod vlado, ki bo vodila posle, proračun itd. Narodna potreba pa je narodni sporazum. Mi se veselimo, ako vstopijo v to vlado še ostali elementi, ki so za narodni sporazum. Mi moramo imeti državni proračun, ker se sicer vrnevo v dvajsetino. V sedanjem trenutku bi pomenila volilna vlada nasilje. Uzunović je izrekel veliko besedo, ko je dejal, da smatra, da je danes tabula rasa. Tudi jaz sem pričel znova. Ako se moj klub postavi na isto stališče, bo vrlo dobro. Sedaj je novo leto in z novim letom pričnemo znova. Sedaj je Božič. Božič prinaša veselje, kriza se bo končala veselo.

Uzunović ni odbil naših zahtev. Naše zahteve so izboljšanje uprave, znižanje proračuna za 1 milijardo, davčni zakon in sprejem proračuna do 1. aprila. Sedaj vodimo državno, narodno in seljaško politiko. Prva politika je tista, o kateri ste pravkar čuli. Druga politika je narodni sporazum. Tretja bo narodni seljaški klub. Pogajanja so v teku. Meni je dražje, da stojim izven vlade, meni je prijetnejša voda v Zagrebu.

Razvoj druge Uzunovičeve m'sije

Od prvotnega načrta koalicije radikalov in davidovičevcev je preko kombinacije s klerikalci in manjšimi frakcijami prišla na površje zopet vlada RR, ojačena s klerikalci.

— Beograd, 24. decembra. Ponovni mandat za sestavo vlade, ki ga je prejel Nikola Uzunović to pot brez vsake omejitve in izrazite želje, je trčil na razne poteškoče. Po včerajšnjih dopoldanskih sestankih Uzunovića z Davidovićem in Stepanom Radićem in po vestih iz radikalnega kluba so politični krogi opoldne trdno računali, da bo došlo do 6. zvečer do aranžmana med radikalno stranko in Demokratsko zajednico. To svoje prepričanje so politični krogi črpali iz prvotnega razpoloženja Nikole Uzunovića, ki se je hotel izogniti koaliciji z Radićevimi stranki in bil pripravljen na razne koncepcije. Demokratska zajednica je od svoje strani imenovala novega zastopnika za pogajanja z radikalno stranko v osebi zmernega dr. Voje Marinkovića. Tudi ta okolnost je prispevala k prepričanju, da bo tekom popoldneva sestavljen vlada iz radikalne stranke in Demokratske zajednice.

Popoldanski dogodki pa so krenili proti vsemu pričakovanju v popolnoma nasprotno smer. Demokratska zajednica je izjavila Uzunoviću, da vztraja pri svojih zahtevih in da odklanja vsak kompromis. Odgovor Demokratske zajednice je bil tako kategoričen, da je Nikola Uzunović opustil nadaljna pogajanja ter pograbil po kombinaciji radikalne stranke in SLS. To kombinacijo bi še podpirala skupina dr. Nikića in radikalni disidentje Ljube Jovanovića. Zadržega Nikole Uzunovića je bila velika. Politični krogi so doznali, da je SLS zelo zamerila Uzunoviću pogoje, ki jih je stavil tekom svojega prvega mandata.

Še včeraj popoldne je Nikola Uzunović prejel iz notranjega ministrstva detajlirano poročilo o nevolji SLS nad radikalno stranko in mu je bilo izročeno poročilo o „Slovenčevem“ članku, v katerem je SLS ostro napadla Uzunovića ter mu zapretila z borbo do skrajnosti. Uzunoviću ni preostajalo drugo, kakor da je na to poročilo in na vesti iz notranjega ministrstva pozabil in da je ugriznil v kislno jabolko. Proti večeru je bila situacija taka, da so bili politični krogi uverjeni o setavi nove vlade, ki naj bi obstojala iz radikalov, SLS skupine dr. Nikića in Ljube Jovanovića.

Zanimivo je, da SLS ni stavila nobenih konkretnih pogojev, nadejajoč se, da bo v novi vladi, ki bo razpolagala le s pichlo večino, pri vsaki priliki jeziček na tehnični in da bo že potem iztisnila razne upravne, personalne in finančne koncesije v ljubljanski in ma-

riborski oblasti. Že je izgledalo, da bo kriza vlade rešena z vlado radikalno-klerikalne koalicije, ko se zvečer pojavil nov moment. Znani posrednik med Nikolo Uzunovićem in Stepanom Radićem, Mita Dimitrijević, je poizkusil pri Stepanu Radiću svojo srečo in ga pridobil za sodelovanje z radikali na ta način, da je Stepan Radić obljubil pomoč brez vsake koncesije, zadovoljujoč se samo s formalnim portfeljem. Stepan Radić je proti večeru podal novinarjem izjavo, v kateri soglašal z delovnim programom Nikole Uzunovića, to je, da ima nova vlada poboljšati državno upravo, znižati državni proračun in sprejeti davčne reforme. Radićeva izjava je zelo ponižna. Ker se Nikola Uzunović zaveda, da bi vsako zavlačenje krize moglo poslabšati izgled njegovega mandata, je zvečer z obema rokama pograbil po nesimpatični kombinaciji s Stepanom Radićem. Tako je nastopil v pozni večerni uri še en preobrat mesto koalicije med radikali in klerikalno stranko se je pojavila kombinacija RRR. O teh pogajanjih je sinoči ob 23. poročal kralji minister za izenačenje zakonov dr. Sršić.

RAZKOL RADIĆEVCEV V DALMACIJI

Radićevci v Dalmaciji, ki niso zadovoljni z diktaturo iz Zagreba, so v mnogih okrajih postavili za oblastne volitve brez odobrenja St. Radića svoje kandidatne liste. Sedaj jih St. Radić zmerja v „Domu“ s pokvarjeno gospodo, ker jih kar po vrsti izključuje iz stranke. Za novo leto napoveduje, da bo objavil vsa imena teh „odmetnikov“. St. Radić grozi tudi poslancu Rudi Bačiniću z izključitvijo, ker so radićevci v beograjskem okraju pod njegovim vodstvom in brez odobrenja St. Radića postavili svojo listo. „Dom“ poziva pristase HSS, naj ne glasujejo za Bačiničovo listo in naj jo smatrajo, »kakor da ni vložena«.

Značilni izidi nadomestnih volitev v Angliji

— London, 24. decembra. Pri včerajšnjih nadomestnih volitvah za spodnjo zbornico v Smatwithu pri Birminghamu je bil izvoljen kandidat delavske stranke Mosle, ki je zet lorda Curzona. Delavska stranka je pri poslednjih volitvah dobila v tem okraju okrog 14.500 glasov, sedaj pa je porastla za 1677. Za zbornico ne pomenja ta mandat bistvene spremembe, ker je bil ta okraj že doslej v rokah delavske stranke. Macdonald pa pravi, da pomenja včerajšnja volitev zmago delavske stranke.

Radićevci in klerikalci se kregajo za oblast v Sloveniji

Nenadne zapreke v reševanju krize. — Današnja Uzunovičeva posvetovanja — Konflikt med radićevci in klerikalci ovira sestavo vlade.

Beograd, 24. decembra. Pričakovane političnih krogov, ki so menili, da bo mandator krone danes dopoldne izvršil samo še neke formalnosti ter predložil kralju novo vlado, se ni izpolnilo. Današnji dopoldan ni prinesel nobenih dogodkov, ki bi opravičevali gornje napovedi. Radikalni ministri so prispele na vse zgodaj v predsedništvo vlade ter konferirali o mogočih kombinacijah nove vlade med sabo do 11. ure. Ob 11. se je zglasil v predsedništvo vlade bivši narodni poslanec Mita Dimitrijević, znani posrednik med Stepanom Radićem in Nikolo Uzunovićem. Sestanek je trajal le par minut. Nato se je zglasil v predsedništvo vlade dr. Krajač, za njim pa dr. Korošec. Tudi ti sestanki so bili neobičajno kratki. Dr. Korošec je odklonil novinarjem vsako izjavo, pozivajoč jih, naj se obrnejo na Nikolo Uzunovića, ki jim lahko kot mandator krone poda izjavo. Politični krogi se imeli vtis, kakor da so nasto-

pili neki novi momenti, ki zavlačujejo sestavo nove vlade.

Za danes ob 18. je sklicana seja radikalnega poslanskega kluba, na kateri bo Nikola Uzunović poročal o svojih pogajanjih in stavil klubu definitivne predloge.

V Narodni skupščini je zavladalo popolno zatišje. Skoro vsi poslanci so odpotovali v svoje volilne okraje. V Beogradu se nahajajo samo 5 voditelji parlamentarnih strank.

— Beograd, 24. decembra. Kakor izve vaš poročevalec, obstojalo glavne ovire, da se vlada še ne more sestaviti, v konfliktu med radićevci in klerikalci, ki se ne morejo sporazumeti glede delitve oblasti v Sloveniji. Klerikalci zahtevajo v Sloveniji proste kroge, radićevci pa se na pritisk svojih slovenskih somišljenikov temu upirajo. Konflikt je tako resen, da lahko prepreči istočasen vstop radićevcev in klerikalcev v vlado.

Odnosaji med Grčijo in Jugoslavijo

Izjava odstopivšega grškega zunanjega ministra — Potreba prijateljstva in tesnega sodelovanja med obema državama. — Grčija kot zaveznica.

— Pariz, 24. decembra. Posebni dopisnik „Tempsa“ je imel te dni razgovor z odstopivšim grškim zunanjim ministrom Arkipopulosom, ki mu je podal daljšo izjavo o grški zunanji politiki. Med drugim je izjavil:

„Posebno pažnjo polaga Grčija na svoje odnose z balkanskimi državami. Grška politika mora biti v tej smeri orijentirana na dve strani: napram Turčiji in napram ostalim balkanskim državam. Kar se tiče Turčije, moramo pred vsem gledati na to, da se striktno izvajajo sklenjene pogodbe. Med balkanskimi državami pa je za nas najvažnejša kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev, s katero nas mora vezati najtesnejše prijateljstvo in tesno sodelovanje.“

Na vprašanje dopisnika, v kakem stadiju so bili odnosi Grčije napram Rumunskij in Jugoslaviji, ko je podal ostavko, je Arkipopulos izjavil: „Z Rumunijo nimamo nikakih pogodb, toda ponavljam vam besede nekega rumunskega državnika, ki je rekel: Naši od-

nosaji z Grčijo so boljši, kakor pa da bi imeli posebne pogodbe. Kar pa se tiče naših odnosov do Jugoslavije, moram priznati, da so res obstojala neka nesoglasja. Toda kar pomagajo diskusije, ako vlada „vis major“. Potreba časa je rodila grško-srbsko pogodbo leta 1913. Grčija je storila to, kar ni storila nobena druga država. Uprla se je proti svojem zakonitemu suverenosti, da je ostala zvesta sklenjeni pogodbi in svojemu zavezniku. Leta 1917. je izjavil Venizelos na prvi mednarodni konferenci: „Zahtevam samo sredstva, da ostane mo zvesti besedi, ki smo jo dali naši zaveznici Srbiji.“ Treba je še urediti mnoge vprašanja, ki so važna tako za nas kakor za Jugoslavijo. Podpisali smo tozadevno že več pogodb. Prizadevali smo si, da se te pogodbe izpolnijo in nova vlada bo v tej smeri nadaljevala delo. Prepričan sem, da ne bo težko doseči sporazuma med obema državama, kajti naše mišljenje je ostalo takšno, kakor ga je izrazil Venizelos leta 1917.“

General Gajda degradiran

— Praga, 24. decembra. V pozni učni uri se je včeraj končala večdnevna razprava pred disciplinarnim sodiščem vojnega ministrstva proti bivšemu načelniku generalnega štaba generalu Gajdi. General je bil obsojen na degradacijo vojaškega čina in na črtanje ene četrtine njegove pokojnine. Proti razsodbi se Gajda lahko pritoži v 14 dneh pri vzklencnem disciplinarnem odboru vojnega ministrstva. Sodišče je proti Gajdi uporabilo predzadnjo kazen, kateri je četvero, namreč 1. najnižja, javen ukor, 2. degradacija ob polni pokojnini, 3. degradacija z zmanjšano pokojnino in 4. degradacija z ustavitvijo vse pokojnine in uvedbo kazenskega postopanja, ki ima lahko za posledico zapor ali pa tudi ječo. Branitelj Gajdov, odvetnik dr. Adamek je takoj na koncu razprave ustno prijavil vzklic. Gajda, ki je začetkom razprave nastopal zelo samozvestno, je prišel včeraj pred disciplinarni odbor v polni uniformi z vsemi redovi. Bil je precej potrt in je sprejel razsodbo molče.

Iz razsodbe ni razvidno, zakaj je bil Gajda obsojen na degradacijo, ali samo radi vohunstva v prid sovjetom, ali morda tudi radi prisvajanja vojaškega čina v drugi vojski in napadne napovedi izobrazbe. Očitajo mu tudi bigamijo, češ da je bil, še preden se je oženil s Kolčakovim hčerjo, poročen s hčerko lekarnarja v Skadru.

Hkrati se je vršila včeraj pred okrajnim sodiščem v Pragi civilna tožba, ki jo je naperil general Gajda proti državi, ki mu je odpovedala službeno stanovanje, ki mu je pripadalo kot načelniku generalnega štaba. Gajda je utemeljeval tožbo, da mu je minister za narodno brambo zagotovil, da ostane lahko v stanovanju, dokler trajajo določbe o zaščiti najemnikov na Češkoslovaškem, čemer pa je minister Udržal ugovarjal. Sodišče je zavrnilo Gajdovo tožbo in potrdilo stanovanjsko odpoved države, vsled česar se bo moral sedaj bivši general izseliti.

Načrti čeških fašistov

— Praga, 24. decembra. Legionarsko glasilo „Narodny Osvobodzenec“ prinaša podoben načrt fašistovskega vladnega programa. Češkoslovaški fašisti predlagajo, da se mora izpremeniti naslov države. Češkoslovaške države in češkoslovaške jezika ni. Zato ni dopustno ime Češkoslovaška republika. Nemški naziv „Češkoslovaška“ in enaka imena naj se prepovedo. Nova vlada naj prepove nadalje prevajanje imen mest, krajev, rek itd. v nemški ali madžarski jezik. Državni jezik naj bo češki, slovaški in ruski. Armado treba temeljito reorganizirati. V posebnem odstavku se zahteva razpust komunistične stranke. Na univerzah treba upeljati numerus clausus. Končno naj se izvedejo dalekosežne davčne in agrarne reforme.

RUSIJA IN POLJSKA

— Berlin, 24. decembra. Listi poročajo, da bo Rusija smatrala vsak korak Poljske proti Litvi kot povod za vojno. Isti listi navajajo, da je Rusija zbrala na poljsko-ruski meji za vsako eventualnost nad 200.000 dobro oborožene vojske.

Težave s podonavsko komisijo

— Bern, 24. decembra. Svet Društva narodov je sklenil zuprositi haško razsodišče za njegovo mnenje glede težav, ki jih imajo Anglija in Francija na eni ter Italija in Rumunija na drugi strani z vprašanjem pristojnosti evropske podonavske komisije.

Borzna poročila

Ljubljanska borza danes ni poslovala. Zagrebška borza danes ni poslovala. V prostem prometu so notirali: Curih 10.96, Pariz 228, Newyork 56.66, Milan 255.50, London 275.25, Praga 168.15, Berlin 13.51, Dunaj 800.

INOZEMSKE BORZE

— Curih: Beograd 9.12, Pariz 15.35, London 25.105, Newyork 517.25, Milan 28.25, Praga 15.35, Dunaj 78.
— Trst: Beograd 89.35, Pariz 89, London 107.75, Newyork 22.20, Praga 65.75, Curih

Oblastne samouprave

Razpis volitev v oblastne skupščine je eden najzanimivejših političnih pojavov zadnje dobe. Razpisala jih je vlada radikalov in radičevcev, ki so bili pravzaprav oboji proti tem volitvam. Zadnji iz načelnih razlogov, ker njihovo priznanje vidovdanske ustave le ni bilo popolnoma iskreno, prvi pa, ker so smatrali za pametno ne razpisati volitev v oblastne skupščine, da bi si tako omogočili vsak čas zblizanje z onimi strankami, ki so proti vidovdanski ustavi. Če je torej prišlo do razpisa teh volitev, je vzrok sigurno kak tretji faktor, ki je posegel vmes.

Zanimivo je tudi, da so bile proti oblastnim volitvam one stranke, ki so sicer trdile vedno, da so proti-centralistične. Nič ni pomagalo opozorjanje na to, da naša ustava predvideva veliko decentralizacijo naše uprave in zelo obširno samoupravo našega naroda. Z demagoško drznostjo, ki je pri nas postala običajna, se je trdilo, da so oblastne skupščine brezpomembne korporacije, ki nimajo niti tiste pravice, kakor so jih imeli v pivši Avstriji deželni zbori.

Je pa ravno nasprotno res. Oblastne skupščine imajo jako velik in obširen delokrog ter imajo pravico izdajati uredb. Dočim pa je v bivši Avstriji vlada lahko preprečila vsak sprejeti deželni zakon, ker ga ji ni bilo treba predložiti cesarju v odobritev, pri nas tega ne more storiti. Veliki župan ima pravico ustaviti samo proglasitev onih uredb, ki po njegovem mnenju nasprotujejo ustavi in obstoječim zakonom.

Toda on ne odloča v stvari sami, marveč mora v 14 dneh poslati zadevo državnemu svetu v razsodo, ki ima odločati. Ako pa državni svet v dveh

mesecih ničesar ne reče, postane uredba veljavna, ali z drugimi besedami, dobi isto moč, kakor jo imajo zakoni razen, da je podvržena kontroli sodišč, kar je povsem pravilno. Vlada tedaj ne more samovoljno preprečiti izvršitve sklepov oblastne skupščine.

In tudi delokrog oblastne samouprave je zelo velik in lep. Večji je, kakor je bil oni bivših deželnih zborov, razun tega pa je mogoče razširiti ga še s posebnimi zakoni.

Oblastne skupščine morejo vsled tega postati leden najvažnejši čimtelj javne uprave v naši državi. Zato bi bilo pomotno mnenje, da zlasti mesta nimajo tistega interesa na pravilnem in dobrem poslovanju oblastne samouprave, kakor ostala dežela. Skrb za gospodarstvo v najširšem pomenu besede spada v kompetenco oblastne samouprave. Ne samo skrb za pospeševanje kmetijstva, šumarstva, vinogradništva, ribarstva, lova marveč tudi podpiranje obrti, industrije in zadružništva, skrb za socialne naloge, humanitarne naprave, za zdravstvo, pospeševanje prosvete, strokovna izobrazba, gradbeni predpisi itd. Ako stranke ne bodo hotele uganjati v oblastnih skupščinah demagogije, bo prilike za resno delo več kot dovolj.

Res pa je, da so obstoječe oblasti premajhne, vsled česar bo aparat nekoliko drag, zlasti ker je pač tudi število članov oblastnih skupščin precej visoko. Zato je težko prerokovati, kako se bodo oblastne samouprave obnesle v praksi. So tudi ljudje, ki trdijo, da še dolgo ne bodo prišli z rednim delom. Če pomislimo, da ni v tehničnem, ne v finančnem pogledu še ničesar pripravljenega, se moramo skoro-da temu mnenju pridružiti. Dr. D. Puc.

K razpustu Zbornice za trgovino, obrt in industrijo

Ministrski odlok, s katerim se namerno razpušča novoizvoljena Zbornica, se glasi: Komisija, katero sem v podrejenem ministru postavil z odlokom z dne 30. oktobra 1926, št. 17.391-III in koji sem poveril naloge, da pregleda material o volitvah Zbornice za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani in da omeni pritožbo proti tem volitvam, me je obvestila, da je v volilnem postopku ugotovila sledeče nepravilnosti:

1.) Volilna komisija ni ugotovila števila po pošti došli volilnih poškilk na temelju seznama, v katerega so vpisane prispele pošiljke po rednih številkah. Število glasov po seznamu izkazuje napram rezultatu v trgovskem odseku presežek 195 glasov, a v obrtnem odseku presežek 329 glasov, katere razlika v zapisnikih volilne komisije ni utemeljena.

2.) Volilna komisija se ni striktno držala odredbe čl. 12. volilne uredbe o vodstvu seznama volilcev, v katerega se morajo po vrsti glasovanja in odpiranju volilnih poškilk vpisovati volilci, ampak je nima te odredbe namerno vpisovala zlagala in vezala legitimacije ter jih označevala s tekočimi številkami ter je tako grupirane legitimacij označila za seznam volilcev.

3.) Volilna komisija bi morala v zmislu čl. 14. volilne uredbe primerjati glasove s številom volilcev, in šele potem prijeti odpirati ovoje z glasovnicami. Iz zapisnika volilne komisije ni razvidno, da se je tako napravo.

4.) Pri potpisovanju štetju dne 24. septembra 1925 ni volilna komisija v redu izvedla kontrolnega štetja v I. II. in v polovici III. kategorije obrtnega odseka, ampak je neovrženo pustila domnevo, da je bilo kaj potaknjeno, (pogoj je ostavila odprtemu sumu, da je izvršena kakva podvala), dasi se število glasovne ni strinjalo niti s številom prebranih volilcev v imeniku volilcev, niti s številom legitimacij.

5.) Volilna komisija je izvršila skrutinji dvakrat, vsakokrat z drugačnim uspehom, a ni v zapisnikih poimenovala razlogov za nastale razlike. Oba skrutinjska sta se izvršila v razdobju enega do štirih dni.

6.) V I. kategoriji trgovskega odseka je ob drugem skrutinju bila razveljavljena ena glasovnica z žigom 6. sept. 1926, katere se ob prvem skrutinju ni opazilo. Ko volilna komisija ni ob prvem skrutinju opazila neveljavnosti glasovnice, more naknadna konstatacija neveljavnosti jedne glasovnice opravičiti sumo, da je izvršena naknadno kakšna nedopustna manipulacija, s katero je napravljen en glas neveljaven.

7.) Zapisniki volilne komisije so se vodili osebno glede skrutinjskega sumara in ne dajejo točne slike o delu volilne komisije. Štetje glasovnic z žigom ni omenjen v nobenem zapisniku.

Predloženi mi material o nedopustni agitaciji ter o nedopustnem zbiranju legitimacij in glasovnic in o skupnem pošiljanju volilni komisiji po predstavnikih stanovske kandidatne liste »Združenih trgovskih gremijev in zadrug ljubljanske in mariborske oblasti, mi zadoštuje za konstatacijo, da se je v volilni borbi porabljalo sredstva, koja ne samo da po zakonu niso dovoljena, ampak tudi kaznjiva v zmislu čl. 22. volilne uredbe.

Ozira se naavedene nepravilnosti in na okolnosti, da so v igri življenja, katere so pri nastalih malih razlikah v glasovnih v kategorijah posameznih odsekov v splošnem, a posebno v trgovskem in obrtnem odseku mozele med listama obeh nasprotnih strank brez dvoma vplivati in na sam izid volitev, odločam na osnovi § 23. zakona o zbornicah z dne 20. junija 1868, drž. zako. št. 85 in uvrščujočo odločbo Upravnega sodišča od 28. maja 1885, koja izreka načelo, da se sme novoizvoljena zbornica razpustiti pred njenim konstituiranjem, kakor tudi na osnovi čl. 8. Uredbe o organizaciji ministrstva trgovine in industrije;

1. da se razpusti novoizvoljena Zbornica za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani;

2. da se postavi za komisarja Zbornice Ivan Jelačin, predsednik zbornice v Ljubljani, a za njegovega namestnika Ivan Ogrin, podpredsednik zbornice, ki takoj prevzame svoje dolžnosti.

3. da se za zbornice razpišejo volitve, ki se morajo izvršiti v roku, določenem v čl. 21 volilne uredbe.

Tretji oddelek ministrstva izvede takoj ta odlok.

Minister trgovine in industrije:
Dr. Krajač, L. r.

Argumenti, ki jih navaja minister za svojo nasilno odredbo o razpustu Zbornice, ne morejo preprečiti nikogar in ne bodo niti najmanj omili razburjenja in ogorčenja gospodarskih krogov, ki jih je minister zoper za nedogleden čas oropal zakonitega zastopstva, tako nujno potrebne posebno v današnjih kritičnih časih. Tako samovoljno kršenje avtonomije strogo stanovske korporacije mora pa izzvati tudi odpor vse javnosti, saj ustvarja silno nevarne prejedice, ki onemogočajo vsako samoupravo. Po istem receptu bi lahko vlada razpustila tudi vse nove oblastne skupščine, v katerih ne bo imela večine. Zato se pridružujemo protestom naših industrijev, trgovcev in obrtnikov tudi vsi drugi sloji našega prebivalstva.

Sport

Poziv vsem sportnikom in turistom!

Zima je tu! Panoge sporta, ki se gojijo poleti pri nas, počivajo; le tu in tam se osmeli agilnejši sportniki, da misli na svoje sportno delo tudi pozimi. Zimski trening je za kondicijo telesa in za trdno podlago poznejših uspehov neprecenljive vrednosti. Potrebni so gibanju, intenzivnem izpolnjevanju telesnih sil naj zadošče naši sportniki in turisti z gojenjem zimskih sportov. Smučenje, sankanje in drsanje je mogoče gojiti povsod, bodisi posamezno ali organizirano v družbi, v sekcijah ali klubih.

Koristi smučanja so v fizičnem oziru neprecenljive vrednosti, kajti pri smučanju se enakomerno krepijo vsi deli človeškega telesa. Smučenje je popolno, vsestransko vezbanje telesa zvezano z užitekopolnimi krasotami zimске prirode ter prekrasnim duševnim doživljanjem.

Zato, sportniki in turisti, ven v krasno zimsko naravo!

Smučski sport je pri nas v zadnjih letih rapidno napredoval, nad 4000 oseb goji smučanje, 26 klubov o čem sedaj včlanjenih v Jugoslov. zimsko-sportnem savezu. Pri nas v Sloveniji pa je razširjen ta sport tudi med kmetijskim prebivalstvom ter šolsko mladino. Kako eminentne važnosti je smučanje za narodno obrambo, dokazuje dejstvo, da je dalo Ministrstvo vojne izveštati v smučanju skoro 500 oficirjev in podoficirjev, katero nalogo je izvedel podpisani savez s svojimi nastavniki. Sedaj pa se uvaža smučarstvo za stalno v armado.

Gibanje v prosti naravi, pod toplim zimskim solncem in v najboljšem zraku zatira kati in bacile, ustvarja najboljše pogoje za naše zdravje in odpor proti boleznim. Duševni delavci bodo našli v smučanju najboljše sredstvo za pomirjenje živcev in odpočitek duha.

Todaj ne samo v interesu nas samih, v interesu celokupnega našega naroda in države je gojenje zimskih sportov, neprecenljive važnosti je za ohranjanje in okrepitev narodovega zdravja in za obrambo domovine.

Smučanje mora postati naš nacionalni sport!

Pozivamo vse sportne klube in turistična društva, da ustanovijo zimsko-sportne sekcije, pričnejo z gojenjem zimskih sportov in tako skrbijo za razširjenje smučarstva, najlepše sportne panoge.

Vse informacije in nasvete daje podpisani savez.

Jugoslovanski zimsko-sportni savez, Ljubljana.

— Italijanski boksači na Dunaju. Pretekli dni so gostovali italijanski boksači na Dunaju, kjer so nastopili proti amaterskim boksačem Rapidove sekcije. Italijani,

ki so napravili v splošnem simpatičen vtis, so odnesli tri lepe zmage. Izgubili so samo eno borbo.

— MTK na Portugalskem. Budimpeštanski MTK se nahaja na turneji na Portugalskem in je v Lisboni pred 4000 gledalci porazil tamonjši klub FC Victoria s 1:0. Edin gol je zabil Orth.

— Sestanek smučke sekcije SK Ilirije se vrši v ponedeljek dne 27. t. m. ob 6. zvečer v klubovem lokalu, kavarna Evropa. Radi važnosti prošimo polnoštevilne udeležbo. — Načelnik.

— Otvoritev drsališča SK Ilirije. Včeraj je bilo otvorjeno drsališče SK Ilirije pod

Cekinovim gradom. Drsališče je takoj prvi dan zaznamovalo lep poset. Ilirija je letos drsališče znatno povečala in izpopolnila garderobo ter nočno razsvetljavo. Led na drsališču je gladek in clastičen ter posebno pripraven za sportno drsanje.

— Klub kolesarjev in motociklistov »Ilirija« v Ljubljani sklicuje svoj X. redni občni zbor, ki se vrši dne 6. januarja 1927 ob pol 10. dopoldne v Prešernovi sobi, restavracije »Novi svet«. Gospodstva c. 14 z običajnim dnevnim redom. — V slučaju nesklepnosti se vrši občni zbor pol ure pozneje, ki je sklepan ob vsakem številu navzočih članov. — Odbor. 1134/n

Dogodki križem Jugoslavije

Samomor v vlaku Ljubljana-Zagreb. — Tri leta po nedolžnem v madžarski zaporih. — Tajinstvni samomorji v Skoplju.

Minulo sredo je izvršil v vlaku, ki odpelje iz Ljubljane popoldne ob 12.14, med postajama Vrapče in Zagreb samomor 50-letni poslovođa tvornice barv »Chronos« d. d. v Somboru Vekoslav Brcković. Potniki v vagonu II. razreda so slišali nenadoma močno detonacijo, kot da bi vstrelil iz samokresa, toda ker je ostalo vse mirno, se ni nihče dalje zmenil. Ko so prišli v Zagreb, so na to opozorili železniško policijo, ki je takoj preiskala vlak. Res so našli v klosetu omenjenega vagona Brckovića s prestreljeno glavo v mlaki krvi. Poleg njega je ležal izstreljen browning.

Pokojnik je bil v Zagrebiški družbi znana osebnost. Bil je član raznih društev, katerim je poklanjal večje zneske, a tudi sicer je živel v zadnjem času precej razkošno. Vest o njegovem samomoru se je kmalu raznesla po vsem mestu, ob enem pa so se razširile tudi govorice o vzrokih njegove smrti, ki niso bile neutemeljene. Istega dne jutraj je prišel na policijo pravni zastopnik tvrdke »Chronos« ter zahteval aretacijo Brckovića. Poneveril je tvrdki večje vsote denarja. Deloma si je sam neupravičeno nakazoval predujume, deloma pa je inkasiral za trdiko večje zneske in jih pridržal zase. Kolikor je doslej ugotovila preiskava, manjka znesek 213.822 Din. Vodstvo podjetja je nerednost odkrilo šele meseca novembra ter stavilo Brckoviću rok do 15. t. m. da spravi stvar v red in povrne denar. Brcković je res založil večji znesek, ki pa še daleč ne krije primanjkljaja, vendar pa svoje obljube ni držal. Nasprotno se je 18. novembra odpeljal v Ljubljano ter kasiral v Blatinovski tiskarni na račun trdke nadaljnih 19.000 Din ter jih pridržal zase. Minuli ponedeljek ga je končno vodstvo energično pozvalo na odgovor. Mesto, da bi v zadnjem trenutku popravil svoje pogrške, je začel poplavliti. Odpeljal se je z avtomobilom v okolico in tam poplaval ter kar na debelo razmetaval denar. Da prepreči nadaljne poneverbe na škodo podjetja, je pravni zastopnik tvrdke vložil zoper njega ovadbo ter zahteval njegovo aretacijo. Med tem pa je vodstvo prejelo od Brckovića iz Zidanega mosta pismo, v katerem sporoča, da bo izvršil samomor. Vodstvo temu pismu, ki je bilo sicer predano policiji, ni pripisovalo posebne resnosti, ker je domnevalo, da gre le za prestjo, da bi odstopili od ovadbe. Med tem pa je Brcković že izvršil svojo namero ter si sam izrekel sodbo.

Kakor smo že včeraj na kratko zabeležili, se je te dni vrnil iz Madžarske bivši finančni stražnik Miloš Marković, rodom iz Pašicevega v Voivodini. Pred tremi leti je nenadoma in brez sledu izginil. Zvečer je šel v službo, jutraj pa se ni več vrnil. Nikdo si ni mogel tega razjasniti. Nekateri so domnevali, da je radi slabe plače svojevoljno zapustil službo in odšel s trebuhom za kruhom, drugi pa so bili mnenja, da je postal žrtve zločina. A ničesar niso mogli odkriti, kar bi potrjevalo eno ali drugo domnevo. Stvar je ostala nepojasnjena vse do sedaj, ko se je Marković nepričakovano vrnil in prijavil pri naših oblastih v Subotici. Šele sedaj je postalo jasno, da je postal Marković žrtve madžarskega nasilja.

V kritični noči, ko je pred tremi leti stal pri Mrogošu ob madžarski meji na straži, so prišli k njemu štirje madžarski obmejni stražniki in zahtevali od njega, naj jih pusti na naše ozemlje, češ, da hočejo obiskati nekega prijatelja v bližnji gostini. Marković se je tej zahtevi zoperstavil, češ, da on nima te pravice, oboroženi pa sploh ne smejo na naše ozemlje. Madžari so ga še nekaj časa moledovali, ker pa le ni odnehal, so ga nenadoma napadli, razorožili in zvezali. Proti številnim premoči se ni mogel ubraniti. Nato so ga odnesli v svojo stražnico onstran meje, kjer so ga vso noč prepehali. Tri dni so ga pustili v stražnici zvezanega, brez hrane in vode. Šele četrtega dne so prišli ponj orožniki, da bi ga odgnali v Segedin. Ker pa je bil tako omemogel, da sploh ni mogel hoditi, so ga neusmiljeno prepehali in polivali z vodo. Končno so ga nazožili na voz ter ga odpeljali v sodne zapore. Štiri mesece je bil zaprt, ne da bi bil zaslišan. Opravičali je moral najtežja in najnižja dela, a skoraj vsak dan so ga pazniki prepehali. Če se je prižal, pa mu niso dali hrane. Končno je prišel pred sodišče. Kdo pa popiše njegovo presenečenje, ko so mu prečitali obtožbo, v kateri so ga obdolžili, da je on na madžarskem ozemlju napadel z orožjem madžarske obmejne stražnike. Vse dokazovanje in vse sklicevanje, da je jugoslovanski državljani, ni nič zaleglo. Obsodili so ga, kot največjega zločinca na 10 let ječe. Prepeljali so ga v Kečkemet in od tam v Budimpešto, kjer je bil zaprt v zloglasnih Margitkorskih zaporih. Od prevelikih naporov je težko obolel, a mesto zdravnika so mu dali samo kruha in vode. Šele, ko je popolnoma omagal, je prišel v bolnico. Po dveh in polletnem trpljenju je bil končno pred 6 tedni »pomložen«. Vendar pa se ni smel vrniti domov, marveč je moral ostati v Budimpešti. Bil je pod strogim policijskim nadzorom ter se je moral vsak dan javiti pri policijskem oddelku policijskega

ravnateljstva. Pred štirimi dnevi pa mu je uspelo, da je pbehnul. Tri dni je romal peš in je srečno dospel preko meje. Naše oblasti so ga zaslišale, nato pa odposlale domov k njegovi rodbini, ki ga je že objokavala, kot mrtvega.

To ni prvi slučaj, da je bilo na ta način odkrito nezasišeno nasilje, ki so ga brez poviada izvršile nad našimi državljani madžarske oblasti. Pred pol letom se je vrnilo iz madžarskega ujetništva 14 oseb, ki jih je zadela ista usoda. A doslej še ni bilo ničesar slišati, da bi bila naša vlada kaj ukrenila, da bi onemogočila nadaljna madžarska grozodejstva in izposlovala oškodovanim vsaj odškodnino.

Pred kratkim smo poročali o samomornih epidemijah, ki je zavladala v Skoplju. Te dni pa prinašajo beograjski listi poročila o dveh nadaljnih, tajinstvenih samomorih. V Skoplju se je po končani vojni nastanila neka Milka Lazarević s svojo lepo, 18letno hčerko Natašo. Sprva sta ostali popolnoma neopaženi, pozneje pa, ko je Milka Lazarević otvorila moderno urejeni modni salon za dame, sta si pridobili znatno najboljše krojev. Posel je dobro uspeval in obe sta dobro izhajali. Pred par meseci je sedaj 22letna Nataša nenadoma izvršila samomor. Pogrnala si je kroglo v glavo. Mati je zelo žalovala za svojo edinko, vendar pa svoje delavnice ni zanemarljajala. Pred par dnevi se je vrnila iz Pariza, kjer je nabavila več najnovejših krojev za zimo in raznega blaga v vrednosti 300.000 Din. Dva dni po njenem povratku so jo našli obeženo v njeni sobi. Nikdo si ne more raztolmačiti, kaj jo je gnalo v smrt. Tudi samomor lepe Nataše, ki je bila v moškem svetu zelo oboževana, je še do danes nepojasnil.

„SEIKOV SIN“

Rudolfo Valentino

Ob pol 11., 3., pol 5., 6., pol 8., 9.

Ljubljanski trg pred Božičem

Ljubljanski trg je danes kazal tipično sliko zadnjega dneva pred prazniki. Zelo bogat je bil ribji trg. Ribiči so prinesli velike množice domačih in morskih rib. Cene so bile primerne in nespremenjene. Popravljanje po ribah je bilo veliko in je bilo že zgodaj jutraj opazati naval občinstva, kljub temu so ostale cene nespremenjene. Veliko je tudi popravljanje po divjačini, ki jo je bilo na trgu razmeroma zelo malo. Ostalo blago na trgu v manjših količinah. Tržne cene so pred božičnimi prazniki sicer imele tendenco, da se dvigajo, toda v splošnem so stale stalne, ker je tržno nadzorstvo vodilo strogo kontrolo nad trgov. Cene so sledeče (za enoto v dinarjih):

1. Meso in mesni izdelki. V mesnicah po mestu 18 Din; na trgu: goveje meso 15 do 18; teletina 17—20; svinjina 19—22,50; jagnjetina 20; konjsko meso 18; konjsko meso 18, II 6, sveže kranske klobase 25, pol prekajene 32—35; suhe 50; prekajena slanina 28—30.

2. Perutnina in divjačina. Perutnine je bilo zadnje dneve na trgu v izobilju, divjčine je primanjlovalo. Cene: kokoši 25—30; petelin 25—35; race 30; nepitana gos 100; purani 60—85; domači zajci 10—20; divji zajci 30—60; srna 20—30 kg.

3. Ribe: karpi 23—30; linji 25; ščuke 35; postvri 55—60; klini 15—20; mrene 25; pečenke 10.

4. Mleko in mlečni izdelki. Mlečnih izdelkov je bilo zadnje dni izredno mnogo na trgu. Mleko 2,50—3, surovo maslo 45; čajno maslo 60; maslo 45; bohinski sir 38; jajce eno 1,50—1,75.

5. Kruh: bel 6; črn 5; ržen 5.

6. Sadje. Mnogo jabolk; hruške so skoraj izginile. Lukazna jabolka 8; jabolka I 7, II 6, III 34; fige 12—16; dateljini 28; mareloni 12; orehi 12; luščeni orehi 34; suhe češnje 10—12; suhe hruške 7—8.

7. Mleški izdelki. Moka št. 0 5,50 do 5,75, št. 1 5,25 št. 2 5, št. 3 4,25, št. 4 3,50; jesprenj 7; koruzna moka 3,50—4; koruzni zdrob 4; pšenčni zdrob 7; ajdova moka 1 9, II 7; ržena moka 4,50.

8. Kurivo, q promoge 42; m³ trdih drv 150; mehkih 75.

9. Zelenjava. Endivija 12—15; motovilce 20—25; radlje 16—18; kumalo zelje 3,50; ohrovt 2—3; karfiola 0—12; krompir 1,50—1,75; repa 1—1,50; kisa repa 3; korenje 1 do 5; peteršilj 5; zelenjava za juho 5.

Beleznica

KOLENDAR.

Danes: Petek, 24. decembra 1926; katoličani: Sv. večer; pravoslavni: 11. decembra. Danilo; muslimani: 18. džum-el-ula 1345; židje: 19. tebeira 5687.

Jutri: Sobota, 25. decembra 1926; katoličani: Božič; pravoslavni: Spiridon; muslimani: 19. džum-el-ula 1345; židje: 20. tebeira 5687.

DANASNJE PRIREDITVE. Gledališča in kinematografi zapri. PRIREDITVE V SOBOTO. Gledališča: Opera: »Così fan tutte«, — Drama: Ob 15.: »Triglavska bajka«; ob 20.: »Kovarnstvo in lubezen«.

Kinematografi: Matiča: »Seikov sin«. Dvor: »Ben Hur«. Ideal: »Bonjour Paris«, »Pedoras«.

PRIREDITVE V NEDELJO. Gledališča: Drama: ob 15. »Peterčkove poslednje sanje«. — Ob 20.: »Slaba vest«. Opera: »Glofica Marica« (ob 20.).

Kinematografi: Matiča: »Seikov sin«. Dvor: »Ben Hur«. Ideal: »Bonjour Paris«, »Pedoras«.

Božičnica gasilnega društva v Mostnem domu.

Dežurne lekarne. Danes: Sušnik, Marija trg; Kurajt, Ovspevska c.

V soboto in nedeljo: Trnkoczy, Mostni trg; Ramor, Miklošičeva c.

Solnce zalde danes ob 16.22, vzide jutri ob 7.37 in zalde ob 16.23. Mesec vzide danes ob 21.36, zalde jutri ob 11.14 in vzide ob 22.37.

Naš novi roman

Z Novim letom začne izhajati v »Slovenskem Narodu« nov, veleinterešanten podlistek.

„Borba za ljubezen“

je naslov našemu novemu feljtonu, kojega snov je zajeta iz ameriškega filmskega življenja. Avtor nadvse originalnega romana je

H. J. Magog,

eden najpriljubljenejših francoskih feljtonistov in romanopiscev, ki je naš javnosti dovoljno poznan iz številnih podlistkov, izšlih v »Slovenskem Narodu« in »Jutru«. V tem delu je pisatelj prekosil samega sebe. Njegova dramatika je tako rafinirana v zapletljajih in bogata na romantični, da sledi čitatelj razvoju dogodkov z vedno večjo napetostjo, in niti ne slut, kako bo slednjič duhoviti avtor presekla gordivi voz zagonetki, ki se navidez brez zveze, a v resnici z brezobzirno logiko kopičijo od nadaljevanja do nadaljevanja, od poglavja do poglavja. Vse ta labirint smelih avantur, vrlo lomnih junastev in nepredvidenih zaprek pa prepleta nalik rdeči niti

heroična ljubezen

filmskega ljubljena do dražestne, ne koliko ekscentrične, a trdosrčne dive, ki prav do zadnjega ne slut, da je njeno srce kradoma zagorelo za lepega junaka.

„Borba za ljubezen“

bo eden najzanimivejših romanov, kar jih je priobčil »Slovenski Narod«, in uverjeni smo, da se bodo naši čitatelji že takoj spočetka navdušili zanj. Zato ne pozabite obnoviti naročnino in priporočiti tudi svojim prijateljem in znancem, da se naroče na naš list, za kaj novi roman začne izhajati že

1. januarja 1927.

Uredništvo »Slov. Naroda«.

Barvanje las.

»Nikakor ne morem verjeti, da je barvanje las nevarno.«

»O, jaz pa! Veš, moj stric si je tudi dal barvati lase, čez mesec dni pa ga je ujela neka vdova s petimi otroci in lepa dedščina je splavala po vodi.«

Ocena.

Knečič župan je bil povabljen na večerjo, ki jo je priredil novi glavar. Ko se je vrnil domov, so ga spraševali, kako je bilo.

»Vsega je bilo dovolj,« se je odrezal. »Je juha bi bila morala biti tako topla kot je bilo vino, in vino tako staro kot gos in gos tako toista kot moja stara, pa bi bilo vse naravnost imenitno.«

Nevednost!

Letoviščar vpraša grobarja v nekem kopališču: »Ali ljudje tukaj pogosto umirajo?«

»Tisto pa ne,« se odreže grobar. »vsak samo enkrat.«

Zadnji izhod

Slaba božična kupčija v Ljubljani

Kljub nižjim cenam je bila kupčija mnogo slabša od lanske. — Ljudje kupujejo le najpotrebnejše stvari. — V luksuznem blagu popoln zastoj. — Obubožanje prebivalstva. — Neznosna davčna bremena.

Ljubljana, 24. dec.

Pred prazniki se običajno razvije najživahnija kupčija. Vsakdo si pač za praznike rad privošči kaj boljšega ter obdaruje svoje, kakor mu dopušča njegove premoženjske razmere. Zato dajejo kupčije pred prazniki najboljše sliko o gospodarskih razmerah in kopolvalni zmogljivosti najširših slojev. Kdor je tni opazoval promet po naših trgovinah, bi mislil, da je letošnja sezona za trgovce sijajno izpadla ter da so morali napraviti prav dobre kupčije. Če pa se boš kaj kmalu prepričal, da ni vse pa se boš kaj kmalu prepričal, da ni vse tako, kakor izgleda na prvi hip.

Res je, da je kakor prejšnja leta tudi letos bil promet v splošnem precej živahen ter da so imeli trgovci mnogo posla, toda finančni efekt je za celo tretjino slabši od lanskega. Trgovci so ob tej priliki najbolj občutili, da med prebivalstvom ni denarja ter da vlada povsod velika gospodarska in finančna kriza. Kvantitativno je letošnji promet daleko zaostajal za lanskim. Kupci se le težko odloči za to ali ono stvar. Predno kupi, obide dve, tri trgovine, prekuša kvaliteto blaga in kontrolira cene. Dočim se je prejšnja leta ob takih prilikah prodalo največ luksuznega blaga, so letos kupčije omejene skoraj izključno le na vsakodnevne potrebščine. Ljudje kupujejo le to, kar neobhodno rabijo, pa tudi v luksuznih predmetih je promet omejen le na praktične predmete, ki nimajo izključno luksuznega značaja.

Vladajoče pomanjkanje denarja sili trgovce, da omejujejo kreditne kupčije le na res popolnoma zanesljive slučaje. Božična prodaja se je vršila v pretežni meri proti gotovemu plačilu. Največ kreditnih poslov je beležiti se v manufakturni stroki, ki pa je v letošnjih praznikih menda najslabše odrezala. Materijelno slabo situirano uradništvo in delavstvo se omejuje pri nakupih res le na najpotrebnejše oblike. Najboljše kupčije beležijo galanteristi. Otroške igrače so se tudi letos prodajale v veliki množini, toda šlo je le cenejše blago, dočim za dražje stvari skoraj ni bilo nikakega povpraševanja. Pač pa se je precej prodalo praktičnih predmetov, kakor so damске torbice, nesešerji, vaze in slično. Tudi v ter stroki pa se pozna, da vlada huda gospodarska kriza. Promet je zaostajal napram lanskemu letu za 30 do 40 odstotkov.

Dobre kupčije beležijo tudi trgovine s perilom, ki se smatra danes za najpraktičnejše darilo zlasti med svojci in sorodniki. Pred leti bi bila že velika zamera in bi razžalil znanko, ako bi ji poklonil garnituro perila ali nogavic; sedaj je tudi to že v navadi. V papirni stroki je bilo letos zelo slabo leto. Kupčije so omejene v glavnem na božične potrebščine, okraske za drevo, jasiče, itd., nadalje pisemski papir in druge slične praktične potrebščine. Razglednic in voščilnih kart se je letos napram drugim letom prodalo zelo malo. Visoka poština ima za posledico, da ljudje malo pišejo in polagoma skoraj popolnoma opuščajo pismeno čestitanje, ki je bilo pred vojno nekako obligatno. Nekoliko boljše so odrezale knjigarne. Zanimanje za lepo knjigo zopet narašča in polagoma se vračamo na tem polju k predvojnemu razmeram. Zelo veliko se je prodalo letos knjig s podobami za mladino, ker je marsikdo uvidel, da je to mnogo koristnejše in boljše darilo kakor pa vojniki in puške.

Za slaščičarne je bila letošnja sezona skorajda popolnoma mrtva. Slaščice, brez katerih svojčas sploh ni bilo praznikov, so postale za široko ljudsko maso luksuz. Nekoliko boljše pa je v zlatarski stroki. Tu je bilo letos promet nekoliko živahniji kot običajno, nakupi pa so bili omejeni le na praktične in cenene stvari. Kupci so večinoma gledali na dobro blago. Kupovali so se najbolj ure, zlasti budilke, razne servise, doze za cigarete, ustnike in slično.

V pravih luksuznih predmetih ni bilo skoraj nobene kupčije. Bisernice, ogrlice in drugi dragulji so ostali letos nedotaknjeni.

Nazadovanje prometa je zapažati tudi v živilski stroki. Specerijske trgovine so ob praznikih imele navadno največje kupčije. Promet je bil tudi letos precej živahen, toda kvantitativno je daleko zaostajal za prejšnjimi leti. Uradništvo in delavstvo, ki tvori glavni kader odjemalcev, letos ne bo jedlo mnogo potic. Vsakdo se je omejil le na najpotrebnejše. Likeri, konjaki in slični priborilki bodo letos manjkali na božični mizi.

Kritični zastoj v trgovini preseneti tem bolj, ker so cene vsemu blagu od lanskega božiča skoro brez izjeme zelo padle. Da se o tem prepričaš, ti zadostuje sprehod po mestnih ulicah in ogled naših res okusnih in zanimivih izložb. Tudi takozvano luksuzno blago, ki si prejšnja leta ni upalo povedati svoje cene, jo zdaj skoro povsod že javno kaže. In niti ni tako visoka, seveda pa za današnje življenske razmere še vse previsoka. Čeprav je takozvano luksuzno blago za celih 50 odstotkov, da celo za 60 in 70 odstotkov ceneje, kakor je bilo še o lanskem božiču, je vendar za ogromno večino prebivalstva še vedno nedosežen luksuz. Cene drugim potrebščinam so padle povprečno za 20 odstotkov. Stabilizacija dinarja je omogočila cenejše nabave iz inozemstva, izredno močna konkurenca in vedno večje pomanjkanje kupcev pa so prisilile trgovce, da znižajo prodajne cene do skrajne možnosti. Zlasti za božič so se prodajali nekateri predmeti res pod lastno ceno.

Da je bila kupčija kljub temu slabša kakor druga leta in mnogo pod pričakovanjem in — upanjem, dokazuje, da pada prebivalstvo vedno bolj v revščino in pomanjkanje, da si ne more niti za nizko ceno nabaviti obleke in drugih potrebščin. Najbolj žalostno pa je, da še ni upanja, da bi se obrnilo kmalu na bolje. Ljudje, ki vodijo našo usodo, imajo preveč drugih skrbi in ne vidijo ali nečejo videti, kako vedno bolj propadamo.

Gospodarska situacija naših trgovcev res ni, da bi jo zavidal. Prometa je vedno manj, cene in zato tudi dobiček nižji, plačilnih zaostankov vedno več, režijski stroški pa so ostali nespremenjeni ali so se celo povišali, zlasti pri trgovcih, ki se iz socialnih razlogov niso mogli odločiti za redukcijo osebja. Tudi davki so ostali enako neznosno visoki ali pa so še narasli, ker za davčne oblasti gospodarske krize še vedno ni. Vsi trgovci, na katere smo se obrnili po podatke za naš članek, so spontano in soglasno povdarjali, da previsoka davčna bremena naravnost ogrožajo obstoj naše trgovine. Ako bo šlo tako naprej, bo prisiljena k likvidaciji tudi marsikaka stara, solidna in renomirana firma. Koliko bolj potrebno in važno bi bilo, da bi se v Beogradu bavili s tem problemom, kakor pa da šikanirajo trgovce in obrtnike z razpustom njihove Zbornice....

Sokol

Poljsko Sokolstvo jugoslovenskemu Sokolstvu

Poljski sokolski savez je poslal stareštvu JSS s svoje glavne skupščine, ki se je vršila v Varšavi, sledeči dopis: »Stareštvu »Związek Sokolstwa w Polsce« smatra za svojo prijetno dolžnost, da obvesti spoštovane brate in sestre, da je Savezna skupščina, ki se je vršila 31. oktobra in 1. novembra v Varšavi, sprejela tudi sledeči zaključek: »Savezna skupščina prima s priznanjem na znanje činjenico, da se je ustanovil Slovanski Sokolski Savez, h kateremu je pristopilo tudi poljsko Sokol-

stvo. Upa, da bo postal ta Savez faktor napredka ne samo za poljski marveč tudi za vse ostale slovanske sokolske saveze in da bo dvignil narodno silo in državno moč vseh slovanskih držav. Pripomogel bo h kulturnemu in gospodarskemu in kar iz tega izvira — k državnemu zblizanju slovanskih narodov. To je z ozirom na večnega sovražnika, ki grozi z uničenjem vseh Slovanov, neobhodno potrebno. Zato priporoča Savezna skupščina stareštvu saveza, da v največji meri sodeluje in utrjuje razvoj tega Slovanskega Sokolskega Saveza.»

Zaen je naročila Savezna skupščina stareštvu, da pošlje bratskemu jugoslovenskemu Sokolskemu Savezu iskrene želje za najlepši razvoj in bratske pozdrave.

Sprejem Madžarske v mednarodno telovadno zvezo. Madžarska telovadna zveza je zaprosila že 1924. za sprejem v M. T. Z. Takrat je zavzela COS odločilno stališče za njen sprejem in temu se je pridružil tudi JSS. Zdaj so Madžari ponovili svojo prošnjo, da bi se mogla udeležiti njihova telovadna zveza Olimpijskih iger v Amsterdamu. JSS je v soglasju s COS odgovoril predsedniku M. T. Z. g. Cazaletu, da nima s svoje strani

nobenega vzroka proti sprejemu madžarske telovadne zveze v M. T. Z.

Ameriški sokolski vijesnik. Jugoslovenska sokolska župa v Chicagu izdaje svoje glasilo, v katerem bodri in navdušuje ameriške jugoslovenske Sokole k idealnemu sokolskemu delu. List je zanimiv po svoji vsebini in dobro urejevan. V novembrski številki prinaša uvodnik »Snaga Sokolac«. Temu sledi proglas stareštvu župe za drugi vsesokolski zlet jugoslov. župe v Ameriki. Ta zlet se bo vršil v večjem obsegu 2., 3. in 4. julija 1927. v Chicagu. Sokolska slava i vaša je slava. Ono što tiče jednu granu roda, dika je čitavog naroda. Sokol izlazi pred naš narod i pred Ameriku s programom časti nas svih kao cjeline. Sokolski barjak ponos je sve brate Jugoslovena. S takimi besedami pozivajo ameriške Jugoslovane k sodelovanju za imenovani zlet. Sledi v kratkem članku silen odmev o vsesok. zletu v Pragi. Nadaljna vsebina te številke je: Vanjska obilježja Sokolskog ponosa, župske vijesti, društvene vijesti, razgo. Želimo iskrenemu in vrlému propagatorju sokolske ideje med Jugosloveni v Ameriki obilo uspeha.

Prosveta

Božični repertoar ljubljanskega gledališča

Na Sveti dan in na Stefanovo priredi Narodno gledališče v Ljubljani sedem predstav. Drama igra na Sveti dan popoldne ob 15. Pavla Golije novo mladinsko igr »Triglavski bajke«, ki se je izkazala pri dosedanjih uprizoritvah kot izredno privlačna in med uprizoritvami tekoče sezone kot ena najefektnjših predstav. Ob osmih zvečer uprizori drama Schillerjevo tragedijo »Kovarsstvo in ljubezen«, ki v Skrbinskih režiji na obširno globoko učinkuje. Na Stefanovo popoldne ob 15. po daljšem presledku priključijo Golijevo božično pravljico »Peterčekove poslednje sanje«, namenjeno v prvi vrsti našim mladini, istega dne ob 20. pa se uprizori kratkočasn »Anzenbergerjeva komedija »Slaba vest«, pri kateri pridejo na svoj račun vsi tisti, ki se hočejo od srca zabavati.

V opernem gledališču bo na Sveti dan ob pol 20. premijera Mozartove komične opere »Cosi fan tutte«. Na Stefanovo dan ob 15. uri pojo učinkovito petejansko Halewejevo opero »Zidinjač«, ob 20. uri pa se ponovi izredno priljubljena »opera« Grotica »Marta«. Za vse božične predstave veljajo znižane cene.

„Cosi fan tutte“

K premijeri v ljubljanski operi. Ena najfinjših oper svetovne literature, Mozartova »Cosi fan tutte«, se bo v Ljubljani na Sveti dan zvečer prvič v slovenskem jeziku izvajala. Naštudiral in izrežiral jo je operni ravatelj g. Mirko Polić naravnost vrnomo, v vseh delih občuteno, duhovito in v pravem Mozartovem stilu. Interpretacija diha Mahlerjevo vzorno izvedbo na nekdanji dunajski dvorini operi. Ravatelj Polić je dosegel, po skušnjavi sodeč, da bo orkester to Mozartovo delo izvajal v najfinjšem komornem stilu s kresnimi pianissimi pitah in vzorno orkestralno igrjo. Orkester se tako podreja petju, da bodo pevci in pevke ves čas lahko občudali idealni ton veseloigra, kar je povsem v pravem Mozartovem stilu. Dekoracije g. Skružnega so izredno lepe, slikovite in stilne, zasedba vlog prvovrstna (Lovsetova, Thalerjeva, Poličeva, Banovec, Mitrovič, Beletto).

»Cosi fan tutte« (t. j.: Vse ženske delajo tako — so nestalne, varajo) je prototip buffo-opere, protivno »Don Juanu« ali »Figarovi svatbi«. Ze v osnutku je zgrajena na popolni simetriji, ki omogočuje naravnost idealno arhitektonsko zgradbo dejanja in glasbe. Glavne figure (3 ženske, 3 moški, 2 sestri, 2 zaročenca-prijatelja) niso predstavniki specijalnih ljudskih tipov s svojimi vrlinami in slabostmi. To so v pravem smislu besede figure, rokoko-figure iz porcelana, ki nam tu lahko odigravajo elegantno komedijo svojega časa.

Dva mlada prijatelja častnika stavita s starim izkušenim don Alfonzom, da bosta njiju zaročenki, sestri Fiordiligi in Dorabeli, kljubovali vsakemu poskusu, da ju kdo privede do nezvestobe. Obljubita pa, da bosta en dan izvrševali vse naloge in želje, kar bo zahteval od njiju don Alfonzo. Po fingiranem odhodu v boj in težkem slovesu od svojih zaročenk se vrata zaročenca preoblečena kot bogata Albanca ter začenjata dvoriti sestrama, le s to razliko, da si vsak izbere drugo, to je prijateljstvo zaročenko. V preikani Despini najdejo prav dobro in spretno zaveznico. Seveda se prvi napadi iz-

jalovijo, kar spravi mlada prijatelja v razposajeno dobro voljo. Niti figurani samomer ne pomaga nič. Ze izgleda, da je stari zeno-mrlec izgubil stavo. Ali žene so neoprečunljive. Ravno, ko bi človek mislil, da je vsak trud zaman, jih ta »šalac« začne zanimati. Sestri se začnejo interesirati za eksotična tuja, tema pa postane neprostovoljna zmagah lahka. V dveh finih scenah, polnih erotike, ki omami tudi sama prisilna zavodniška, se vdata obe: najprvo Dorabella, poslej je Fiordiligi. Nesrečna zaročenca tolaži modri don Alfonzo s svojo maksimo: »Vse so enake!«. Prestopku naj sledi tudi kazen. Oficirja hočeta doigrati komedijo. Ko se pred notarijem stipulirata poročna kontrakt, se začneju bojni spevi! Alfonzo javlja: »Zaročenca se vrata domov«. V veliki zmešnjavi skrijeta sestri notarja in namišljena Albanca, ki se kmalu vrnela kot oficirja. Po raznih skušnjavah, s katerima hočeta kaznovati svoji zoročenki, se oba para na intervencijo don Alfonza zopet pomirita, ne da bi pozabila obljubiti si »večno zvestobo«.

Gledališki pregled

Eva Lavallière, pred vojno slavna pariška gledališka zvezda, namerava vstopiti v ženski frančiškanski samostan Heyres pri Marseilleu.

V Parizu bodo imeli marca meseca v Champs-Elysees Wagnerjevo slavnost. predstave. Uporizili bodo opere: celotni »Kring«, Tannhäuser, Lohengrin, »Mojsirski pevec in »Rienzi«, ki doslej še ni bil igran v Franciji.

Stanislavski je prvič režiral opero, in to z velikanskim uspehom, ki bo gotovo merodajen za bodočo opero režijo. Sam pravi, da je naravnost neverjetno, kako slab režiser lahko opero uredi. Njegova »Čarska nevesta (Rimski - Korsakov)« je bila podana kot celotna, sintetična muzikalna drama, v kateri so bili zanimivi poleg kolosalnih ljudskih cen predvsem zbori in soli, ki so peli in govorili. Stanislavski pripravlja sedaj »Borisa Godunova«, kar priključuje vsi kot novo odkritje na polju operne režije.

V Varšavi so igrali z velikim uspehom Kaz. Wroczynskega, komedijo »V labirintu ljubezni«. Tudi Merežkovskega »Car Pavel I.« je imel v Varšavi silen uspeh. Obe deli ostaneta brezdvomno še dolgo na repertoaru.

Nar. divadlo v Pragi bo igralo igrjo Amerikana Drinkwaterja »A. Lincoln« in Rostandovega »Chanteclera«. Stevsko gledališče bo igralo O' Neillovo »Aho Christie«, ki smo jo lani videli v Ljubljani. Vinogradsko pa novo češko komedijo »Grand Hotel Nevada«, ki jo je spisal Fr. Langer.

»Tragedija človeka«, ki jo je madžarski spisal Madach, so igrali v Hviezdoslavovem prevodu v Bratislavi.

Praški »Studio« je v »Umeleški besedi« igral »Čvrsta« za pečjo; uprizoritev je baže zelo spominjala na predstavo hudožestvenikov.

V Berlinu so se v deželnem zboru desni radikali odločno in ostro izrekli proti modernim inscenacijam klasičkov, kakršne je zadnje čase uprizarjal znani režiser L. Jessne. Ugotovili so, da mora njegove zadnje interpretacije »Hamleta« in »Razbojnikov« »obsojati vsak krščanski Nemec«. Naj bo že kakor hoče, jasno pa je, da se ta moderna »nadrežija«, ki se je razpasla šele po vojni in zoper katero se je izrekel tudi Pirandello te dni na Dunaju, ne bo držala.

Na Dunaju so igrali v Josefstadtu Gogolevega »Revizorja« z velikim uspehom. Režijo je vodil Rus Ivan Schmitt, učence Stani-

slavskega. Hleštjakova je igral H. Himig, njegovega slugo Moser, največji uspeh pa je imel kot Hlopov H. Goetz, o katerem trdijo, da more le pravi genij kaj takega ustvariti iz navideznega male volje. — Zanimivo je, da je »Revizorja« skoro istočasno postavil na oder slavni Meyerhold. To pa je bilo novo razočaranje. »Večernaja Moskva« imenuje to uprizoritev »grozno bedastoča«. Da bi povečal interes publike, je režiser dodal igri mnogo novih idej, jo opremil z judovsko svetbeno muziko itd. Kritika pripoznava režiji trud in pridnost, pravi pa, da je vse skupaj za nič, ker je osnovna ideja pokvarjena. Premiero, ki je trajala celih šest ur, je publika sprejela jako hladno.

Pruski princ Joachim Albrecht je na Dunaju 12. t. m. dirigiral svoj kompozicijski večer.

Novosti dunajskega državnega gledališča so: Racina »Phädra«, in januarju Jules Romainsov »Diktator« in v februarju Sil Varov »Genij in njegov brat« — V »Volksoperi« je gostovala italijanska stagione pod vodstvom dirigenta Pattija. Gostovanje te družbe se je tako klavirno končalo, da so morali pri njeni z-dnji predstavi opere »Carmen« nekatero vlogo zasedsti z domačimi močmi. Naslovno vlogo v »Aid« je pela Matevčeva Daniza (!). — Zastopnik gostov, znani rimski advokat, je zagrozil Dunajčanom z represalijami, češ, da bo v bodoče prepovedano tudi gostovanje nemških izralcev v Bolcanu in je na vsak način hotel iz umetniškega fiaska Italijanov napraviti političen skandal. Toda to se mu v dobri, ko Dunaj sprejema Pirandello, ne bo posrečilo pred resno javnostjo.

V Splitu je imela Ibsenova »Divja rasc« v Pregarevi režiji prav lep uspeh. Poleg nje sta nastopila med drugimi tudi Rakusa in Skrbinšek.

V Osluju gostuje v »Smrtnem plesu« J. Jovanovič Božični repertoar je: »Zrinjski«, Benatzkijeva »Aid« Mimic in »Bajaderac«.

V Plju so igrali v Bratinovi režiji Remčev »Mogdo« z Gabrijelčičevo, Bratino in Kauklerjem s prav lepim umetniškim uspehom.

Od zagrebških premijer naj omenimo Shakespearjevo »Vihare« v režiji Alf. Verlija in v večjih vlogah, med drugimi Podgorica in Nučič, ter štiri Petrovičeve enodejanke »Solze«.

Ljubljanska drama študira Wildejevo »Pablajo lady Windermeere«, v kateri nastopa zopet ga. Avgusta Danilova, in Goldonijevo klasično komedijo »Mirandolina«.

Kornel Makuszynski

Najvišjo poljsko literarno državno nagrado je dobil letos našim čitateljem dobro znani pisatelj Kornel Makuszynski, ki je izdal že 40 zvezkov svojih duhovitih satir in humorističnih črtic. Nekatero zbirke so izleže v osmi ali celo deveti izdaji, kar je za poljske razmere zelo redek pojav. Makuszynski velja splošno za največjega poljskega humorista novejšee dobe. Njegove satire so tako priljubljene, da listi kar teknujejo za priložnostne prispevke in felitone izpod peresa tega nadarjenega humorista.

Njegove zaslugе na književnem polju je ocenila letos tudi literarna žirija, ki je priznala Makuszynskemu državno nagrado v znesku 5000 zlotov (okrog 35.000 dinarjev). Doslej je dobil to nagrado izmed poljskih beletristov samo pokojni Stefan Żeromski, Makuszynski je torej drugi domači avtor, odlikovan s tem najvišjim priznanjem poljske vlade. Nagrado je dobil formalno za lani izdano in že trikrat razprodano delo »Pesem o domovini«. Makuszynski je izdal kot rečeno, že celo vrsto del, med katerimi so najbolj priljubljene povesti in črtice: »V kaleidoskopu«, »Romantične storije«, »Duša iz papirja«, »Arabske pustolovščine« itd. Nekaj krajših stvari Makuszynskega je priobčil že tudi »Slovenski Narod« v svojih podlistkih.

Umetnostna razstava v Sarajevu. V nedeljo je bila v Sarajevu otvorjena razstava dalmatinskega slikarja M. Tolica.

Španski umetnik v Zagrebu. Španski čelist Gaspar Casado je koncertiral v nedeljo v Zagrebu. Imel je velik uspeh.

Spomenik pozabljenemu možu. Na Dunaju so odkrili v nedeljo spomenik socialnemu filozofu Jožefu Popperju Lynkensu, ki je bil za svojega življenja povsem prezrt in so ga šele zadnja leta otela iz pozabljenja. Popper Lynkens je zasnoval v svojih delih močn, iz etičnih premis izhajajoč sistem za rešitev socialnih problemov.

Beograjsko marijnetno gledališče v »Manežu« je uporizorilo otroško bajko »Sneulčica« in sedem prilikačev.

Pirandello v Pragi. Ansambel Pirandellovega gledališča iz Rima se mudi sedaj na Češkem, kjer igra pretežno Pirandellov repertoar. Gostovanje se je otvorilo z dramo »Šest oseb išče avtorja«.

V. Doroševič:

Čemu je na svetu znanost?

Zgodovinska pripovedka.

Na Kitajskem je vladal Bogdihan Czan - Li - O, — naj ga ohranijo ljudje v najboljšem spominu dotlej, dokler ne propade naša domovina. Dobri vladar se je zelo zanimal za zunanost, dasi je znal sam komaj čitati in je naročal drugim, naj podpišejo njegovo ime. Dvorniki mandarinji so radi podpisovali vladarja, ker je na Kitajskem vsako delo vredno plačila.

Ne glede na to, da se je zelo zanimal za znanost, se je dobri Czan-Li-O nekoč vprašal:

— Vrag vedi, čemu je na svetu znanost! Kdo bi mi mogel to pojasniti? In zapovedal je, naj se zbero ob določenem dnevu pred dvorcem vsi učenjaki, da mu pojasnijo, čemu je na svetu znanost.

Zelja sinja neba je zakon na zemlji. Pred vsemi univerzami so zaropotali bobni in glasniki so oznanjali:

— Hej, vi učenjaki! Pustite knjige in hajdi v Peking, da odgovorite radosti vsemirja, našemu dobremu Bogdihanu, čemu je na svetu vaša znanost!

Ob določenem dnevu so se zbrali na prostranem trgu pred dvorcem vsi učenjaki Kitajske. Tu so bili starci, ki

so jih morali prnesti na nosilnicah, bili so pa tudi mladi učenjaki, ki bi bili radi starejši kot najstarejši starci. Bili so med njimi s tako visoko dvignjenimi glavami, da se jim je telo nagibalo naprej. Drugim zopet so se hrbti skrnili od sedenja pri knjigah. Bili so učeni možje s tremi, štirimi ali celo petimi cofi na glavi. Drugi so nosili zelene halje, nekateri pa celo žolte plašče.

In vsi so imeli seveda očala, kajti očala so prvi znak učenosti. Učenjaki so vedno krivogledili.

Ko se je solnce pokazalo izza oblakov in obsijalo vsa ta očala, je celo Bogdihan pomežikal.

— Kako se jim svetijo oči! — si je mislil, — najbrž mislijo, da jim bom zvišal plače.

Ko se je Bogdihan ogledal množico zbranih učenjakov in videl, da je vse v redu, je spregovoril:

— V neprestanih skrbih za blagor naše dece, dragi Kitajci, smo sklenili pojasniti vprašanje zakaj je na svetu znanost? Znanost je že stara in zdaj hočem vedeti, kakšen je njen pomen in namen. Zato odgovorite odkrito, brez najmanjše zvijače: čemu je na svetu znanost in kakšno korist imajo ljudje od nje? Začnimo kar pri tebi — je pokazal na najodličnejšega zvezdoslovca, — sam sem sin neba in z ne-

bom hočem pričeti. Tako bo najbolje. Tvoja veda je najvišja, zato govori ti prvi!

Znameniti zvezdoslovec je stopil naprej, se po predpisih etikete do tal poklonil in odgovoril:

— Ako se navadni zemljan zvečer oddalji od svoje baje, gleda kakor svinja samo pod noge. A tudi če bi se slučajno ozrl v nebo, bi videl, da gore gorilnice, kakor v dvorcu vaše milosti. Drugačna je stvar z učenim zvezdoslovcem! Zanj so zvezde misli, on čita nebo kakor knjigo. Ako groze povodnji, ako se obetajo veliki nalivi ali huda suša — stopite k zvezdoslovcu in vse vam pove vnaprej. Sploh mi, zvezdoslovci spoznavamo bodočnost.

— Bodočnost! To je na res zanimivo — je dejal Bogdihan. — A povej mi, dragi zvezdoslovec, kaj se godi ta hip v Naukinju?

— Od kod pa naj vem to, vaša milost? — je odgovoril zvezdoslovec v zadregi in se nizko poklonil.

— Ta je pa dobra! — je vzklilnil Bogdihan, — bodočnost poznate, sedanjost pa ne! Bolje bi bilo poznati sedanjost kot bodočnost. Tudi koristi bi imeli več od tega. Kaj nam mar bodočnost! Bodočnost! Po mojem mnenju je ta veda nepotrebna in glupa. Drugi!

Za zvezdoslovcem je stal zname-

niti zgodovinar. Ljudje so pravili, da je poznal po imenu vse Kitajce, ki so kdaj živeli na svetu. Torej si lahko mislimo, kako znamenit je bil.

Poklonil se je Bogdihanu do tal in spregovoril:

— Vzor plemenitosti, veliki vladar, kateremu celo jaz ne vem enakega v zgodovini Kitajske! Moja veda seveda ne bo vzbudila tvoje pravičnega gneva, kakor je bilo z mojim predhodnikom. Mi, zgodovinarji, se pečamo s preteklostjo. Izučavamo jo ter beležimo vse nezdgo, napake in celo gluposti.

— Bogme, ta veda je kot nalašč za tepce! — je vzklilnil Bogdihan, — saj lahko vsak tepec nezakazovano počenja gluposti, kolikor mu drago. Treba se mu je samo opreti na vašo vodo. Gluposti in napake so delali vsi ljudje, — poreče, — pa mu pridite do živega. Poberi se!

— S katero vedo se pa ti ukvarjaš in kakšen je njen pomen?

Učenjak, ki mu je bilo namenjeno to vprašanje, je drhte premagal svoj strah in odgovoril:

— Mi se pečamo s problemi državne uprave. Učimo ljudi, kako je treba državo upravljati, kakšni morajo biti zakoni, kakšne pravice morajo imeti mandarinji in kakšne preprosto ljudstvo.

— Morajo, morajo! — je zakričal Bogdihan. — Da bi se na svetu vse zgodilo tako, kakor mora biti. Na svetu ni nikoli vse tako, kakor bi bilo prav. Na temelju te vaše vede bodo ljudje nehoti primerjali to, kar je z onim, kar bi moralo biti — in vsi bodo nezadovoljni. Najbolj škodljiva veda! Poberi se mi izpred oči! Marš!...

— No, kaj nam poveš ti?

To pot je bilo vprašanje namenjeno zdravniku.

— Našo vedo, — je odgovoril zdravnik in se priklonil — priznavajo vsi kot izredno koristno. Mi, zdravniki, izučavamo svojstva trav, iz katerih se izdeluje ekstrakt ali balzam, kakor je pač trava. Sušimo mlade, še melke jelenje rogove, zmeljemo jih in kuhamo iz njih sok, gost ko kley in zdravilen ko pomladni zrak. Ta sok prežene vse bolezni. Seveda ako je človek zdrav, mu naša veda ni potrebna. Ako se pa ne varuje in zboli, mu pomagamo.

— Ako se ne varuje! Pa naj se varuje! — je dejal Bogdihan srdito, vendar ne tako ostro kakor poprej. — Vi zavaiate ljudi v lahkomišelnost. Nikakor mi ne gre v glavo, kakšno korist imajo ljudje od vaše vede.

In obrnjen k velikemu poetu Mu-Si, ki je živl sam v tistih časih, je Bogdihan spregovoril:

KINO IDEAL.

Naš božični DVOJNI program:

KINO IDEAL.

Gala gostovanje celega ansambla „Kasino de Paris“ v razkožni originalni reviji

„BONJOUR PARIS“

Na tisoče lepotic Pariza. — Krasota, najfantastičnejše toalete, Jazz. Beograd je z največjim navdušenjem pozdravil to baletno prireditev in splošno čulo se je samo hvalo o tem bogatem, še ne videnem filmskem delu. Aji pa veste tudi, da v tej reviji nastopi od celega moškega sveta oboževana lepa MISTINGUETT. Svet se ji klanja in cel Paris leži ji pod nogami.

Pomnite, da je to najboljši program, ki se vam za Božič more nuditi.

Predstave po 2 uri in sicer dop. pol 11. pop. 3., 5., 7., in četrt na 10.

FEDORA

je in ostane krona filmske sezijske leta 1926/7 v ruskih delih. V glavni vlogah prekrasna LEE PARRY ALFONS FRIELAND ERICH KAISER TITZ. Oglejte si vse rastavi, ene slike

Dnevne vesti.

V Ljubljani, dne 24. decembra 1926

— Spor med Hipotekarno banko in ministrstvom pravde. Kakor poročajo beograjski listi, je nastal med ministrstvom pravde in upravo Državne hipotekarne banke spor radi vlaganja pupilnega kapitala. Hipotekarna banka zahteva od ministrstva, da v smislu zakona o Hipotekarni banki vlagajo vse sodne depozite in denar mladostnih v Hipotekarno banko, ministrstvo pravde pa se temu protivi in hoče nagajati denar še nadalje pri dosedanjih zavodih, večinoma mestnih hranilnicah, kjer je denar prav tako varen. Z zadevo se bavi sedaj Državni svet, ki bo izdal končno in merodajno razsodbo.

— Za člana pokrajinske komisije za agrarne operacije v Ljubljani sta imenovana svetnika višjega deželnega sodišča Rudolf Sterle in Albert Levičnik, za namestnika pa višja deželna sodna svetnika dr. Adolf Kaiser in Jakob Antloga.

— Izmenjava naših in čehoslovških dijakov. Ministrstvo za šume in rudnike namerava prihodnje poletne počitnice poslati več dijakov gozdarskih šol na Čehoslovsko, a tudi Čehoslovška se je odločila, da pošlje k nam več dijakov - gozdarjev.

— Notarska imenovanja. Notar dr. Mile Jenko je premeščen iz Kostanjevice v Kozje. Imenovan so: notar Jakob Kogelj v Mariboru za notara v Smarju pri Jelšah; notarski kandidat Josip Vimpolšek za notara v Kostanjevici ter notarski kandidat Fran Rant za notara v Velikih Laščah.

— Prosvedni zakonik pred Narodno skupščino. V prosvednem ministrstvu so bili, če dni, dogotovljeni osnutki zakonov o osnovnih in srednjih šolah. Zakon o univerziteti še ni definitivno redigiran, verjetno pa je, da bodo vsi trije zakonik že po božičnih počitnicah predloženi v pretrses Narodni skupščini.

— Promocija. Dne 22. t. m. je promoviral na zagrebški univerzi za doktorja prava gđca. Marija Šeber, hčerka pokojnega živnozdravnika v Litiji g. Teodorja Šebra. — Diplomatski izpit za inženjerja kemije na tehniški v Ljubljani je pretekli teden položil g. Zdenko Skalič, sin nedavno umrlega odličnega strokovnjaka, kmetijskega svetnika in ravnatelja B. Skaličkega iz Novega mesta. Čestitamo!

— IZ RADOVLJICE nam poročajo: Podružnica Kola jugoslov. sester v Radovljici obdarila ob priliki božične revne otroke in tudi nekaj onemoglih, revnih žensk. Ker je nekdo raztrosil mnenje, da ta obdarovanja izvirajo iz Hočevarjeve ustanove, je treba pojasniti, da ta ustanova nima s Kolo nobene zveze in sploh ne vemo, ali jo je še kaj. Podružnica Kola vrši obdarovanja s pomočjo čistih dobiclov svojih prireditev, s članarino in prostovoljnimi prispevki članstva in denarju in blagu. Tudi ples, ki se vrši dne 26. t. m. v Sokolskem domu, ima namen pripomoči k prispevkom za pomoč revežem. Pomagajte vsi po svojih močeh! Naj se ne masti ti brada, ako veš, da sosed strada!

— Zima. Stari pregovor, ki pravi: »Božič na trati, velika noč za pečjo, se leto menda ne bo uresničilo, ako je vremenjskim prerokom še kaj verjeti. Zadnje dni je pritisnil precej hud mraz, na veliko veselje zimskih sportnikov in malih paglavcev, ki komaj čakajo, da bodo lahko trkali!

— Odgovorite na vprašanje, čemu je na svetu znanost! Mu - Si je stopil naprej, se nizko poklonil in odgovoril:

— Neki tvoj pračed, sin neba, je imel krasen vrt, v katerem so rastle divje, duhteče rože, take rože, da niso letale samo čebele od vseh strani, marveč so prihajali tudi ljudje iz dalečnih krajev, da si ogledajo ta pravljinski vrt. Nekoč, ko so bila vrata odprta, je prišla na vrt krava. Videč, da raste iz zemlje mnogo trave, rož in dreves, eno čudovitelše od drugega, je začela jesti rože. Odgriznila je vrtnico, na jo vrgla proč, ker jo je zbadala v jezik. Odgriznila je lilijo, rožmarin, nageli in vse je izpljunila. »Nobenega okusa nimajo! — je dejala krava — »ne gre mi v glavo, čemu ljudje sade in gole rože«. Meni se zdi, sin neba, da bi bilo za kravo boljše, ako bi ne izustila tega vprašanja. Bogdihan se je razsrdil, rekoč:

— Odsekajte mu glavo! Krvnik mu je na mestu odsekal glavo.

Videč pred seboj ohgavljenega pesnika Mu - Si, se je Bogdihan globoko zamislil.

Dolgo je razmišljal, naposled je pa vzdihnil in spregovoril:

— Enega učenjaka je imela Kitajska, pa še tega smo obglavili...

čevlje na pocestnih drsalnicah. Za Božič pa smo dobili povrh še sneg tudi v dolini, tako da ne bodo zimskih užikov deležni samo planinci in nam ravno radi snega o Božič tudi ne bo treba plaziti se po planinah. Mrazu in burji se je pridružil danes še sneg, čeprav je sprva še precej boječ. Imeli bomo torej pravi Božič, kakor se spodobi in kakor ga vidimo narisane po raznih starih knjigah. Sal so nas vremenski bogovi že par let postavili na cedilo in nam odpovedali v tem času sneg. Mami pa se veselo hude zime oni premožni, ki so brez posla in brez zaslužka, ki morajo prezebat v mrzlih sobah, ako spadajo sploh med one srečnike, ki se lahko ponašajo z lastnim stanovanjem in jim ni treba prezebat pred šentpetersko vojašnico ali za kakim zidom.

— Klub ljubiteljev sportnih psov obvešča svoje cenene člane, da z letom 1926 preneha izhajati glasilo jugoslovanskega kinološkega Saveza »Naši psi«, ki je izhajalo tekom letošnjega leta kot priloga lista »Lovec«. JLS je sklenil na svoji zadnji seji, da se bodo početkom leta 1927 priobčevala vsa kinološka vprašanja, razprave in poročila v listu »Lovec« kot glasilo JKS. Cenene člane nasega kluba na to opozarjamo in vlijudno vabimo, da z letom 1927 pristopijo kot člani k slovenskemu lovskemu društvu in bodo dobivali na ta način list »Lovec« vsaj enkrat mesečno brezplačno. Članarina SLD znaša začasno Din 50. letno. Prijave naj se pošiljajo na blaginika SLD g. ravnatelja Zupana v Ljubljani.

— Kmetovalce in lastnike vrtov opozarjamo, da se morajo pri naročanju tobačnega ekstrakta za pokončevanje miriša točno navodil navodil naredbe poljedelskega ministrstva, ki je priprilena na občinski deski na magistratnem poslopiju.

— Književna tombola. Jugoslovanska Matica priredi od 4. februarja do 25. marca 1927 svojo III. književno tombolo. Zbranje se prične 4. februarja. Dobitke tvorijo samo slovenske leposlovne knjige in sicer 150 amb po šest knjig 120 tern po 10 knjig, 80 kvatern po 14 knjig, 50 činkvinov po 17 knjig in 5 tombol po 17 knjig in knjig po prosti izbiri od 500 do 2000 Din. Glavni dobitek tvorijo vsi letniki »Ljubljanske Zvonice«, ki imajo poleg reditve tudi veliko denarno vrednost. Tablice po 3 Din so na prodaj pri vseh šolah in pri vseh podružnicah Jugoslovanske Maticе v Sloveniji.

— »Gospodinski koledar«. »Jugoslovanske Maticе« je najlepše novoletno darilo našim gospodinjam. Cena Din 20, za člane Din 15. Napredaj pri podružnicah Jugoslovanske Maticе in v vseh knjižarnah.

— Preizkušajte milne duše najprej vsa mila! Naposled se boste odločili vendar le za Elsa - mila. Ta mila zdravila in lepote niso samo prijetno dišča in močno se penneča toaletna mila, ampak imajo v sebi tudi še medicinsko preizkušene, dobro delujoče sestavine ter so torej koristna proti pegam, lišajem in različnim nečistostim kože. Ona store kožo mehko, nežno in klibu bujočo učinkom vode in mrzlega zraka. Dobite se šest vrst mila: Elsa lilijino mlečno milo, Elsa rumenjakovo milo, Elsa glicerinsko milo, Elsa borakno milo. Za poizkušnjo dobite 5 kosov Elsa mila, ako pošljete na prejš 52 Din. Po povzetju za 10 Din več (za poštino). Naročila naslovite na lekarnarja Evgen V. Feller, Donja Stubica, Elstarš štev. 238, Hrvatska.

— Železniški vpokojencem. Društvo železniških vpokojencev obvešča svoje člane, da se vrši v nedeljo 9. januarja ob 2. popoldne redni občni zbor v Ljubljani pri Levu, Gospodarska cesta št. 16. Na občnem zboru poročajo predsednik in delegati Saveza. Člani se vlijudno vabijo.

— Srečke državne razredne loterije je mogoče naročiti pri Trgovski banki v Ljubljani in sicer do 8. januarja 1927.

— Lovski ples v prid fondu Zelenega križa se vrši dne 1. februarja 1927 v vseh prostorih na »Taborju« v Ljubljani. Podrobnosti objavimo v dnevnikih, v »Lovcu« in na lepah. — Odbor SLD.

— Občni zbor Slov. lovskega društva. Članstvu SLD sporočamo, da bo občni zbor dne 2. februarja 1927 ob pol 10. v steklenem salonu na glavnem kolodvoru v Ljubljani. Dnevni red je razviden iz »Lovca«. Na tem občnem zboru se bo izbral in doleči tudi lovski krol, zato vabimo svoje članstvo, naj se po možnosti udeleži zbora v lovskem krolu, ki ga rabi sedaj. Decembarski številki »Lovca« so priložene polonice in oklice za poravnayo članarine. Preberite in priaglasite se. — Odbor SLD.

— Pomnilščene dve morice v Zagrebu. Porotno sodišče v Zagrebu je v poletnem zasedanju obsodilo na smrt na večletnih 21letnega Ivana Novaka, ki je izvršil roparski umor nad nekimi prostiakom, in trgovskega potnika Milana Bana, ki je

umoril nekega mlinarja. Včeraj je prispel na zagrebško sodišče ukaz, s katerim sta oba pomiloščena na 20 let težke ječe.

— Smrtna rudniška nesreča. V rudniku trbovelske premogokopne družbe v Hudi lami je bil zadnji čas zaposlen marljiv rudar France Breznikar. Dne 21. t. m. ob 11. uri popoldne se je zrušil odkop v rovu, v katerem je Breznikar delal ter ga popolnoma zasul Sorudari so mu takoj prišli na pomoč ter ga začeli odkopavati. Bil je grozen prizor, ko je zasuti rudar obupano klical na pomoč ter je živel še celih deset ur. Proti večeru so ga še le odkopali.

— Požar v Šent Marjeti ob Pesnici. V četrtek 23. t. m. jutraj je nastal požar pri posesniku Jerneju Kravosu v Voseku pri Šent Marjeti ob Pesnici. Položaj je bil zelo kritičen, ker so hiša in gospodarska poslopja pod eno in isto streho. O požaru je bila telefonično obveščena požarna bramba v Mariboru, ki je s parno brzgalno prihitela na lice mesta. Čeprav je vas Vosek oddaljena 10 km od Maribora, so gasilci prav hitro prihiteli na mesto požara in začeli z velikim naporom reševati, kar se je še rešiti dalo, kajti silovit plamen je objel vso stavbo. Rešili so le pohištvo, drugo je vse postalo žrtev požara. Škoda je velika.

— Nesreča v gozdu. V Vučli gomili v Prekmurju so v gozdu sekali veliko drevo. Prisotna je bila tudi neka ženska, ki je v momentu, ko se je začelo drevo podirati, bežala v zbežanosti ravno v ono smer, kamor je drevo padalo. Močne veje so jo zagrabile in dobila je tako težke poškodbe, da je pomeze umrla.

Če stihotvorcu verzov manjka pravih romanopisec misli smelih, zdravih, da z lovstvom se okiti — svetujem »BUDDHA« čas mu piti!

Iz Ljubljane

—lj Podaljšanje policijske ure v Ljubljani. Policijska direkcija objavlja: Danes, to je 24. decembra, se podaljša policijska ura brez naplačila takse za vse gostilne do 1 ure in za vse kavarne do 2 ure jutraj.

— Na Silvestrovo, dne 31. decembra, se podaljša policijska ura brez naplačila takse za gostilne in kavarne do 3 ure jutraj. Ta odredba velja za cel okoliš Ljubljane, Moste, Zgornja Šiška in Vič.

—lj Edina plesna prireditev za praznike so »družabne plesne večere« — Dancing - Matinee v nedeljo na Stefan dan ob 4 popoldne v dvorani Kazine. Svira »Emona Jazz - band«. Iste vodi priznan plesni mojster g. Jenko, ki bo začetnikom kot spretnejšim nudil v naimoderniših plesih temeljit pouk. Začetniki se vlijudno vabijo, da pridejo že ob pol 3. popoldne v svrhu teoretičnega pouka. Informacije za posebni pouk vsak dan od 10. do 22. ure v kavarni Emona, 1. nadstropje. 1119n

—lj Silvestrov večer priredi Ljubljanski Sokol dne 31. decembra v svojih telovadnicah v Narodnem domu z zelo bogatimi, veselim in zabavnim sporedom. Na ta veseli zaključek starega leta se vabijo vsi prijatelji Sokola. 1128n

—lj Kava Hag je najfinejša prava kava brez kofeina. Dobiva se sveže pražena v originalnih zavojih po eno petinko kilograma v delikatesni trgovini Anton Stacul & Fr. Kham. Pijte pravo kavo Hag, ki vam obvaruje srce!

—lj Zgubila se je v sredo jutraj rumenkasta - zelena fanelna deka. Prosti se, da se odda proti nagradi pri peku Markiču v Trnovem.

—lj Zgubila se je dne 23. t. m. okoli osme ure zvečer na poti od Mariljane trga do opernega gledališča rjava Nerz-bosa. Pošten najditelj naj jo odda proti nagradi na naslov: Mariljin trg št. 3, prvo nadstropje. 1139n

—lj Mariljetno gledališče. Češkoslov. Obec v Ljubljani v Sokolskem domu na Taboru igra v nedeljo 26. t. m. »Božična pravilica«. Začetek ob 16. Vstopnina prostovoljna.

—lj Iz obupa v smrt. Včeraj okoli 14. se je v skladišču tobačne tovarne obesil 54letni delavec France Černe, stanujoč v Stozicah pri Ježici. Policijska komisija je po zdravniku dr. Avramoviču ugotovila nastop smrti, na kar je bilo truplo prepeljano v mrtvašnico pri Sv. Krištofu. Kakor zatrjuje, je bil pokojnik, od kar mu je pred dvema mesecema umrla žena, zelo potr in melanholičen. To je najbrž tudi vzrok, da je šel v prostovoljno smrt. Zapuščta devetletnega sinčka.

—lj Strah pred požigali v Ljubljani. Strah pred gorenjskimi požigali se je začel širiti tudi po Ljubljani in ljubljanski okolici. Včeraj so se raznesle po mestu govorice, da so požigali raznesli po Šiški in za Bežigradom listke, ki napovedujejo, da bodo začele goriti mestne hiše za Bežigradom in druga poslopja v Šiški in bližnji okolici. Te neosnovane govorice imajo pač svojo podlago le v razburjenju, ki se radi

skrivnostnih zločinskih požigov na Gorenjskem širi tudi med ljubljanskim prebivalstvom.

—lj Vreme. Danes popoldne je začel lahno naletavati sneg. Burja je še vedno huda. Včeraj je ob 21. kazal barometer 770.6, termometer — 3.4 C, danes ob 7. jutraj barometer 771, termometer 6.5 C pod ničlo.

—lj Društvo »Soča« priredi 31. t. m. ob 20 svoj »Silvestrov večer« v restavraciji »Ljubljanski dvor« s prav zanimivim in raznovrstnim sporedom. Prehod iz starega v novo leto bo spremljal času primeren nagovor. Prireditev je brez vstopnine. Na ta domači prigrizni družabni večer vabimo člane in zanesljivke društva.

—lj Pokojniški zaklad za zdravniške vdove in sirote ima v nedeljo, dne 9. januarja 1927 svoj letni občni zbor ob 16. uri v restavraciji »Ljubljanski dvor«. Točna in zanesljiva udeležnja!

—lj Pravilice za deco priredi Atena v sredo, dne 29. t. m. ob 5 popoldne v Mali dvorani Narodnega doma. Na sporedu so božične pravilice, ki jih pripoveduje g. Vanda Gorčeva in gđc. Manica Komanova. Posebno zanimive bodo stare slovenske narodne božične pesmi, katere bo pel ljubljani operni pevec g. Šubelj in ki se bodo sploh prvič prednašale javno. Opozarjamo na to zanimivo prireditev starše in posebno še učeljstvo, ki se v počitnicah nahaja v Ljubljani. Prostovoljna vstopnina. 1138-2

—lj Nedeljski turistijski vlak na prog Kamnik-Ljubljana. V nedeljo, dne 26. t. m. bo na progi Kamnik-Ljubljana vozil turistijski vlak z odhodom ob 20.28 iz Kamnika in prihodom ob 21.40 v Ljubljano.

—lj Plesna šola UJNZB se vrši v nedeljo, dne 26. t. m. ob 7. zvečer v salonu kolodvorske restavracije, Ljubljana glavni kolodvor 1137-n

—lj Uprava oficirskega doma priredi v nedeljo, 26. decembra ob 21. v prostorih oficirskega doma (vojašnica vojvode Mišiča) družabni večer, na katerega se vabijo tudi gđ. rezervni častniki.

—lj Otroške plaščke: Kristof-Bužar. 182-T

— Darilo za Božič in Novo leto je edino najboljši pletilni stroj patent »Ideal«, ki nudi vsakomur dobre dohodke in trajno eksistenco — Zaloga in popolni pouk nudi Fran Kos, Ljubljana, Židovska ulica. 185/T

Iz Celja

—lj Kuratorij za ustanovo trgovca Antona Kolencja je v sredo razdelil 64 visokoločem stipendije v znesku okrog 53.000 D.

—lj Mestna občina celjska je tudi za letošnji Božič obdarovala mestne reveže s primernimi denarnimi darili.

—lj Celjsko godbeno društvo namerava ustanoviti tudi godbo na pihala. V to svrhu se v kratkem vrši sestanek zainteresov.

—lj Muzejsko društvo v Celju je imelo te dni v Celjskem domu svoj redni občni zbor. Udeležba je bila bolj slaba. O delovanju društva v minulim letu je poročal profesor Janko Orožen. Muzej je sedaj urejen, lapidarij je uredila mestna občina. Obiskovalcev muzeja je bilo v pretečenem letu 1500. Zidovje na Starem gradu je v slabem stanju in se namerava društvo obrniti na mestno občino s prošnjo, da bi ga popravila. V bodočem letu se namerava izdati publikacija »Celjski zbornik«. Pri volitvah je bil za predsednika zopet izvoljen profesor Janko Orožen.

—lj Nočno lekarniško službo opravlja prihodnji teden lekarna »Pri križu« na Cankarjevi cesti.

—lj Ostanek gozda na Jožefovem hribu se te dni izsekava. Posekal se bo celi gozd, razum prostora za Kalvarijo, kjer začasno ostanejo še smreke. Pridobljeni prostor se namerava spomladi zazidati s stanovanjskimi hišami.

Iz Maribora

—lj Smrtna kosa. V četrtek zvečer ob 6. je preminul v daljšem bolehanju podpredsednik mariborskega okrožnega sodišča, dvorni svetnik Josip Fon. Rojen 26. aprila 1865 v Volčah pri Tolminu je igral pred vojno med goriškimi Slovenci važno politično vlogo. Bil je več let poslanec Ljudske stranke vse do vojne, ki je pretrgala njegovo politično udejstvovanje. Po vojni je bil član ustavotvorne skupščine in poverjenik za pravosodje pri narodni vladi v Ljubljani. Za organizacijo našega pravosodja, zlasti pa v Sloveniji, si je stekel velike zaslugе. Kot sodnik je bil radi svoje pravičnosti in strokovnega znanja splošno priljubljen in spoštovan. Pogreb se vrši na božični dan ob treh popoldne na mestnem pokopališču v Pobrežju. Bodi mu ohranjen blag spomin!

—lj Poskušna vožnja novega avtobusa. Na četrtek popoldne se je vršila na progi Maribor-Dravograd poskušna vožnja novega avtobusa, ki je te dni dospel iz

Francije in ki je namenjen za vzdrževanje rednega avtomobilskega prometa med Mariborom in Dravogradom. Poskušna vožnja je dobro uspela. Avto, v katerem je bilo 14 oseb, je vozil do Dravograda poldrugo uro in ravno tako tudi nazaj popolnoma brezhibno. Okrajni zastopi pa bodo morali obsekati občestno drevje, kojega veje segajo na cesto ter udarjajo v precej visoki avto. Podaljšanje avtoprometa do Prevalj se mora zaenkrat opustiti, ker je most pri Mezi preslah in ga bo treba prej temeljito popraviti. Prebivalstvo dravske doline, zlasti na levem bregu Drave, kjer ni železnice, je že težko pričakovalo otvoritve avtoprometa, ki bo omogočal hitro in zanesljivo zvezo med posameznimi kraji in Mariborom.

—lj Spremembe v občinskem svetu. Občinski svetnik socialistične stranke g. Josip Gšlak je odložil svoje mesto. Mesto njega pride v občinski svet urednik »Volksstimme« novinar g. Eržen.

—lj Spremembe pri mariborskih grafičnih podjetjih. Vodstvo Ljudske tiskarne v Mariboru prevzame s 1. januarjem gosp. Josip Oslak, dosedanj faktor tega podjetja. Sedanj ravnatelj Ljudske tiskarne g. Albin Hrovatin pa prevzame z istim dnem vodstvo Cirilove tiskarne.

UNION
ČOKOLADA
KAKAO
BONBONI

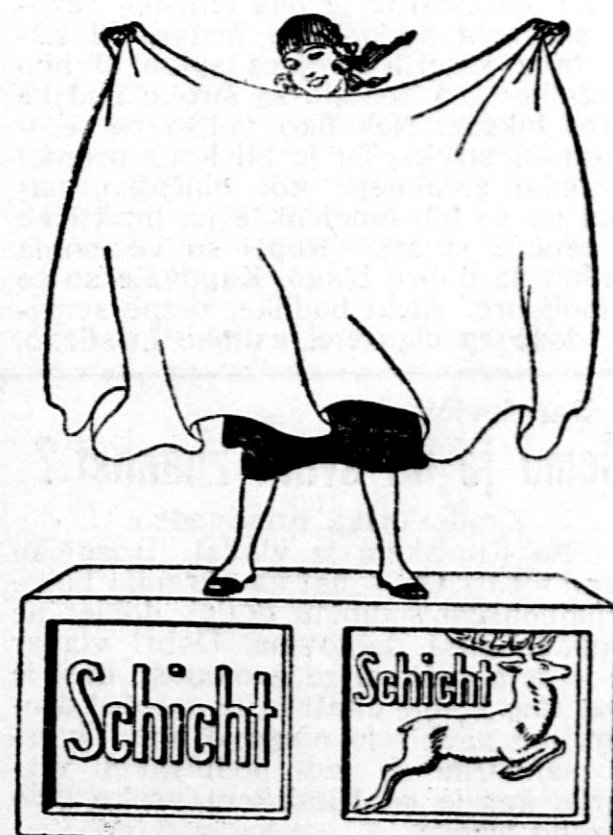
Poziv

Zdravstvene razmere pri nas še dolgo niso take, kakršnih bi si želeli. Za kulturno narod previsoko število umrljivosti in nalezljivih bolezni razveda življensko silo našega ljudstva. Naše zdravstvene oblasti pri vsej svoji delavnosti in dobri volji ne bodo uspeli, dokler ljudstvo samo po zgledu v drugih državah ne začne skrbeti za povzdigo svojega zdravja.

Ze pred letom se je osnoval odbor, ki si je stavil nalogo, ustanoviti v Ljubljani društvo za čuvanje najvišje človeške dobrine — zdravja. Zdaj smo na tem, da to društvo ustanovimo.

Vlijudno vabimo vse sosesčane, da se udeležijo ustanovnega občnega zbora, ki bo v nedeljo dne 26. t. m. ob 10. popoldne v mali dvorani hotela Union s tem - le dnevnim redom: 1. Otvoritev. 2. Poročilo pripravljalnega odbora. 3. Sprejem pravil. 4. Vcolitev odbora in revizorjev. 5. Slučajnosti. V Ljubljani, 23. decembra 1926.

Pripravljalni odbor.

Namakaj z »Žensko hvalo«! Izpiraj z »Jelenjim milom«!

Potem bo perilo, brez najmanjše poškodbe, brez truda, ob največji varčnosti, v najkrajšem času, res popolnoma čisto!

SCHICHT

Vesel in srečen Božič

želi svojim
prijateljem
„Slovenski
Narod“

Ivan Albrecht:

Vizija

*Krvaveča zarja na zapadu umira,
rdeč odsev gorja, ki se razliva
po zemlji naš sem do Reškega zaliva,
kjer rod trpeči naš na smrt obsojen
hira.*

*Neslišno čas za nami v večnost tone,
le rane bolj od zarje so krvave,
molče gore, pečine in dobrave
in srca, zakovana v težke spona.*

*Mir, mir in noč... A ko zvonovi
dvanajsto uro noči napovejo,
ječe se skale zganajo, odprejo
po zemlji se zasluženi grobovi.*

*In glas grobov rjove: „Rim zbesneli,
kam, kam drviš? In jezne sence
vrve in se spleto v pošastne vence
in vmes: „Gorje, gorje ti, Rim
zbesneli!“*

*Ko zarja spet naznani jutro belo,
se sence tiho vrnejo v grobove,
a zemlja v sruha sanja sanje nove,
ki jih opolnoči nebo je samo
razodelo.*

Pr.:

Trije božiči

„Povej mi, zakaj smo tako hitro na vse to pozabili?“ me je vprašal zadnjič moj znanec s fronte, ko sva obujala vojne spomine. Odgovoril sem mu, da je bil morda povojni pekel za marsikoga hušji od vojne, da beži sedanje življenje z mrzlično naglico mimo nas in da nam je groteskna pestrost dandanašnjih doživetij zabrisala v spominu vse nekdanje grozote. In predvsem, da vsak rad pozabi prestano gorje — če more.

Ni mu bil posebno všeč moj odgovor in začel mi je temperamentno opisovati te-le stvari: „Ne verjameš, kako lepi so karpati po zimi. Nemi, črni gozdovi in gozdiči po snežnih poljih se mi zde sedaj kakor veličastna groza smrti, kakor mrtvaško petje množic, kakor turobna zadušnica v ogledalih orglah. Zame so karpati v sedanjem spominu — lepa smrt v močnem zimski naturi...“

Po hudem boju na nekem karpat-skem sedlu v prvem vojnem letu so proti poldnevni krasnega zimskega dne utihnila naši in nasprotnikovi topovi. Z neba je zasijala vsa majesteta zimskih solnčnih pramen, kristalni blesk v snegu nam je jemal vid. Bil je dan, kakoršnega vstvari samo planinsko solnce v svoji zimski gloriiji. In mir, popoln mir na levi in desni, pred teboj in za teboj.

Nič vojne, ne pušk, ne smrti. Kakor sanja. Cepeli smo po menaži v strelskih jarkih in strme poslušali nemi opomin narave: da je svet ustvarjen za življenje in uživanje vseh...

Iz jarkov so mogle iznad snežene odeje samo puške, ki so bile naslonjene tam, kakor da je tudi njim potreben počitek. Nihče ni govoril... Nihče tudi ni imel kaj povedati, saj so ležali v snegu pred nami in za nami mrliči, ki so dovolj glasno trobili grozo v božji zimski dan.

In glej, iz temnega gozda, na čigar obronku je ležala naša linija, je v tem nebeškem miru priletela taščica v solnčni strelski jarek, priletela neslišno in neslišno sedla na puško, ki je bila naslonjena na steno. Vsi smo gledali v to ljubo ptico, nihče se ni premaknil, nihče ni dal najmanjšega glasu od sebe. In ko je solnce posijalo najtopleje, je zažvrgolel njen drobnji kljunček in pel in pel v prelestni tajni zimski mir... Vojaki so strmeli in poslušali. Videlo se jim je, da jim je šlo nekaj skozi srca. Starejši častnik, ki je bil sicer pravi Martov sin, pa je spadal obraz in začel jokati. „Otroci, glejte, ta ptica...“, je s težavo izgovoril in umolknil.

Šele pozneje nam je povedal, da je danes — božični dan. Prvi na fronti.

Leto pozneje smo se borili na prostirah poljih. Bojevanje je postajalo že modernejšo, saj je človeški um iznašel drugo leto vojne že premožno inenitnih iznajdb in tako iznova dokazal, da ni nikoli tako genijalen kakor takrat, kadar je v službi smrti. Kakor da je prejen, da bi lajšal sočloveku življenje, kakor da ima največ dobička od njegove smrti.

Moj najbližji sosed v strelskem jarku je bil mlad vojak, doma tam nekje od Lvova. Bil je tih in miren človek, ki smo ga vsi ljubili. Vsa njegova plemenita narava, ki mu je ni prav nič pokvarila vojna posurovelost, je glasno pričala proti vojni furiji, ki je takrat obvladala že ves svet. To je bil tih mirnega, nevojne človeka, ne sicer strahopetca pač pa moza, ustvarjenega za mir, soglasje in odpuščanje. Prava slovanska duša, kakor si je moreš misliti.

Nekega zimskega dne smo dobili pošto. Pisma in zavojčke. Tisti, ki so nam jih pošiljali, niso še oddale slutili veselja in sreče jetnikov v bojnih linijah: ta pisma in zavojčki so jim bili dokaz, da še živi nekdo na svetu, ki veruje v ljubezen človekovo.

Tudi naš vojak je dobil pismo in pozdrav od doma. Prihitej je k meni in mi razkazoval in pravil: poslala mi je peciva, čokolade in pisala, da molim vsak

dan zanj, da ji je edino na svetu, on, sin-edinec, njej, stari vdovi...

Mati! Ko bi Ti videla, kako je šinil preko lice Tvoje sina, ko je čital to pismo, ves žarki odsev Tvoje ljubezni! Kako je med čitanjem zrastle in vstal, da mu je molela glava iznad okopa in se ni menil za nevarnost!

V tem momentu je počila puška in mladi Poljak se je zvrnil kraj mene s prestreženim čelom in s krvjo pokropljenim materinim pismom v roki...

Kmalu nato je prišlo od poveljstva, opozorilo, da ima sovražnik tudi puške s daljnogledom in da je treba biti vedno oprezen.

Šele po boju, ki se je kmalu nato razvil, sem v kritju slišal, da je danes božični dan.

Drugi na fronti.

Tretje leto smo ležali v globokih jarkih in močnih kritjih v Voliniji. Tu so nam znali že pričarati življenje mirnih časov: v kritjih smo imeli že neke postelje, nekateri so se umivali celo z milom in vse je glasno govorilo, da so se ubogi ljudje takoj navajili vojne, kakor da sploh ne poznajo kakega drugega življenja.

Po zimi, ki je bila radi silnega snega v splošnem mirna, smo ponoči sedeli v zakurjenem kritju in se zabavali s kartami. Bili smo štirje: dva Čeha, Poljak in jaz. Bili smo že dobro orientirani in smo se takoj prve dni tako izvolali med seboj, da smo delili in kosali pregrešno monarhijo po mili volji. Tovariši Čeh, ki je prišel šele pred par dnevi z dopusta, je prinesel s seboj par steklenic z izvrstno vsebino. Dobili smo za ta večer tudi drugi toliko temno podobnega, da smo bili res dobro preskrbljeni.

Ležalo je nekaj težkega na nas vseh: kdaj bo vstalo ono veliko, kar smo tako dolgo pričakovali? Kdaj, mili Bog, bo naša Rusija...? Zakaj smo mi v vrstah njenih sovražnikov...? Tako bližu smo jim, zakaj ne bežimo tja...?!

Vse to in še mnogo več nas je mirilo in tlačilo. Vsi smo vedeli in vendar nismo storili ničesar. Zame je bila to največja muka in najhušja groza svetovne vojne.

Tovariši Čeh je odšel neopazeno iz kritja. Bil je potrjen in proti koncu ni več pil ne govoril.

Kmalu smo zaslišali živahno streljanje. Hitimo ven, da vidimo, kaj je.

Tam je korakal po zmraznem snegu med našo in nasprotno linijo naš tovariš naravnost proti Rusom.

Naši so ga opazili in otvorili ogenj nani. Bil je že čisto blizu ruske črte, ko se je opotekel in padel.

Tam je ležal med obema črtama na blestečem snegu več tednov kot silna priča našega protesta — in naše nemoči.

To je bil moj tretji božič na fronti. In zdaj sem se spomnil starega častnika, ki je jokal v karpatskih jarkih.

Končal je. Jaz pa sem premišljeval: res je pozabljeno, toda bilo je in ne sme biti pozabljeno na veke, vsaj v današnjih dneh bi naši ljudje takih stvari ne smeli pozabiti...

Rad, Peterlin-Petruska:

Nocoj...

*Nocoj je velik praznik,
nocoj je sveta noč,
nocoj obišče Ljubezen
vsak kot palač in koč.*

*Nocoj vsaj hip izgine
sovražstva zadnji sled
in celo v zakrknjih srcih
stopt se najtrši led.*

*Nocoj tako je milo
človeku tako sladko,
kot da bi nanj razlilo
dobroto vso nebo.
Nocoj ves ginjen plaka
vzdihuje: O Gospod!
A jutri? Spet koraka,
sovražstvo staro pot!*

Božič v Albaniji

Iz spominov na srbski umik 1915. leta.

— Mati, lačen sem; mati, daj mi malo kruha. Zebe me; pokrij me, mama!

Okrenil sem se. Za menoj je ležala v snegu mrtva mati. Na njenih prsih je počivalo dete in iskalo hrane. Zraven nje je stal deček, treh — mogoče štirih let, ki je vztrajno ponavljal svojo milo prošnjo za kruh. Mati je izdihnila držeč na svojih prsih dojenčka; njena usta so ostala pol odprta, morda po zadnjem poljubu, ki ga je dala svojima otrokoma. Veter je razprostril njene divne lase po snegu. Njene oči so bile odprte; ta smrt je bila strašna, še strašnejši pogled teh črnih in ledenih oči... Mogoče je bila žena hrabrega bojevnika, ki je umrl kot junak in je začetelj s svojimi kostmi bodoče meje velike Jugoslavije, medtem ko je naša njegova žena smrt v snegu, brez moči pomagati svojim otrokom.

Vojak iz karavana izrpanih beguncev je odstranil mrtvo telo s poti in mu napravil grob iz snega. Nato je vzel oba otroka v svoje roke in na-

daljevali smo pot po divji Albaniji... Kaj se je godilo potem z nami? Vem, da smo hodili po visokih gorah v globokem snegu, po ledenih pobočjih in da se nam je zelo mudilo. Vem, da sta vladali v tej deželi lakota in smrt in da so ležali na obeh straneh poti številni mrliči z ogledanimi kostmi...

Vsi, ki so omagali in niso mogli naprej, so se vrgli pred nami na kolena in nas prosili kruha... Hiteli smo mimo njih v tesnobnem bežanju, vedno dalje in dalje, sami zapisi smrti. Vedno bolj in bolj se nam je mudilo, vedno strašnejše slike so se nam odgrinjale, številni proseči in umirajoči se naraščali.

Mračilo se je, prišla je noč, božična — sveta noč. Prošnje umirajočih so prenehale. Smrt in mir sta legla na zemljo in skoro smo bili v polni noči in popolnem miru.

Daleč, daleč od nas so oznanjevali polnočni zvonovi Kristusovo rojstvo...

Slovenci v katakombah

Tedaj, ko sem v bližini Rima videl strašne podzemeljske, kakor pajkova mreža razpredene hodnike v katakombah, sem se čudil, kako je mogla človeška roka kaj takega napraviti. Kako je bilo mogoče, da se je na stotine in na tisoče ljudi greblo v te globine, hodilo k nevarnim nočnim sestankom in k svetim opravilom ter dalo tja zagrebati svoja mrtva trupla.

Danes se ne čudim več. Kadar pade kladivo nasilja s tako silo nad rod ljudi, kot je padlo na nas, tedaj se vsa življenska sila zganja in stori vse, da se reši. Kadar je človek v smrtni nevarnosti, tedaj se mu v boju za samoohranitev prebudijo moči, ki presegaajo njegove telesne moči; kadar se narod boji za svoj obstanek, tedaj se dvigne iz njega val, kakor da je pol morja splahnilo in zopet butnilo na svoje mesto, kakor da so se vsi vulkani odprli in goré proti nebu ter oznanjujejo ojačeno življenje. V tistem hipu, ko zmanjkajo tla pod eno nogo, se prevrne teža telesa na drugo in ta jo drži z nezmanjšano silo. In če bi zmanjkalo tal pod obema nogama, sem prepričan, da bi obviselo telo vsled neznanne želje in volje do življenja, v zraku in bi ne padlo.

To opazujem pri našem delu naroda. Vse je že padlo po njem. Potomci Rimljanov, ki so se križali z zvijačo in krutostjo, so spletili bič in se naslajajo nad našimi okrvavljenimi hrbi. Potomci Judeže Iskarjota, ki so se bili zapodili med nami, so planili kakor trup iz našega telesa in se razlili med nami.

Kiriell Maldwist:

Božični angel

Ko sem moral lani sredi decembra za štirinajst dni odpotovati v Pariz, sem se skoraj ustrašil misli, da mi je praznovati Kristovo rojstvo samemu in tako daleč od svojcev. Čim bolj se je bližal sveti večer, tem težja oziromost me je obhajala. Zadnje popoldne sem se ves žalosten skital po bulvarjih, ko me je zdajci nekdo okliknil.

Ozrl sem se. Pred menoj je stal solidno oblečen človek mojih let. Imel bi ga bil za kogarkoli, da ni bilo nekih podrobnosti, ki so na prvi pogled izdajale umetnika. Njegov obraz s črno, že sivkasto brado in bistrimi očmi se mi je videl znan.

„Fleury!“ sem ostrmel po dolgem ugibanju, ki ga je na moč zabavalo. „Ne bil bi slutil, da me boš pomnil dvajset let!“

„Kako te ne bi pomnil, mon vieux!“ je vzdiknil ves srečen. „Da nisem imel tebe, kdo ve, kaj bi bilo z menoj...“

In res: ko sem pred toliko leti spoznal Luciena Fleuryja, mladega slikarja brez sredstev in — tako se je zdelo — brez kakršnekoli bodočnosti, je živel v silni bedi. Nekaterikrat sem iz sočutja načel poslednji frank, da sem ga mogel povabiti v ogeljni bar na belo kavo. Od tistih dob se nisva več videla; vedel sem le, da se je začelo Fleuryjevo ime dve leti po mojem odhodu iz Pariza pojavljati v ocenah razstav in da je bilo zdaj znano in spoštovano.

„Ne, to svidenje morava proslaviti,“ je ponavljal Lucien. „Ali si drevi oddan? Izvrstno! Tedaj božičuj pri nas. Renée te bo vsa vesela; velikokrat sva govorila o tebi. Sem namreč oženjen, da veš. Vidiš, pravkar tovorim božična darila. Otrok nimam, zato pa imam ženo, ki... nu, sam se uveriš!...“

Tako se je zgodilo, da sem prebil v tujini enega najlepših božičnih večerov, kar jih je zapisanih v mojem spominu. Lucien in njegova žena sta živela v prikopnem stanovanju, ki je z vso svojo opremo pričalo, da imata več, nego potrebuje. Gospa Renée me je sprejela kakor starega prijatelja; bila je krotko, mило bitje in vzljelo svojim pet in trideset letom še mlada in nežna kakor dekle.

Ko je bila domača slovesnost odpravljena in in smo sedeli vsi trije okoli kamina, me je Fleury izpodbudljivo pogledal.

„Nu...“ je dejal, „ena dan z vprašanjem! Saj vidim, da ti je na jeziku...“

„Res...“ sem se nasmehnil. „Ako pomislim na stare čase, se nehoti čudim, kdaj in kako te je našla sreča. Vsi vemo, da je talent ne priključ, razen če pride naključje na pomoč.“

„Točno...“ je pritrdil Lucien in nežno položil desnico na ženo roko. „Rešil me ni talent, ampak sreča. Kako, to je čudna povest... Ali naj jo povem, Renée?“

Gospa Fleuryjeva je molče pokimala in se je zazrla v šerjavo, tako da nisem

več videl njenega obraza. Lucien si je zapalil novo marylandko in je začel:

„Kakor veš, je bila moja beda brez meje. Potem, ko si ti odpotoval, je narasla do neverjetnosti... Kako tudi ne bi? Ob samih idealih in samem hotenju ni moči ne živeti ne ustvarjati... Po tri, štiri dni zaporedoma sem obedoval v luvrski galeriji in večerjal na bulvarjih, kjer me je ob pogledu na občinstvo kavarn, restoranov in zabavišč grabila čedalje besnejša mrznja do stih, dobro oblečenih in z vsem preskrbljenih ljudi. Dokler je bilo v meni še kaj moči, sem se tolažil, zaupal in polžuval vse mogoče... Zaman! In nekega dne se je vse podrla v meni: začutil sem, da se ne morem več boriti, ne čakati čudežne izpremembe, ne vobče živeti tako, kakor živim. A tudi obupati nisem mogel; težko je skočiti z mostu v Sekvano ali iz šestega nadstropja na dvorišče, ako je človeku pet in dvajset let in ako ga vrag domišlja tistih, ki jim ni treba skakati... Z eno besedo, slutil sem, da se mora zgoditi nekaj izrednega... Ali si čital „Zločin in kazna“, top retresljivo zgodbo vsakega siromašnega talenta?“

Pomolčal je, kakor bi zbiral misli in besede.

„Katerikrat...“ je nadaljeval čez čas, „katerikrat se mi je posrečilo, da sem prodal staremu trgovcu s slikami kako platenec: Pierre Leroy, morda se ga spominjaš?... Platenecval je smešne cene; toliko da je bilo za barvo, ki sem jo porabil,

in za obed. In drugi dan se je spet začelo stradanje. Obleka je skoro že visela z mene; imel nisem ne perila ne podplatov na čevljih... „Da, mladi prijatelj,“ mi je ponavljal Leroy, „te vaše talentne stvari ne gredo v denar, kaj hočeš? V izgubo jih jemljem; današnja je bogme poslednja, zakaj tudi jaz moram živeti...“ In je imel skopuh denarja kakor pečka in menda nikogar ne, da bi mu ga zapustil... „Ampak...“ je časih dodal, „pri priliki se morda zmeniva nekaj drugega.“ Vpraševal sem se, ali vobče kaj misli pri teh besedah? Kolikorkrat sem ga silil, da bi se „pomnila“, tolikorkrat me je odpravil: ne danes, drugi pot...

Ves besen na starega ljudoderca slonim nekega večera na oknu svoje podstrešnice in strim in decembrsko noč. Dvorišče je zijalo pod menoj kakor črno brezdnost; kolikor oken v njem, toliko razgledov v domačnost ljudi, izmed katerih ni bil niti eden tako lačen kruha in življenja in tako brezupno nesrečen kakor jaz... Eno teh oken, tri nadstropja pod menoj, je zdajci priklenilo moje pozornost. Bilo je okno stanovanja, opremljenega s starinskimi pohištvom in polnega umetnin. In že sem zagledal tudi stanovalca. Starec s črno čepico na glavi je hodil po sobi sem ter tja, prestavljal stvari na policah, odpiral predele in brskal po njih. Nazadnje je odklenil en sekretar, potegnil iz njega skatlo, segel vanjo in ječ presipati rumene zlatnike iz roke v roko... Napel sem oči in

sem ga spoznal po očrtu glave: bil je Pierre Leroy, moj stari skopuh in umetni nar... Tedaj me je prvič prešinila takšna misel...

Čudno je, kako iznenada požene taka misel in kako brž se vkorenini v človeku! Tisto noč nisem zatislil oči; drugi večer sem vedel vse, česar sem potreboval. Vedel sem, kdaj se vrača domov in kdaj odhaja; vedel sem, da živi čisto sam in mu prihaja samo zjutraj stara ženska pospravljat. Vse je bilo dognano, vse ogledano, me izvzemši niti ključavnice njegovih vrat...

Neslo me je kakor hudournik. Sam ti ne bi mogel povedati, kdaj sem se odločil. Nabrusil sem paletni nož, da je bil konj, čast kakor bodalo in oster kakor britev. Za dejanje sem si izbral božični večer, češ, takrat se ljudje najmanj menijo drug za drugega in vsak, kdor ima toplo zavetje, je gotovo doma. O tem, kako izvršim svoj namen, nisem dosti premišljal. Mislim, sem le na njegove zlatnike... in na to, da se po storjenem dejanju neutegoma odpeljem v Havre in s prvo ladjo preko morja, v širi roki svet, kjer začnem pod novim imenom novo življenje...

Ko se je na sveti večer stemnilo, sem se kakor v sanjah vrnil z bulvarja domov in sem pogledal na dvorišče. Leroyjevo okno je bilo zavezano, toda videl sem, da je soba razsvetljena. Ves vročično od besne odločnosti in od gladi — zakaj že spet je bilo tretji dan, da nisem zaužil ničesar —

Otrokom kanjo vzeti materino besedo in jim ne dati druge, ker je ne morejo dati in jih naučiti lajati, kakor pse. Našo lepo pesem so preplašili, da se skriva kakor plaha ptica med zidovi in na samotnih stezah, a umreti noče in ne more.

Ali naj vam naštevam strašne litanije vsega hudega do konca? Končam, da ne bo krvavelo srce ne vam in ne meni, ki mi že sama misel pomeša žolč s krvjo, zakaj moje oči gledajo neprestano sramoto, požar in razdejanje. Bili so časi, ko sem bil ponosen na ime »kultura«, in zgodilo se je, da me prevzame sram in jeza radi tega imena.

Rad sem barbar, ker nočem biti njim enak. In ker sem barbar, je v meni sila, da nočem umreti. Ista sila je v mojih bratih in sestrah in v vsem tistem pokolenju našega rodu, ki se je na svojem pohodu iz pradomovine ustavil ob morju. In če nam ne bodo pustili živeti na zemeljski skorji, pod božjim solncem, se bomo zarili v zemljo, v slovenske katakombe in bomo tam opravljali svojo molitev in svojo pesem in govorili od srca do srca v svoji najlepši govorici in prižgali luči poguma in vere v svojih srcih.

Če so narodu spodbili eno nogo, stoji na drugi. Če mu spodbijete še to, se bo zgrizel v tla, ali ne kot mrlič, ampak tisočkrat bolj živ kot kdaj prej, zakaj tedaj ne bo več prošil za besedo in ga ne bo več poslušal gospodar, kaj govori in poje. Ampak bo govoril in pel sam po svojem srcu in po svoji volji.

Vidim prikazni. Vse lepe ure našega narodnega življenja so pred menoj. To so lepi spomini na pesem, živ lik drame, na Miklavžev večer in božično in še na nešteto drugih stvari. Te prikazni so lepe in grede kot godba mimo mene. Druge prikazni so iz prihodnosti in so grde. Tam vidim naše obraze ob tujih pesmi. Naše oko gleda na odru like tujega življenja in se ne more ogreti ob njih. Na Miklavževem večeru vidim naše otroke med zadnjimi, boječe in preplašene kakor otroke tulcev, ki poželjivo čakajo, da dobijo, kar je ostalo, in se tuja beseda norčuje iz njih preplašenosti in ubošta.

Ne radi pesmi in radi veselja, ki je odvzeto odraslim, radi otrok, ki so teneni in zaničevani, se beseda spreminja v grenek žolč in se krčijo pesti. Radi otrok, ki so nedolžni, iščejo misli najdružnejšega izhoda, ki bi vezal čas pred dvema tisočletji s sedanjostjo.

Miklavž v katakombah!
Božičnica v katakombah!

Kakor da so naši otroci gozdne zveri, ki se morajo skrivati in izgrebsti iz skrivnostne teme tajnih poti drobca veselja za svoje mlad: duše.

In vendar bom radosten radi tega. V svitu brečlih luči in mrzle preprostosti bodo naši otroci v drugič krščeni za novo življenje, ki bodo bruhali življenje in višje plamene odpornosti kot jih bruhamo mi in bodo ponosni, da so izšli iz staršev, ki so prvič prestopili prag katakomb. In vsako leto o Božiču bodo znova šli vanje, da obnovijo svojo vero in bodo peljali svoje otroke s seboj.

Tako bo rastele nov rod, ki bo močnejši od našega; kopal bo pod zemljo in bo prikopal do solnca...

Te besede pa naj veljajo za božično poslanico bratom, ki niso umrli v naših mislih in da mi ne umrjem v njih mislih.

I. I.

Muslimani in poligamija

Muslimanke za osvoboditev in emancipacijo.

V Sarajevu izhajajoči list društva za kulturno in ekonomsko povzdigo muslimanov v Jugoslaviji »Gajret« objavila v svoji decembrski številki o tem vprašanju izpod peresa znane turške pisateljice Dželale Nuri zanimivo razpravo, iz katere posnemamo:

Metoda monogamije, to je držanja samo ene žene, je edino zakonita ter odgovarja sodobnim socialnim in ekonomskim potrebam človeštva. V današnjih življenjskih prilikah je postala rodbina nujna institucija, ki pa se more izpolniti samo potem monogamije, t. j. sistema ene žene.

V splošnem napreduku civilizacije postaja tudi monogamija vedno popolnejša. Skoraj pri vseh primitivnih narodih je bilo v navadi mnogoženstvo, toda s stopnjevanjem emancipacije človeštva je postal tudi pojem družine z eno ženo vedno čvrstješi. Ta proces se je izvršil tudi pri muslimanih, pri katerih je bilo relativno največ slučajev poligamije. Dejstvo je, da je metoda poligamije tudi pri njih danes že zastarela. Težke življenjske prilike, prebujenje zavesti pri moških in postopna emancipacija žene so tudi pri muslimanih skoro popolnoma onemogočile poligamijo. Dandanes se najde kvečjem še kak slučaj bigamije, a tudi ti so že vedno redkejši.

V hiši, kjer vlada še poligamija, je osebnost žene na ničli. Razdori in prepri so na dnevnem redu, na vzrolo otrok pa se ne polaga posebne važnosti, ker jih je preveč. Otroci dorasčajo v večnem prepri in zavisti. Žena ne ljubi svojega gospodarja, a tudi ta je ne smatra za svojo življenjsko družino. Ljubosumnost uničuje domači mir in vodi mnogokrat do tragičnih scen. Ljubosumnost med moškim in ženo je že tako stara kot človeški rod.

Stari zakoni so celo dovoljevali možu ali očetu, da nezvesto ženo lahko kaznuje celo s smrtjo. Ljubosumnost ne bo nikoli izginila v človeški naravi. Polnoma razumljivo je, da mora biti žena, ki zateče svojega moža v nedovoljenih odnosih z drugo ženo, silno razočarana. V stari dobi, ko so bile ženske mnogo bolj naivne in na nižji kulturni stopnji, je bilo morda še mogoče vzdrževati red in mir med več ženami. Dandanes na stoji žena na isti kulturni stopnji kakor moški. Zato je dandanes povsem nemogoče varovati pravico in držati ravnotežje med več ženami.

V svojih temeljnih pojmih je islam proti poligamiji. Popolnoma napačno je naziranje, da muslimanska vera predpisuje ali celo zapoveduje poligamijo. Dejstvo je, da se je položaj muslimank po ustanovitvi islama v marsičem izboljšal. Poprej so bile ženske čisto navadno prodajno blago, živali in objekti za nasičenje strasti. Vsak moški si je lahko vzel toliko žensk, kolikor je hotel. Njih število sploh ni bilo omejeno. Islam sam pa je to popolnoma spremenil ter v principu postavil metodo monogamije. Seveda bi to značilo

v takratni dobi pravcato revolucijo. Zato je vrhovna muslimanska cerkvena oblast izdala nekatere posebne odredbe za prehodno dobo, ter le v gotovih slučajih dovolila poligamijo.

Od početka islama do danes pa se je človeška narava popolnoma spremenila, gospodarsko-socialni pogoji imajo povsem drugo formo, ki zahtevajo ustanovo družine. Zato bi bilo splošno koristno, da se muslimanom popolnoma prepove poligamija. Druga žena bi se mogla dovoliti samo v izrednih slučajih, ako ostane n. pr. žena nerodovljiva ali slično, toda le pod pogojem, da skrbi mož za obe ženi popolnoma enako.

Vzglede Kemal - pašinih reform v Novi Turčiji tudi med jugoslovanskimi muslimani ne bo ostal brez posledic. Splošna povzdiga narodne kulture je dvignila tudi nivo muslimanske žene. Stremenje po emancipaciji zavzema v sodobnem muslimanskem ženskem svetu vedno večje dimenzije. Z vsi energijo se zoperstavljajo zastarelim običajem ter zahtevajo tudi zase popolno enakopravnost in upoštevanje v javnem življenju po vzorcu svojih sester v zapadnih državah.

Film

Kralj smeha

Največja, a istočasno tudi najtežja umetnost v filmu je pač umeščenost smeja. Res dobri filmski komiki so zelo redki in lahko jih seštejemo na prste. Zato je umetljivo, da filmska podjetja po vsem svetu iščejo dobre komike in jih tudi prav kraljevske plačajo. Letni dohodki Harolda, ki je danes menda najbolj plačan filmski zvezdnik, znašajo pol milijona dolarjev, v naši valuti okoli 90 milijonov dinarjev. Čedna vstopnica, kaj?

Umetnost smeja je tako komplicirana, da je pač težko pisati o nje v enem smislu. Večina slavnih komikov ima svoje, prav posebne individualne sposobnosti. Vsak kralj smeja ima svoje specifične ideje, čase in metode, da pri publiku s svojim pojavom ter igro vzbudi čim več smeja.

Kralji filmskih komikov je brez dvoma veliki Charlie Chaplin, čigar filme smo imeli priliko občudovati tudi v Ljubljani, dasi ga naša širša kinopublica še ne razume in ne uživa prav.

Charlie Chaplin je s svojim igralskim talentom ustvaril v filmu psihologijo karakternega in smešnega. Njegova komika je vzvišena, on je ustvaril bolno komično in življenje malega, uboga idealnega človeka. V nizu svojih filmov je Charlie odigral celo epopejo človeškega življenja. V teh svojih grotesknih filmih je Charlie tolažil neznanstvene ljudi, on je potoval, boril se je in ljubil, dasi vedno nedoumen, beden, s svojo patetiko, oguljenim suknjičem in velikanskimi čevlji ter v gube nabranih hlačah... toda šel je skozi življenje vedno čist in z nasmeškom na ustih. Njegovo najbolje delo je dosedaj pač film »Lov za zlato«, ki smo ga videli tudi v Ljubljani.

Charlie je umetnik, ki izjavlja smeh in jok istočasno. Drugi kralji smeja je Harold Lloyd. Ni tako globok kot Chaplin in med njuno umetnostjo je globok prepad, toda »On« je komik situacije. V svojih filmih običajno kreira vlogo človeka, ki ga preganja zla usoda, ki pa ostane v tej borbi vedno zmagovalček. Njegova deviza je: Čim manj psihologije, čim manj logike, a tem več duhovitosti in — smešne modrosti.

Eleganten pojav med komiki je Raymond Griffith, ki je do viske razvil tip človeka, katerega malo zanima, kaj se dogaja okoli njega. Njegova zvezda je šele pred dvema letoma zasijala na filmskem nebu. Raymond nastopa vedno v belih gatah ter s cilindrom na glavi. On sam zatrjuje, da se ne bo nikdar oženil in to je edina lastnost, s katero se je silno zamislil neženstvo spola.

Med komike, ki so vzbujali pri publiku cele salve smeja, je spadal tudi Max

Linder, ki je bil svoječasno tudi ljubljenec ljubljancov. Njegov tragični konec je pač vsakomur znan. Slajni Lindrov film »Sedem let nesreče« bo tudi našim čitateljem še v živem spominu.

Tipično klasično komiko zastopata večna potevpa Pat in Patachon, ki živita le na tui račun. Ustvarila sta tip človeka izredno mehkega srca, ki sta vedno pripravljena pomagati »smrtno« zaljubljenim, konsekvntno pa prezirata bogataše ter odklanjata bogastvo. S svojimi groteskami, fiziognomijo in nastopom žanjeta salve smeja in imata zlasti v široki masi mnogo čestitcev.

Poglavje zase tvori Buster Keaton, ki je morda najparadoksnejši komik vseh časov. Buster je človek, ki se nikdar ne smeji, a zato se mu smejejo drugi. On sam trdi, da se je rodil glup, toda njegova glupost mu je prinesla slavo in — milijone. Njegova kreacija je višje, bizarnosti v komiki.

Od preostalih komikov je še omeniti debelega Fattyja, Sydneyja Chaplina, brata Charlieja in Biscotta. Ostali komiki, ki nastopajo v filmih pod raznimi, lepo donečimi imeni, so večinoma je tipi z bulvarja, ki le redko dosegajo res umetniško višino.

Pot do filmske slave

Karijera filmske dive, o kateri danes sanjajo vsa mlada dekleta, vedno upajoč, da jim bo morda usoda v življenju le naklonila to srečo, v resnici ni tako lahka, kakor se zdi to od daleč. Pot do Hollywooda je trnjeva, a še težja sta obstanek in napredek v Hollywoodu samem. Slavna filmska diva Corinne Griffith, sestra slovitega režiserja Griffitha (Deset božjih zapovedi), daje mladim dekletom, ki sanjajo samo o slavi in bogastvu filmske dive, nekatere prave pametne nasvete. Evo, kaj pravi:

Dandanes je pač težko najti mladenko, ki ne hrepeni za tem, da postane filmska zvezda. Seve si vsako dekle to mnogo lažje in enostavneje predstavlja, kakor je v resnici. V svoji naivnosti menijo, da jim ne bo treba ničesar delati, marveč da bodo epso sedle v razkošni avtomobil in se pelale pred atele, kjer bo kratko snemanje za film, nato pa bodo prejele bajno plačo filmske zvezde.

Ko pa se taka naivna, k romantiki nagnjena mladenka znajde v ateleju, je razočarana. Nova filmska »zvezda« šele sedaj sprevi, da je treba za ta posel ogromne energije in ogromne telesne odpornosti ter močnih živcev. Igralka, ki ne prenese vremenskih nepriklj, ali strahovite vročine v ateleju, ni za rabo. Ni treba, da posebej omenjam velike nevarnosti, ki prete igralcem pri igranju raznih senzacionalnih posnetkov.

Vse to so neugodnosti, ki pravzaprav ne prihajajo v poštev in so takorekto zgolj solnce in ali negativne strani izrednega polkica. Čvrsta volja in jak telesni odpor obvladata tudi te težkoče.

Katere so torej pozitivne strani tega tako vabljivega polkica? Katere sposobnosti morajo biti prirojene, da je pot k filmski karijeri, to je do filmske zvezde, mogoča?

Nočem omenjati igralskega talenta, ker je to povsem naravno, ravno tako tudi ne fotogeničnega izraza. Kateri igralci to ni prirojeno, ta se tega nikdar ne priučijo. Toda tudi oni, ki ga je narava obdarila s prožnim telesom, mora neumorno trenirati po gotovem sistemu.

Kultura telesa kot taka tvori poglavje zase; zato priporočam sport, ki na eni strani jači čut za skladnost, na drugi pa razvija samozavest.

Filmska diva in njena učiteljica

Ameriški listi prinašajo zanimivo storijo o mladi, nedavno »odkriti« filmski zvezdi Sally O'Neil. Intervjuval jo je radevedni ameriški reporter, ki mu je nova zvezda povedala sledeče:

Dopoldne sedim v šoli, poslušam Homerja, vtepm si v glavo logaritime, po kosilu pa pišem nalogo za drugi dan. Od 16. do 21. s smatram za odraslo in smem se zaljubiti ali celo zaročiti. Skratka, vedem se tako, da bi se mi profesorji, predvsem pa majo ravnateljica, onesvestili, če bi to videli in vedeli. Toda ni treba, da mislite kaj slabega o meni: od 16. do 21. delam namreč za film.

Bilo je to pred dvema letoma, ko sem dovršila svoje 17. leto. Bog ne da, da bi takrat moji učitelji vedeli, da sodelujem pri filmu. In kaj šele moje prijateljice. Počile bi od zavisti. Toda stvar se ni dala dolgo prikriti. Nekega dne me je poklicala moja učiteljica gospodična Hall, tip pravega »linterija«, in mi rekla: »Suoči sem bila v kino in videla sem na platnu mladenko, ki vam je lahko za primer. Bila vam je na las podobna, toda tako dražestna in dobra, da bi vi, ki tako radi zasmejujete in zafrkavate druge, poleg nje izgledali kot vrag, kar se tudi. Kako me je pogledala, ko sem ji razložila, da sem jaz tista dražestna mladenka s platna! Od tega dne dalje gospodična Hall ne hodi več v kino, češ da človek nikdar ne vé, komu poklanja svoje simpatije v kinematografu.

Koliko ljudi poseča kinematografije. Na svetu je 50.000 kinematograf, katere dnevno poseča okoli 30 milijonov gledalcev. Če bi se vsi ti ljudje postavili eden za drugim, bi bila to ogromna kača, ki bi segala dvakrat okoli zemlje. Če povprečno računamo, da plača vsak obiskovalec 10 dinarjev vstopnine, potem znaša to dnevno 300 milijonov dinarjev.

Sloviti izumitelj Edison, čigar letni dohodki znašajo okoli 30 milijonov dolarjev (1700 milijonov dinarjev), prelema za neki patent, ki ga je bil izumil v korist kinematografije, od vsakega izgotovljenega filma okoli 2000 dolarjev odkupnine (okoli 110.000 dinarjev).

Nove knjige in revije

DR. JOSIP SERNEC, SPOMINI

V Ljubljani, 1927. Kom. založba Tiskovne zadruge. S sliko pisatelja in uvodom dr. Ivana Prijatelja. Cena broš. knjigi Din 36, vezani v celo platno Din 48, poštna Din 3.—

Memoarske literature Slovenci nimamo mnogo, dasi bi nam bila v mnogem oziru koristna in potrebna za pogled nazaj in naprej. Lani je umrl v Celju dr. Josip Serbec, eden izmed stebrov spodnještarskih Slovencev in iz vrst prvakov, ki so v polpretekli dobi z veliko vneto delovali na vseh poljih narodne probuje. Zadoje dni svojega življenja je spisoval Spomini, ki jih je končal 5 dni pred svojo smrtjo in ki so pravkar izšli pri Tiskovni zadruzi v Ljubljani. V njih se nam odprta morskala dogodek iz zadnjih desetletij preteklega stoletja, ko so delovali čitalnice, zborovali sabori, se ustanovljale posojilnice in hranilnice in se vršili luti boji za vpeljevo slovenskega jezika v šole in urade. Prijeto kramlja pisatelj o svojih osebnih dogodkih, ki je bil še dijak, vzgojitelj, vojak, odvetnik in deležnik polneca v Gradcu, in marsikaj izven iz njih o dr. Turnerju, Jurčicu, Šumnu, Gertscherju in drugih.

Serbecovi spomini bodo vzbudili zlagi v mariborski oblasti splošno zanimanje in pozornost. Naročajo se pri Tiskovni zadruzi v Ljubljani, Prešernova ulica 54.

LATINSKO - SLOVENSKE SLOVAR

Sestavil profesor dr. Franc Bradac, docent za klas. filologijo na univerzi v Ljubljani. 1926. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. Cena Din 70.—, Str. 500.

Bradacov latinsko - slovenski slovar bo dobrodošel učencem in profesorjem. Dobili smo v njem vedno sestavljeno, strokovniško urejeno in natančno preudarno delo, specialista na polju latinščine Bradac pozna kot redkokdo potrebe šole in zahteva znanosti. Okrog 20.000 besed je zbranih v besednjaku. Eksempiral in uporabljen je vse latinske klasike, ki se boro v srednjih šolah in jih strokovnjaško predelal. Nepotrebni znanstveni navliki se je avtor ognil; s tem je knjiga samo pridobila, ker je postala praktično dobro uporabna, a pri tem bogata na naštetih besedah. Knjiga ima 500 drobno tiskanih strani, je torej za naše razmere izredno bogat knjižni dar. Format je priroben, vezava okusna.

MALI RISAR. Nedavno ustanovljena Tiskovna založba v Mariboru je tik pred prazniki izdala svoje prvo delo »Mali risar«, ki je namenjen našim malim in najmlajšim. Slovenci nimamo veliko takih del, kot je ta knjiga, ki se lahko meri z vsakim inozemskim izdelkom te vrste in je po svoji zasnovi, izvedbi in opremi naravnost epohalno delo v naši mladinski literaturi. Knjiga vsebuje na 32 straneh 90 originalnih, lahko izvedljivih in razumljivih risb in 202 verzov. Tiskovna založba se je s tem svojim prvencem najlepše predstavila javnosti. V primeri z drugimi sličnimi izdelki je cena 25 Din zelo nizka. Knjiga se dobi v vseh knjigarnah, lahko pa se naroči tudi direktno pri Tiskovni založbi v Mariboru, Jurčičeva ulica 4.

GULIVERJEVA POTOVANJA. Po Jonathanu Swiftu priredil za slovensko mladino Pavle Flere. V založbi Učiteljske tiskarne je izšlo v slovenski priredbi znamenito Swiftovo delo Guliverjeva potovanja, ki je prevedeno že v vse jezike. Knjiga ima dva dela. Prvi del nas vodi v deželo Pednimožičkov, drugi del pa v deželo velikanov. Ze odrasel človek čita knjigo z zanimanjem, se bolj pa bo to čtivo dramilno svežo domišljijo mladine in z zanesljivo moralo ponazorilo resnično stavež izreka: Povsod dobro, najbolje doma! Prevod je lep in čist, jezik gladek, delo pa opremljeno s številnimi dobro uspešnimi ilustracijami. Knjiga zasluži vso pozornost in bi ne smela manjkati v nobeni šolski knjižnici, je pa tudi primerna kot darilo za pridnega otroka.

HRAM SLAVE Pod tem naslovom je izšla v založbi Učiteljske tiskarne nova zbirka pesmi E. Gangla, ki jih smemo po pravici smatrati kot prvi pojav te vrste v naši nacionalni in kulturni zgodovini. Obdelana je doba od solunskih bratov Cirila in Metoda pa vse do naših časov. Kraljevič Marko, Kosovo, Gosposvetsko polje, Matija Gubec, Zrnjski, turški boji, svetovna vojna, Prešeren, Peter Krkonjci, Vodnik in Tavčar, vsi ti imajo svoj spomenik v tej knjigi. Vmes so nanizane pesmi, ki proslavljajo lepoto in pomembnost naše zemlje. Po svoji dramatični snovi napravijo pesmi globok utis. Vso knjigo preveva duh stave naše preteklosti.

PARNI STROJ IN PARNA TURBINA. Pod tem naslovom je izšla v Jugoslovanski knjigarni izpod peresa inč. Gvidona Gulica znanstvena, a vendar ne pretežko pisana knjiga, ki bo dobro služila ne le učencem tehničnih šol, marveč tudi dobro služila vsakemu strojniku in kurliaku, ki bo delal strokovni izpit. Tudi slovenska nomenklatura je zelo posrečena, s čemur je izpopolnjena zopet ena vrzel. Knjigo krasi 165 slik in skic. Knjiga se dobi v vseh knjigarnah ter stane 80 Din.

UVOD V UMEVANJE LIKOVNE UMETNOSTI. To navodilo za razumevanje likovne umetnosti je napisal dr. Izidor Cankar, izdala in založila pa Narodna galerija. Knjiga obsega 224 strani teksta in 48 slik. Tiskana je na finem papirju in tipografsko zelo skrbno opremljena. Dobi se broširana za 62 Din, v celo platno vezana za 72 Din. Člani Narodne galerije naj jo naroče naravnost pri društvu za znižano ceno (52 Din, ozir. 60 Din).

RAZPRAVE. Izdaja Znanstveno društvo za humanistične vede v Ljubljani. III. V Ljubljani 1926. Cena 100.— Din. Naročajo se pri Znanstvenem društvu za humanistične vede v Ljubljani, univerza. Izšel je III. letnik »Razprav« slovenske akademije znanosti, ki se skriva pod zgoraj navedenim skromnim naslovom Znanstvenega društva za humanistične vede, s sledečo zanimivo vsebino: 1. Avg. Musić »Negacija ni«. 2. Pet. Skok: Lat. Caesar—Caesar 3. Fr. Klarič: Prešernove odklonjene prošnje 24. advokaturu, 4. Anton Breznik: Slovenski slovarji, 5. Iv. Prijatelj: Ustanovitev »Ljubljanskega sveta« in celovskega »Kresa«.

Enrilo
Zamenjica kave
Splošno priljubljen
kavi nadomestek,
okusen i cenen.
Dobiva se v vseh
dobro osortiranih
kolonialnih trgovinah.

zen čiste vode — sem vtaknil svoj nož v prsni žep, odšel z doma in krenil okoli voja v sosednjo ulico, kjer je stanoval. V moji glavi je bilo vse prazno, čutil nisem prav za prav ne groze ne očitkov vesti; bal sem se le, da mi v odločilnem trenutku ne bi zmanjkalo moči, ker sem bil tako neizrekljivo sestradan in slab.

Nihče me ni videl, ko sem se ukral po stopnicah. Pozvonil sem. Dokaj dolgo je trajalo, preden je prišel Leroy. Zavzel se je tako, da je nekaj trenutkov strmél vame z odprtimi usti in izbuljenimi očmi.

»Monsieur Leroy,« sem izpregovoril s hripavim glasom, »prišel sem zaradi tiste stvari... da bi se pomenila... Brez dela sem in brez kruha; če tretji dan nisem okusil jedi... Niti več ne morem... vi ste moji poslednji upi!«

Leroy me je najprej strogo gledal; nato se je zasvetila v njegovih kratkovidnih očeh prijaznejša luč.

»Nu prav,« je dejal, »pomeniva se, če je tako usojeno. Sveti večer je nocoj in vsi moramo biti dobrega srca in dobre volje...«

Potrepljal me je po ramenu in me je spustil v mračno predsojbo, rinec me nekam pred seboj. To mi je bilo prav neveselje, zakaj hotel sem izvršiti svoj posel takoj, kakor hitro bi mi bil pokazal brbet. V sencih mi je toliko kakor kovačka kladiva, noge so mi klecale od slabosti in bal sem se, da ne bi omagal. Leroy pa, kakor bi slutil moje namero, me je neprestano rinit v hrbet, dokler nisva prišla do vseh odprtega vrata.

»Zdaj!« sem si rekel s poslednjo iskro za vesti. Segel sem z desnico v prsni žep in sem stisnil nož za držaj...

Toda že so bila vrata odprta. Živa svetloba mi je udarila v obraz. Sredi bogate sobe mojega umetnarja je stala miza z božičnim drevescem... in pod njim, v luči svečk v iskrenju zlatih štenic in bleščic, je sedelo v brokatnem naslanjaču petnajstletno dekletce... Ko naju je zagledala, je vstala in nama je stopila naproti, mila kakor božični angel, z nedolžnim smehljajem na ustnicah in z vsi tisto lučjo in bleščobo v svojih velikih, sinjih očeh...

Ta prizor me je pretresel do globin vsega mojega bitja. Bilo mi je, kakor da se z neizmerno grozo budim iz peklenskih sanj. Tu je bilo vse, česar jaz nisem imel: dom, toplota, sreča in ljubezen človeka do človeka. In vendar me je zdajel minila zavist. Začutil sem, da ni ohranitev mojega bednega življenja nič proti zločinu, ki bi ga zakrivil — o, ne z umorom Pierra Leroya, ampak že s tem, če bi sredi vsega tega zaradi mene kanila le ena solza iz takih sinjih otroških oči!

Strahotnost dejanja, ki sem ga hotel storiti, je treščila vame kakor blisk. Omahnil sem, vsa soha se je zavrtela okoli mene... Kaj se je potlej godilo z menoj, ne vem.

Ko sem se zavedel, sem ležal v brokatnem naslanjaču, kjer je poprej sedela deklica. Nekje za seboj sem čul dobrodušno godrnjanje Pierra Leroya... pred seboj pa sem videl njo, ki se je sklanjala k meni in mi je z žličko vlivala v usta čaj... obila je dejal monsieur Leroy, ko sem

zbral svoje misli in ukrotil svoje občutke, »dajda da se pomeniva...«

Sivar, ki mu je bila na umu, je bila kar moč preprosta. Leroy se je že vse tiste mesece veselil male nečakine, sirote, ki jo je imel v zavodu, a jo je hotel vzeti k sebi, da bi prinesla nekaj solnca in toplote v njegove sive dni. Ukvarjal se je z mislijo, da bi naročil pri meni njeno sliko; toda stari skopuh se ni mogel odločiti, ali bi ali ne bi. Kolikorkrat je odprl usta, tolikokrat se mu je zamislil denar!

Sveti večer, moja omedlevica in pogled na mojo sestradano bedo — vse to je naposled ganilo um ninarjevo srce. Zmenila sva se za nepričakovano dobro ceno. Leroy mi je dal čedno vgotico na roko, tako da sem bil že tisti večer rešen najslušnega. Slika njegove nečakine mi je uspela, da se še danes čudim kako. Prinesla mi je srečo; monsieur Leroy je bil tako zadovoljen, da se je malone zaljubil vame. Od istih dob nisem več pogrešal ne dela ne denarja. Spomladaj sva poselala sliko v Sabor; kritika je začumela, prišel sem s sloves... In tri leta po tistem božiču...

»Leroy je lezadoma območnil. Zelo sem ga hotel spomniti, češ, kaj je bilo tri leta potem. Ko p... se obrnil k njemu, sem videl, da je baš tisti mah nečono pomele ženo ročico k sebi in je pri tistih nanjo dolga poljub.

Več mi ni bilo treba vedeti. Ves presnjen po Lucienovi zgodbi sem se na minuto zagledal v srečne sinje oči gospe Renée...

Bilanca letošnje planinske sezone

Sedem žrtev naših planin

Smrtne nesreče slovenskih turistov v letošnjem letu

Predno ugotovimo razveseljivo dejstvo, da ima turizma med nami vedno več prijateljev in da je tudi letošnje leto kljub slabemu vremenu pokazalo, da se zavedamo, kako pomembna je lahko slovenska zemlja na svoje divne planine, se moramo spomniti onih, ki so položili na oltar tega krasnega sporta svoje najdražje — svoje mlado življenje. Narava je nedoumljiva v svojem skrivnostnem snovanju. Človeški duh jo hoče ukleniti v verige neprestanega osvajačja, da bi lajšala in slajšala ljudem življenje, toda kadar seže misel v svojemu razmahu predaleč, ji zakliče narava: stoj! Tu je meja med teboj in mojimi večnimi zakoni, in te meje ne smeš prestopiti, sicer te starem v prah.

Težko je govoriti o smrti tam, kjer kraljuje lepota in vzvišenost, težko je misliti, da more carstvo miru in tišine zahtevati tudi človeške žrtve. Človek ne more verjeti, da se plazi zahrbtna smrt visoko gori v višavah, kjer kroži orel nad okamenelo zemljo. In vendar — vsako leto gredo v to pravilno deželo gorskih vil mladi vitezi, pa se nikoli več ne vrnejo, vsako leto stojimo ob svežih planinskih gobovih in se vprašujemo: čemu nove žrtve? Čemu je bilo treba iztrgati iz naročja materi sina, nevesti sina, ženi moža, detetu očeta? Odgovorili bi nam lahko oni, ki jih ni več med nami. Dejali bi, da je mati narava dobra in zla. Za vsako veselje tirja desetero žalost, vsako srečno uro ji moramo plačati z leti nesreče in trpljenja, vsako lepoto lahko danes ali jutri zavije v črn pajčolan. Z eno roko je človeškemu rodu dobra mati, z drugo hudobna mačeha. Koliko sinov sprejme vsako leto v svoje čarobno gorsko kraljestvo in kolikim pripravi v tem kraljestvu prerani grobi!

Letos je bila narava-mačeha posebno kruta. Sedem planinskih žrtev je zahtevala, sedem ran je zasekala v vrste naših planincev. V času, ko je hitelo vse stvarstvo na zemlji novemu življenju naproti, smo stali ob prvih treh planinskih grobovih v letošnji sezoni. 23. maja so ugasnili na grebenu nad Kokrskim sedlom tri mlada življenja. Za binkošne praznike je krenila družba 7 članov iz Ljubljane in Kamnika preko Sv. Ambroža na Krvavec. Vrnili se jih je samo 6. Druga družba je pustila v gorah dva člana. Med prvimi letošnjimi žrtvami naših planin je bila mlada knjigovodkinja iz Rožne doline gđ.

Mera Mancinijeva

ena najmlajših članic SPD. Vpisala se je šele 21. maja, torej dva dni pred svojo tragično smrtjo. Tragedija njene smrti je bila tem večja, ker je obležala na snežni pol Kokrskim sedlom v objemu svojega mrtvega ženina. Usoda, ki ni privoščila mladima zaročencema srečnega zakonskega življenja, ju je združila v smrti. Istočasno z Meri Mancinijevo je našel prerano smrt trgovski sotrduknik iz Rožne doline

Rado Sopčič

mlad, simpatičen mladenič, poln življenjske radosti in veselja do dela. Kot tretja žrtev iste usodne ledene strmine je padel bančni ura — iz Ljubljane

Ivo Sterle

Vpričo sestre je zdrsnil v prepad in obležal mrtev tam, kjer sta kmalu nato ležala Sopčič in njegova zaročenka.

Skoraj istočasno je prestigla koščena žena nit življenja vladnemu svetniku

dr. Milku Lubecu

ki je odšel iz Ljubljane 22. maja na Vršič. Bil je sam in zato nihče ne ve točno, kje in kdaj je našel smrt. Zasluga je plaz. Njegovo truplo so našli šele 4. avgusta.

Po teh štirih udarcih smo mislili, da se bodo zli planinski duhovi umirili. Toda že koncem julija za zahtevala Kamniške planine novo žrtev. Mladi medicinar, sin šefa patentnega urada v Beogradu g. dr. Janka Šumana

Pavel Šuman

je odšel 22. julija čez Pavličovo steno, Matkov kot in Mrzlo goro proti Železni Kaplji in se ni več vrnil. Nesrečnega očeta je zadela z njegovo smrtjo tem hujši udarec, ker je izgubil v kratkem tudi starejšega sina. ki je našel junaško smrt kot častnik naše vojne aviatike.

A tudi s petimi žrtvami se gorski elementi še niso zadovoljili. 21. oktobra popoldne se je odpejal iz Ljubljane proti Mojstrani talentirani slovenski slikar, navdušen prijatelj narave in planin

Josip pl. Gorup

Izginil je brez sledu. Od tistega časa je minilo že nad dva meseca, a še danes nihče ne ve, kaj je z njim, kako je ponesrečil in kje leži njegovo truplo. Veličastni oče Triglav je sprejel v svoje skalnato naročje simpatičnega mladeniča in ga noče vrniti, kakor da svari druge, naj mu nikar preveč ne zapujajo.

Ironija usode je zaključila vrsto letošnjih planinskih žrtev s tragično smrtjo znanega plezalca in sportnika

Alojzija de Reggija

ki se je ubil 7. novembra v steni nad Turncem pod Grmado. Kot izborni plezalec, ki je

preplezal opetovano severno triglavsko steno v vseh smereh, Jalovec, Spik in druge nevarne plezalne partije, pač ni mislil, da ga čaka smrt na tako nizki steni.

Sedemkrat je pel torej letos ob odprtem planinskem grobu mrtvaški zvon in sedem mladih tovarišev objemajo naši planinci. Ob vsakem teh svežih grobov so stale v duhu dolge vrste krepkih, utrjenih mož in žena, vsakemu tovarišu so položile žilave roke planincev vsaj v mislih na grob šopek planinskih rož in vsem sedmim žrtvam nepremagljive ljubezni do naravnih krasot so zaklicali planinci sklonjenih glav: Mir prahu vašemu!

Planinske koč

Vse naše važnejše planinske postojanke so opremljene s planinskimi kočami, brez katerih si turizma ne moremo misliti. Zgrajene večinoma na golih skalah in pritrjene z debelimi žicami, da jim niti plazovi, niti viharji ne morejo do živga, nudijo varno zavetišče, kjer si planinci po napornih hoji odpočijejo. Z redkimi izjemami so planinske koč prav dobro oskrbovane, osobito kar se tiče prehrane in prenočišča. Oskrbovane in oskrbniki tekmujejo med soboj v požrtvovalnosti in delu za razvoj našega planinstva tako, da je vsak planinec dobro postrežen. Le škoda, da pretežna večina njih za svoje naporno delo ne dobi primerne plačila. SPD bi pač lahko cenike jestvin revidiralo in dovolilo oskrbnikom malo več zaslužka. Tako pa cene jestvin skoraj nikjer ne presegajo onih v mestu, čemur se človek ne more dovolj načuditi, ako po misli, da je treba nositi živila čisto po 8 do 10 ur daleč v gore in da se osobito meso mnogim oskrbnikom pokvari, ker ga ne morejo pravočasno prodati.

Planinske koč oskrbuje deloma osrednji odbor SPD s sedežem v Ljubljani, deloma pa njegove podružnice. V oskrbi osrednjega odbora SPD so sledeče koč (v oklepaju število postelj in doba oskrbovanja): Hotel Zlatorog (48, celo leto), Hotel Sv. Janez (76, celo leto), Triglavski Dom na Kredarici (31, v seziji), Aljažev dom v Vratih (30, v seziji), Staničeva koč (12, v seziji), Aleksandrov dom (19, v seziji), Vodnikova koč (6, v seziji), Malnarjeva koč pod Črno prstjo (skupno ležišče za 12 oseb, v seziji), Orožnova koč islotom (16, v seziji), Erjavčeva koč na Višiču (25, v seziji), Kadičnikova koč vrh Golice (20, v seziji), Spodnja koč na Golici (20, v seziji), Češka koč na Ravneh (13, v seziji), Čojzova koč na Kokrškem sedlu (16, v seziji), Koča v Kamniški Bistrici (14, celo leto), Koča na Kamniškem sedlu (12, v seziji), Koča na Veliki planini (14, celo leto), Koča pri Triglavskih jezerih (24, v seziji), Dom na Krvavcu (13, celo leto) in Krekova koč na Ratitovcu (8, v seziji). V oskrbi osrednjega odbora SPD je torej 20 planinskih koč, ki imajo na razpolago 425 postelj, všteti nekatera skupna ležišča. Od teh je oskrbovanih 5 celo leto, druge pa samo v seziji.

Podružnice SPD oskrbujejo 15 planinskih koč, in sicer: Prešernovo koč na Stolu, Kranjska podružnica (6, v seziji), Valvazor-

jevo koč pod Stolum, Kranjska podružnica (9, celo leto), Koča na Gozdu, Kranjskogorska podružnica (15, v seziji), Mariborsko koč, Mariborska podružnica (46, celo leto), Koča na Klopnem vrhu, Mariborska podružnica (12 postelj in skupna ležišča za 16 oseb, celo leto), Turistovski dom na Urški gori, Mislinjska podružnica (31, v seziji), Rusko koč (dependanca Planinka in Candrova koč, Podravska podruž. (37, celo leto), Jurkovo koč na Lisci, Posavska podr., Wilfanova koč na Begunjski, Radovljiska podruž. (10, v seziji), Koča na Donaški gori, Rogaska podružnica (ni oskrbovana, ker je samo zasilo zavetišče), Piskernikovo zavetišče (10, celo leto), Tillerjeva koč (22, celo leto), Frischaufov dom (17, v seziji), Koča na Korošici (9, v seziji), Mozirska koč (13, v seziji) in Celjska koč (7, celo leto), vseh 6 v oskrbi Savinjske podružnice v Gornjem gradu.

Poset planinskih koč

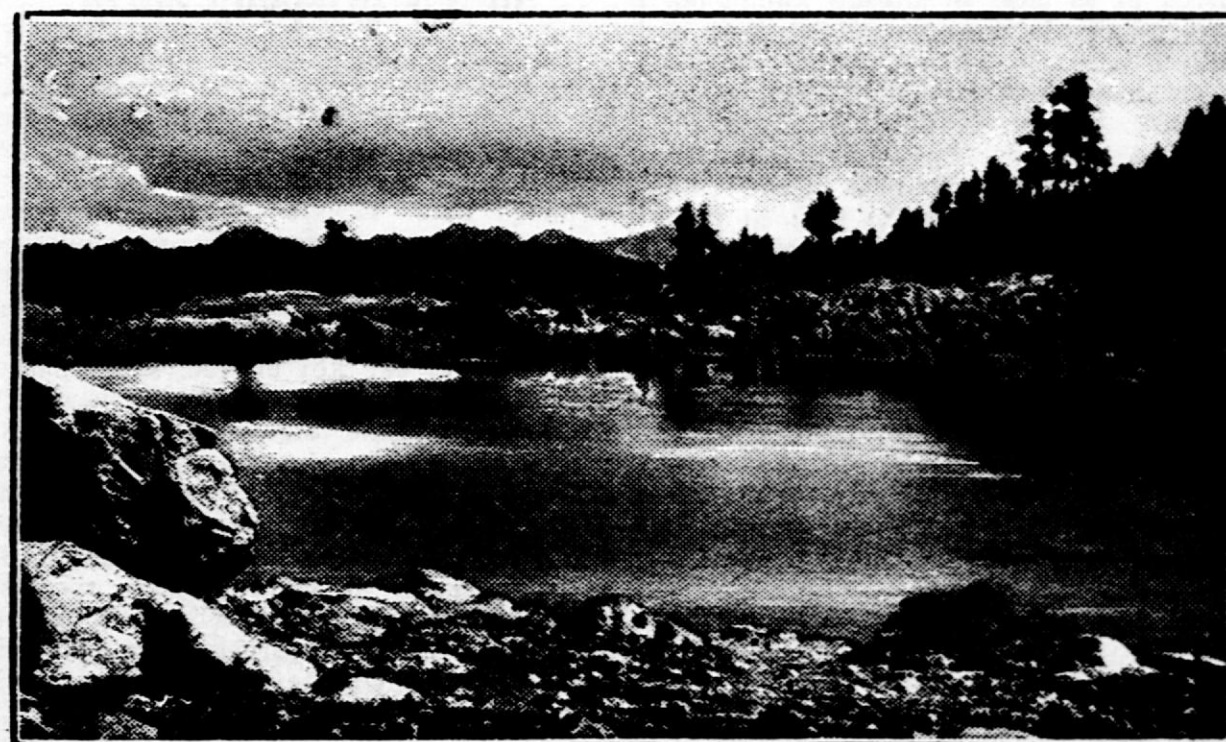
Zelo zanimivo sliko nudi pregled poseta planinskih koč. Iz naslednjih podatkov je razvidno, da je zanimanje za naše planine tako v Jugoslaviji kakor tudi v inozemstvu od leta do leta večje.

V letu 1924 so posetili koč, ki so v oskrbi osrednjega odbora SPD, 25.403 turisti. Od teh je bilo Slovencev 19.864, Hrvatov 2799, Srbov 1702, Čehov 678, Avstrijev 34, Italijanov 332, Angležev 58, Nemcev 57, Francozov 22, ostalih inozemcev pa 42. Koče v oskrbi podružnic SPD je posetilo predlaskim 16.977 turistov, in sicer 13.762 Slovencev, 1557 Hrvatov, 340 Srbov, 408 Čehov, 326 Nemcev, 312 Avstrijev, 88 Italijanov, 4 Francozi, 2 Angleži in 178 ostalih inozemcev. Celokupni poset je znašal 42.380.

L. 1925 je posetilo koč v oskrbi osrednjega odbora SPD 27.046 turistov, od teh 22.078 Slovencev, 2417 Hrvatov, 709 Srbov, 622 Čehov, 601 Avstrijev, 419 Italijanov, 107 Nemcev, 38 Angležev, 7 Francozov in 48 ostalih inozemcev. Koče v oskrbi podružnic SPD je posetilo 19.062 turistov, in sicer 15.358 Slovencev, 1552 Hrvatov, 243 Srbov, 1141 Avstrijev, 367 Nemcev, 238 Čehov, 52 Italijanov, 7 Angležev, 3 Francozi in 74 ostalih inozemcev. Skupni poset je znašal 42.404.

Letos izkazuje koč v oskrbi osrednjega odbora SPD 24.462 posetnikov, od katerih je bilo 19.687 Slovencev, 1909 Hrvatov, 602 Srbov, 380 Čehov, 463 Nemcev, 935 Avstrijev, 370 Italijanov, 17 Angležev in 70 ostalih inozemcev. Koče podr. SPD je posetilo 20.849 turistov in sicer 18.212 Slovencev, 1099 Hrvatov, 201 Srb, 882 Avstrijev, 175 Nemcev, 114 Čehov, 37 Italijanov, 5 Francozov, 2 Angleži in 206 ostalih inozemcev. Celokupni letošnji poset planinskih koč je znašal torej 45.311.

Podatke za letošnje leto smo posneli po provizorični statistiki osrednjega odbora SPD, ki še ni definitivna, vendar pa lahko trdimo, da poset planinskih koč kljub skrajno neugodnemu vremenu ni bil manjši, če ne še večji kot lani in predlaskim. Pri tem moramo omeniti, da je naša planinska statistika zelo pomanjkljiva, kar seveda ne gre na račun SPD, ki nima na razpolago strokovnih moči, da bi podrobno in sistematično obdelale ves material. Zdi se nam pa, da

Pogled na 6. Triglavsko jezero.

Plezalski občutki

Oni, ki niso vpisani v našo čilo vojsko, naj kar lepo molče zastran lepote in mikavnosti planinskih koč. Mi, ki odložimo nahrbtnik samo takrat, kadar nas ustavi na glavnem kolodvoru možje od užitniške branže in zahtevajo, naj pokažemo, koliko jaje so nam dali gozdni jerebi za popotnico, smo pa lahko veseli, da jih imamo, namreč planinske koč. Z gozdnimi jerebi in užitino je malo drugače, s kočami vrh golih skal pa zopet drugače. Kajti so v njih poleg brhkih oskrbnic tudi postelje, ponve, litri, spominske knjige in druga taka zabavna roba. Posteljam ne gre, da bi odrekli občekoristno nalogo, ki jo vrše v vsestransko zadovoljstvo, litrom, če so polni, pa še manj. Najmanj pravice pa imamo godrnjati na spominske knjige. Čeprav bi bile skuhanje in položene na krožnik po svoji maščobi jako užitne. Brez njih bi plezalci ne imeli zabeleženih občutkov in zato jih ne kaže pjesti. Naj žive pozni rodovom v spodbudo in dokaz, kako smo znali ceniti trpežnost kartonažne industrije.

Škoda, da nimamo pravilnika o zbiranju in čuvanju plezalskih občutkov. Naš čarlstonški rod se niti ne za-

veda, koliko idejnih snovi in neobdelanega literarnega gradiva za prvovrstne gorske romane gre vsako leto s temi občutki v nič. Naj bi drugače bistroumno SPD zdaj, ko so vse markacije zasnežene in vsa planinska pota uglasjena, malce razmišljalo o takem pravilniku, da ne izgubimo še tega, kar v resnici imamo.

Plezalski občutki so se kar sami brez pragmatike razdelili v primerne kategorije in bi jim delali krivico, če bi jih premikali v druge skupine. Eni so sentimentalni, drugi naivni, tretji epikurejski, četrti romantični, peti rodoljubni in tako gre ta imaginarna veriga naprej brez konca in kraja. Sistema ne pozna in zato lahko začnemo kar pri Kamniških planinah, ki so še najmanj rodovitne, kar se tiče teh občutkov.

Družba vrlih hrblolazcev je solidarno napadla planinske bolhe. Češ da ji niso dale ponoči miru. Naša zoologija menda še ni tako napredovala, da bi ločila bolhe s Kamniških planin od onih iz Rožne doline. Ker plezalci svojim občutkom niso priložili nobenega izvrnega vzorca te redke živali. smemo brez zamere sklepati, da so bile bolhe domačega izdeika.

Neka druga družba je spala izborni s tremi pikami... Zdaj si pa lahko

mislite, kar hočete. Ali da je spal vsak član z eno piko ali vsaka pika z enim članom ali pa člani in pike skupaj. V spominski knjigi to ni točno povedano. Škoda!

Uradnica M. K. pravi: Enker pa ni tku luštni kut tle gor. Zakaj in kako je »luštni«, ni hotela zapisati.

S tem bi bile Kamniške planine odpravljene. Vseh občutkov ni mogoče naštet, ker bi se ljubljanskim krokajem v glavi zvrtelo. Boljša je bila letina v Triglavskem pogorju. Čim višja je gora, tem bolj se približa plezalec rebeškemu kraljestvu in tem globlje občuti ničevost ljubljanskega barja. Zato zapišejo mnogi v rubriko za občutke »sijajno«, »kolosalno« ali »fenomenalno«. Kako neki bi ne bilo fenomenalno, ko je pa človek takorekoč že na pol poti k svojim blagopokojnim pradedom!

Ali kakor smo že dejali, med plezalci so tudi taki, ki ne občutijo veličine skorajšnjega svidenja s pradedi. Ti godrnjajo in zabavljajo na sakramensko meglo, kakor bi ne vedeli, da ima oče Triglav tudi svoje nadloge in skrbi, posebno zdaj, ko so ga spravili v dolino, da mora podpirati našo Talijo.

Vsa čast in priznanje kre mlademu zakonskemu možu, ki je med občutki

omenil dejstvo, da je Triglav prekrasn tura, posebno če človek uživa medene tedne z zalo ženico. Z zalo ženico je vsaka tura prekrasna, seveda pod pogojem, da od medenih tedov turist še ni predaleč. Ljubezni ne kaže odrekati vzvišenosti, posebno če je zlezla 2863 metrov nad morsk gladino. Obilo sreče!

Takoj za tem občutkom medenih tednov je drugi, ki veli, da je na planinah res lušten, toda so tudi senčne strani. Ta tudi je tudi v spominski knjigi podčrtan, da ne bo kdo mislil, da hočem komurkoli kaj podtakniti. Kaj si boste mislili o njem, sinovi in hčere nižav, ne vemo. Nam se zdi, da je »tudi senčna stran« planin logična posledica prav kar omenjena občutka.

Naj omenimo še enega plezalca, ki je lezel trikrat čez Triglav, prvič po zadnji plati svojega telesa, drugič po vseh štirih, tretjič pa po vseh petih prometnih sredstvih, potem pa hajdi še v Karavanke.

Tu je na vidnem mestu naša gola Golica, kamor rada zahaja v maju posebno mladina. Zato so tudi občutki več ali manj majski. Izločiti moramo samo one o tristo žuljih, figi in krasnem razgledu z žganci, drugače so pa vsi jako poetični. Postavim oni neke Mic-

ke, ki jo je bolelo na Golici srce. Le pomislite, kaj se to pravi! Človeka boli srce, pa nima obkladkov, da bi bolečino pregnal. Micka je šla v hribe z zdravim srcem, nazaj je pa prinesla bolno, morda celo ranjeno srce brez pike. Naj ji bo v tolažbo in bodrilo zavest, da jo vsi idealni plezalci pomilujemo in da ni ona edina s srčnimi krči vrh Golice.

Neka druga, morda tudi Micka, je napisala, da je »iz tistega kraja, kjer se led ne taji in s tiste klopi, kjer srce boli«. Pa recite, če niso to pravi majski hrošči!

Dva občutka sta mi bila posebno všeč. Prvi je kratek in jednat: oženjen. S tem je povedano več kot dolga tirada. Ubogega plezalca prega, nja ta fantom celo tam, kjer človek pozabi na vse križe in težave, ki ga čakajo doma. Drugi pravi, da je Kranjska reze; če ni lačen, je pa žejen. Tretje možnosti ni videl, ker je bila na Golici gosta megla.

Zbrali smo samo nekaj teh planinskih rož, a že te lahko izdatno podprmo našo petico na SPD zastran pravilnika o zbiranju in čuvanju plezalskih občutkov. Vsak začetek je težak, a pozabiti ne smemo zlatega reka: Per aspera ad astral

Jutro v Triglavskem narodnem parku.

bi bilo to za propagando našega planinstva v inozemstvu nujno potrebno.

Zanimiv je tudi pregled letošnjega poseta po posrednih kočah. Hotel Zlatorog izkazuje 669 posetnikov, hotel Sv. Janez 572, Triglavski dom na Kredarici 1959, Aljažev dom v Vratih 2974, Staničeva koča 736, Aleksandrovič dom 1473, Kadičnikova koča 476, Malnerjeva koča pod Črno prstjo 108, Orožnova koča pod Črno prstjo 337, Erjavčeva koča na Vršiču 1100, Kadičnikova koča vrh Golice 1986, Spodnja koča na Golici 2411, Češka koča na Ravneh 395, Čolčeva koča na Koksrem sedlu 929, koča v Kamniški Bistrici 276, koča na Kamniškem sedlu 1182, koča na Veliki planini 1261, koča pri Triglavskih jezerih 1101, Dom na Kravcu 1700, Krekova koča 436. Največ posetnikov izmed koč v oskrbi osrednjega odbora SPD je imel letos Aljažev dom v Vratih, ki pa, strogo rečeno, ne spada med planinske kočje, marveč med hotele. Takoj za njim koča v Kamniški Bistrici, namenjena tudi bolj nedeljskim izletnikom kot pravim planincem. Izredno lep obisk je imela Spodnja koča na Golici, ki visoko nadkrijuje ostale planinske kočje na lepših razglednih točkah. Vzrok je deloma splošna priljubljenost te ture, ki ni naporna, niti dolga, deloma pa izborna postrežba.

Zelo veliko število posetnikov izkazuje tudi nekatere kočje v oskrbi podružnic SPD. Prešernova koča na Stolu je imela 1279 posetnikov, Valvazorjeva koča pod Stolom 1255, Koča na gozdu 1016, Mariborska koča 3465, Koča na Klopem vrhu 1396, Turistovski dom na Urški gori 1326, Ruska koča skupaj z dependenco Planinka in Čandrovo kočjo 3851, Jurkova koča na Lisci 835, Wilfanova koča na Begunjski 600, Koča na Donaki gori 471, Piskernikovo zavetišče skupaj s Tillerjevo kočjo 1313, Frischaufer dom 1128, Koča na Korošici 476, Mozirska koča 325 in Celiska koča 2864.

Naši planinci po poklicu

Spominke knjige, ki jih hranijo med seboj v kočah, po seziji pa v osrednjem odboru SPD, bi ne smele spati tako, kakor spezdaj. V njih je toliko zanimivega in poučnega gradiva, da je res škoda, da leže neizrabljene. S primerno disciplino med samimi turisti bi se dale spominke knjige obvarovati neokusnih znakov posurovelosti in izpopolnitosti tako, da bi res nudile vpogled v vse probleme, ki zanimajo planince same, pa tudi široko javnost. Zanimiva je bila n. pr. statistika starosti, poklicev, števila tur itd.

Razdelili planince po poklicih in ugotovili, v koliko se zanimajo po posrednih kočah za turistično, seveda zelo težko in neveljavno delo. Tu bi bile potrebne moči, ki se res zanimajo za statistiko in razpolagajo tudi s potrebnim strokovnim znanjem. V splošnem lahko rečemo, da prevladuje med planinci inteligenca. Pretežno večino posetnikov planinskih koč tvorijo dijaki, uradniki, sodniki, odvetniki, učitelji, inženjerji itd. Le redki so obrtniki in delavci, kmetje pa v planine sploh ne hodijo, izjemni domačini, ki opravljajo službo vodnikov in nosačev. To je razumljivo, kajti turistika je precej drag sport in zato užijim slojem ni vedno dostopna. Sicer je pa nivo našega obrtnika in delavca v tem pogledu tako nizek, da v dognednem času večjega zanimanja za planince

Claude Farrère:

O boncu, vdovi in njenem sinu

Za časa dinastije Ming je živela spoštovana in poštena vdova, ki je stanovala v koči na zapadnem bregu reke Leu. Živela je v svoji koči mirno in krepkosto. Razumna in dovetna za filozofove nauke je imela samo enega moža in rodila temu možu sina, ki je bil očetu na las podoben.

Ko je ta sin dorastel, ko je oblekel dolgo haljo in sedel za mizo k svoji materi, kakor velevala Zakon, se je pripetilo v prvem pomladnem mesecu, da se je šla vdova, mati tega sina, nekega solnčnega dne kopat. Zlezla je v bistro studenec Hou, kjer jo je zasačil in presenetil nagi bonc iz sosedne vasi, ki je stanoval na vzhodnem bregu reke Leu. A ta bonc je bil vsega zaničevanja vreden mož, kakor so vsi bonci. Toda imel je čeden obraz in mišičasto telo. Bil je tako prikljuv, da se je zgodilo, kar se je moralo zgoditi. Ko ga je pohotnost nemudoma vrgla k nagi vdovi v bistro studenec, si je vdova zakrila samo oči in ni pobegnila.

In tako je prihajal od tistega dne bonc v mraku dan za dnem trkat na vdovino vrata in vrata so se mu odpirala. A vdove niso več spoštovali, ker ni bila več krepkosta; potem je nehala biti krepkosta, ker je niso več spoštovali.

pri njih ni pičakovati. Morda bi se dalo privabiti v planine več ročnih delavcev, ako bi dovolila železniška uprava vsaj polovično vožnjo poedincem. Inozemski posetniki so seveda izključno intelektualci in bolje situirani sloji.

So pa med planinci tudi svobodni poklici, kakor turisti, globetrotterji, brezposelni, oproge, kaj te briga? itd. Pri teh poklicih človek ne ve, v katero kategorijo bi jih spravil.

SPD in njegove podružnice

Nekak glavni štab čile vojske naših planincev tvori SPD, ki skrbi s svojimi podružnicami za planinske kočje, pota, markacije, razne olajšave turistov itd. SPD s sedežem v Ljubljani ima 19 podružnic, in sicer (v oklepaju število članov): na Jesenicah (111), v Kamniku (142), v Kranju (292), v Kranjski gori (163), v Litiji (95), v Mariboru (620), Prevaljah (98), Slovenjgradcu (71), Novem mestu (80), Mežici (117), Rušah (97), Zidanem mostu (162), Radovljici (210), Rog Slatini (53), Gornjem gradu (539), Dražgah-žel. (108), Slov. Bistrici (76), Sočanju (58) in Trzinu (164). Najstarejši podružnici sta v Kamniku in Gornjem gradu (ustanovljeni leta 1893). Osrednji odbor SPD šteje 3915 članov, s podružnicami vred pa 7174. L. 1923 je bilo članov SPD 6046, predlanskim 7690, lani pa 6820.

Te številke so za naše razmere zelo značilne, ker kažejo, da se mnogi ljubitelji planin še vedno ne zavedajo, kako važno vlogo igra SPD. Člani imajo razne ugodnosti, ki jih drugi niso deležni. Članarina je pa tako malenkostna, da celo pri slomažnejših slojih ne more obremeniti domačega proračuna. Poleg tega bi se morali vsi planinci zavedati, da bo SPD tem bolj uspevalo in tem lažje vršilo svojo važno misijo, čim več članov bo imelo. Samo v organizaciji je moč in samo potom organizacije se da kaj doseči. Neznatni porast števila članov SPD napram lanskemu letu in nazadovanje v primeru z l. 1924 kaže, da to spoznanje še ni prodrl med najširše plasti naših planincev.

Ob zaključku želimo vse vrline planincev, da bi jim bilo nebo prihodnje leto bolj naklonjeno kot letos, ko jih je tako neusmiljeno pralo.

SPD v prihodnji seziji

Govoriti o delih SPD v prihodnjem letu je težko, ker se je sezija komaj zaključila in ker osrednji odbor še ni izdelal programa za novo sezijo. Vendar pa lahko že zdaj rečemo, da čaka SPD mnogo prepotrebnejšega dela. Turistovska pota so ponekod zanemarjena, markacije pomanjkljive, nekatere planinske kočje nujno potrebne popravila, njihov inventar obrabljen, mnogi člani z dosežanim delom nezadovoljni itd. Dela je torej več kot preveč, samo delavcev, osebno pa denarja primanjkuje. SPD bo mogoče uspešno delovati le, ako lahko računata na vsestransko moralno in gmetno podporo svojih članov, ki se pa z malimi izjemami vse premalo zanimajo za svojo organizacijo. V interesu planincev samih, še bolj pa razvoja in napredka naše turistike bi bilo storiti vse, da dobimo res dobro organizirano planinsko društvo, ki bi imelo dovolj gmetnih sredstev, da bi lahko uspešno vršilo svojo težko nalogo.

Vendar pa njen sin nikoli ni pozabil sesti za mizo k nji, niti molčati, kadar je ona govorila; držal se je strogo Zakona. Kajti ta sin je bil vzor poštenega in dobrega sina. Da se bolj pokaže svoje spoštovanje do matere, se ni nikoli spozabil tako daleč, da bi ne bil z boncom vsaj na videz prijazen. Vedel se je v njegovi prisotnosti vedno tako, kakor se vedemo pri poštenih ljudeh. Zato so vdovinega sina mnogi močje in celo starci zbadali ali žalili vedno, kadar so ga srečali. Sin se je delal, kakor da psovk in zbadljivk sploh ne sliši. Za pomladjo je prišlo leto, za letom jesen, za jesenjo zima. Bonc je še vedno prihajal v mraku trkat na vrata in vdova mu je vrata odpirala. A vdovin sin je še vedno spoštoval mater in bonca ter molčal, kadar sta on in ona govorila.

Ko je hodil bonc tako dan za dnem iz hrama na vzhodnem bregu reke Leu v kočjo, stoječo na zapadnem bregu, je moral vedno plavati čez reko. Široko sto sežnjev. A ta reka, mlačna spomlad, topla poleti in mrzla jeseni je pozimi zamrznila. In kadar je stopil bonc pozimi iz reke, je bil od pete do glave pokrit z ledom, ki se ni tajal. In podoben ledenemu kipu je zlezal v vdovino posteljo. Vdovo je zelo zeblo, ko je objemala ta kip.

Zato je prodal vdovin sin skrivaj tri njive, dvanaest volov in devet oblek iz najlepše svile. In za tolarje, ki jih je

Avtomobilizem

Psihotehnična preizkušnja soferjev

Velik razmah avtomobilizma in porast avtomobilskih nesreč kot logična posledica tega razmaha sta prisilila ne le državne oblasti, marveč tudi avtomobilske klube same, da so začeli povečati vedno večjo pažnjo strokovni izobrazbi soferjev. Da ta izobrazba danes še ne odgovarja vedno zahtevam avtomobilizma, je umevno. Solanje soferjev je omejeno na praktični del vozne tehnike, na obvladovanje izvestnih funkcij, ni pa mogoče nuditi verjetne garancije, da bo imel absolvent avtomobilske šole dovolj pripravljenosti in poguma, da v kritičnem trenutku prepreči nesrečo. Vsa novinec bi moral priti pred vsotopom v avtomobilsko šolo pred zdravniško komisijo, ki pa tudi ne zadostuje za ugotovitev onih duševnih zmožnosti, brez katerih si dobrega soferja ne moremo misliti.

Tudi v tem pogledu nam priskoči na pomoč veda, ki lahko psihološki potom ugotovi kandidatove duševne lastnosti. Že pred in med svetovno vojno sta uporabljala te metode profesor višje tehniške šole v Charlottenburgu dr. Möde in njegov takratni so-trudnik dr. Piorkovski, ki sta z velikim uspehom preizkušala letalce in soferje.

Predsednik strokovne zveze nemških soferjev višji inženjer Völkel, ki je med svetovno vojno ustanovil in vodil psihotehnični preizkuševalni laboratorij v nemški armati, je ustanovil nedavno s sodelovanjem lipke univerze psihotehnični raziskovalni in preizkuševalni zavod za soferje. Goleni tega zavoda morajo najprej temeljito poznati konstrukcijo avtomobilov vseh znamk. Nato posade kandidata v avtomobil, ki ima sedež za soferja in najpotrebnejši mehanizem. Pred avtomobilom stoji bela stena, na katero projicirajo film z življenjem v zelo prometni in obiljudni ulici. Sofer mora ravnati z avtom tako, kakor da bi vozil po tej ulici, in mora reagirati na vse situacije in ovire. Posebni, minuciozni aparati sproti beležijo njegove akcije in reakcije in pokažejo vsako najmanjšo hibo. Nato sledi preizkušnja s svetlobnimi signali v raznih barvah. Tudi na nje, zlasti na rdeči signal »Stoj!« mora sofer reagirati, in poseben kazalec na mizi preizkuševalnega komisarja pokaže v odločkih sekundah, kako hitro se to zgodi.

Pomen takih vzvodov je nedvomno velik, kajti če pomislimo, koliko avtomobilskih nesreč beleži kronika dan za dnem zlasti v večjih mestih, kjer sofarajo v največjem diru neizkušeni in čisto strokovno neizobraženi soferji obeh spolov, moramo priznati, da so si pridobili inicijatorji psihotehničnih preizkušenj za razvoj modernega avtomobilizma neveljavnih zaslug. Pri nas seveda potrebna psihotehnična zavoda za preizkuševanje bodočih soferjev še ni našla, ker imamo v primeri z drugimi narodi malo avtomobilov, vendar pa bodo morali tudi naši avtomobilisti sčasoma misliti na globljo strokovno in vsestransko izobrazbo mladih soferjev.

Gene avtomobilov

Avtomobil je danes prav tako predmet občudovanja, kakor je bil pred 10 leti, samo s to razliko, da je bila združena takrat z občudovanjem tudi skodolženost, ako se je motor pokvaril. Sedaj je konstrukcija motorja tako izpopolnjena, da je avtomobil kot prometno sredstvo popolnoma zanesljiv. To dejstvo je splošno znano in zato ni čuda, da se avtomobilizem povsod tako nazlo razvija. Edina nesreča je v tem, da avtomobil ni dostopen onim slojem, ki bi najbolje ocenili njegov pomen, namreč srednjim in delavskim, manj premožnim slojem. Avtomobil so še vedno tako dragi, da jih ti sloji pač lahko občudujejo, ne morejo jih pa kupiti. Avtomobilska industrija skuša sicer to oviro odstraniti in izdeluje tudi cenejše avtomobile, vendar so pa tudi te cene za naše razmere še vedno previsoke.

Pri nas domače avtomobilske industrije nimamo in zato smo navezani kupci izključno na inozemske proizvode. Često koleba kupec pred nakupom avtomobila med ameriški, francoski, italijanski, belgijski, avstrijski, nemški in drugimi znamkami, ker se ne more za nobeno odločiti. Glavno vlogo igra pri tem seveda cena avtomobila, kar bi pa ne smelo biti. Avtomobil se med vsemi industrijskimi proizvodi morda najhitreje obrabi. Kupi avtomobil in prevozi z njim samo 50 km, potem ga pa prodaj in vesel boš, ako dobiš še 60 do 70% kumne cene. Zato je treba pri na-

dobol od kupca, je zgradil med hramom in kočjo most čez reko Leu, da bi njegove matere ne zeblo.

Kar je vdova, mati tega sina, nekega dne zbolela. In kljub veliki in vdani ljubezni, s katero ji je sin stregel, se je stanje poslabšalo. Nekega večera je ležala v agoniji. Ko se je njen sin ozrl na njene pojemajoče oči in uganil povlele trepetajočih trepalnic, je odšel v hram in poklical bonca, da bi se matrine ustnice ogrele od zadnjega poljuba.

Ogrele in potolažile so se, potem so pa nehale živeti.

Bonc je klečal ob vzglavju. Hotel je izpustiti mrtvo roko in vstati, da bi odšel.

Toda prej, predno je vstal, se je zgredil mrtev na tla. Kajti vdovin sin, sklonjen nad njim, mu je preklal glavo z udarcem sekire.

Ta sin je torej pokopal svojo mater, po Zakonu, v dveh ruhah iz finega platna in v dveh krstah, debelih po devet palcev. In ni štedil z izdatki za pogreb. Potem je vrgel boncevo telo v reko, kakor je pristojalo boncovemu telesu.

In ko je bilo vse to opravljeno, je odšel k mostu, zgrajenemu na lastne stroške, in napisal na prvo tablico iz zelene marmornja:

»Ta most, stavljen pod zaščito duhov, ki vladajo dežju in valovom, je delo sina, ki je skrbel za srečo svoje žive matere in za čast svoje mrtve matere.«

kupu dobre premisli in pretehtati vse okoliščine, da kupimo res kvalitativno dobro vozilo. Kvalitetni avtomobil mora biti iz prvovrstnega materiala, njegova konstrukcija mora biti brezhibna. O tem se lahko prepričamo samo »tr kovnjak in zato kupcu ne preostaja drugega, nego zaupati prodajalcu in znamki drtičnega avtomobila.

Zelo kočljiva stvar je določiti kvaliteto avtomobila pri karoseriji, kar se običajno dogaja. Dasi je gotovo, da je pri avtomobilu motor večje važnosti od karoserije, je vendar tudi umevno, da igra zunanost vozila veliko čest; odločilno vlogo pri nakupu, ker lahko nekakšna karoserijska temeljito pokvari veselje nad najboljšim motorjem. Zato vidimo, da polagajo vse avtomobilne tvornice veliko važnost tudi na karoserijo in da so avtomobil po zunanosti od leta do leta elegantnejši in lepši.

Prodajalec označi ceno običajno v zvezi s kapaciteto motorja. Zri tem mora biti kupec zelo previden, ker skušajo mnogi prodajalci dokazati veliki kapaciteti, ki jo pa daje motor samo nekaj časa. Kapaciteta motorja je odvisna od obsega motorjevih cilindrov in števila obratov. Čim večji je obseg cilindrov, odnosno število obratov, tem večja je tudi kapaciteta motorja. Običajno se navaja d. značka kapaciteta motorja z obsegom 1 litra in 2000 obratov 15 HP. Najvažnejše vprašanje pri nakupu avtomobila bi morala biti njegova ekonomija. Nakup avtomobila pomenja znatno investicijo, ki se rentira tem bolj čim manj porabi voz bencina. Bencin je pri nas tako drag, da lahko izdaški za eno obtežo domači proračun osobito, ako se mora lastnik voziti v oddaljene kraje. Zato je reba na to praktično strank pri nakupu avtomobila najbolj paziti.

Avtomobilska industrija

Ni kmalu industrije, ki bi beležila v razmeroma kratkem času tako močnega razmaha, kakor avtomobilska. Avtomobili so pač poleg aeroplanov, ki pa še dolgo ne bodo v rabi, najmodernejše in najbolj praktično prometno sredstvo in zato ni čuda, da se njih število od dne do dne množi. V naslednjem letu bomo omenili samo največja in najbolj znana avtomobilska podjetja.

Liubljanske gospodinje

Prispevek k študiju o prebivalstvu Ljubljane. — Tri glavne kategorije gospodinj. — Gorjeoženjem! — Iskanje mesečne sobe je stavljenje v loterijo.

Gospodinje — mislim na gospodinje v ožjem smislu, torej gospodinje podnajemnikov — tvorijo v vsakem mestu neobhodno potreben rekvizit, kajti kam bi se drugače zatekli samci in oni »nesrečni« zakonski trpini, ki jih je usoda ali pa ministrska trma odrgala od svojih familij in jih zopet obsodila na samsko življenje, katerega so se bili že čisto odvadili. Tako imata Ljubljana svoje gospodinje in to še prav številne. Najdeš jih v vseh delih mesta in ni je skoraj hiše, pa naj si bo sredi mesta ali v predmestju, kjer bi ne stanovala vsaj ena taka mamica. Deliš jih tako na tri kategorije: inteligentne vdove, mladoporočence in poklicne gospodinje.

Najštevilnejše so zastopane prve in zadnje. Dočim so prve navadno dobrodušne in splošno priljubljene, niso zadnje baš na najboljšem glasu, ker gre o njih glas in skušnje to potrjujejo, da svoje podnajemnike rade izkoriščajo. Mladoporočenci pa so bolj taki srednje sorte. Navadno jih silijo stanovanjske razmere in visoke najemnine, da oddajajo posamezne stanovanjske dele v podnajem. One, ki jih silijo samo visoka najemнина so v cenah navadno še precej solidne, toda v tej kategoriji je tudi mnogo takih, ki si skušajo s podnajemjino opremiti svoje stanovanje in nabaviti na tuj račun — poročno opremo.

Za najbolj solidne veljajo gospodinje prve kategorije: inteligentne vdove. So to večinoma že starejše dame, vdove po bivših višjih uradnikih, ki im ne zadostni pokoninski prejemki ne omogočajo niti skromnega življenja. Vladajoče stanovanjske prilike jih silijo, da obdržijo svoja velika stanovanja, ki jim sedaj nudi skromen dohodek. Same javene reda in snažnosti, skrbno pazijo tudi na svoje podnajemnike in zato si pri njih dobro shranjen. Ničesar ti ne majka, a če si malo prehlajen, si ljubeznjivo postrežen tudi s čajem in dobiš tudi sicer vsako mogočo udobnost, tako da se v njihovem varstvu res počutiš kakor v domačem krogu. V ceni niso pretirane, ker ne iščejo dobička, marveč se zadovoljijo s tem, da se skromno preživljajo. Svojih podnajemnikov ne menjavajo rade in čisto imajo po cela desetletja enega in istega najemnika. Srečnega se zato lahko čutiš, če ti usoda nakloni tako gospodinjino.

Druga kategorija je številčno najslabša, a od leta do leta bolj narašča in dela ostalim konkurenco. Rekrutirajo se iz vseh stanov in iz vseh slojev. Med podnajemniki vlada proti njim precej nerazpoloženja in vsakdo se jih rad izogne, če le more. Preveč neprijetna je zavest, da si samo objekt špekulacije in eksploatacije, kar prav kmalu občutiš tudi na lastni koži. V cenah namreč niso preveč solidne, seveda pa navadno tudi same plačujejo visoko najemnino. Podnajem jim služi le kot postranski, a čisto glavni dohodek, ki navi domača k nabavi pohištva in druge opreme. Zato je umevno da je sobna oprava mnogokrat več nego skromna. Tolaži te sicer ob vsaki pri-

V Ameriki, deželi največjega razmaha avtomobilizma, stoji v avtomobilski industriji na prvem mestu znano velepodjetje Ford Motor Company v Detroitu, ki izdeluje letno 2 milijona avtomobilov. Na drugem mestu je največji Fordov konkurent, koncern petih avtomobilskih tvornic, General Motors Corporation, ki izdeluje letno 1 in pol milijona avtomobilov. V ta koncern spadajo: Chevrolet, Oakland, Studebaker, Buick in Oldsmobile. Poleg teh je v Ameriki še mnogo manjših avtomobilskih podjetij.

V Angliji so najdražji in do danes najodličnejši avtomobili na svetu Rollee Royce, Poleg te luksuzne znamke je znan tudi angleški Daimler.

Francoska avtomobilska industrija je zastopana po sledečih tvornicah: Peugeot, Renault in Citroen, ki so obrnile vso svojo pozornost na izdelovanje malih, cenjenih avtomobilov. Kot prvovrstne francoske znamke so znani dalje Prochet-Schneider, Hispano-Suiza, Isat, De Dion Bouton itd.

V Italiji je na prvem mestu Fiat kot tvornica cenjenih avtomobilov velike proizvodnje. Dalje so znani izdelki tvornice Lancia, Isotta Fraschini in Alfa Romeo kot visoke kvalitete znamke.

V Nemčiji je Opel kot tvornica za množinske avtomobile na prvem mestu. Zelo priljubljeni so tudi izdelki Mercedes kot visoko kvalitetni avtomobili.

Češkoslovaška avtomobilska industrija je začela zadnja leta uspešno konkurirati inozemskim proizvodom. Kot kvalitetni avtomobili pridejo v poštev proizvodi tvornice Praga, kot izrazito mali avtomobili pa izdelki znane tvornice Tatra Nesseldorfer.

Avstrija ima splošno znane drage kvalitete avtomobile znamke Steyer in Daimler.

To so samo največja in najbolj znana avtomobilska podjetja. Poleg teh je seveda še nebroj manjših.

Avtomobili v Sloveniji

Pri nas avtomobilizem še daleč ni tako razvit, kakor pri drugih večjih in bogatejših narodih, vendar pa ima Slovenija okrog 1000 osebnih avtomobilov, do 400 tovornih in okrog 500 motociklov, kar je za našo razmere gotovo razveseljujoč pojav. V Sloveniji prevladujejo ameriški avtomobili Ford in Chevrolet, dalje italijanski Fiat, francoski Citroen in Peugeot, ki so kvalitativno avtomobili pri nas n. pr. Buickov, Daimlerjev, Mercedes in Alfa Romea. Pretežna večina avtomobilov v Sloveniji je novejših konstrukcije. Med stariji avtomobili prevladujejo avstrijski znamki Puch in Daimler. Od motociklov je pretežna večina novejših Indian, BSA in Harley.

liki, da bo kmalu boljše, da bo nabavila to in ono, pri tem pa že skrbno računa, koliko ji bo vrgel podnajem in kaj bo najprej nabavila za — sebe! Najbolj mučno pa je, da živi navadno v prepričanju, da ti njo izkoriščaš, in se zato ne more razviti ono toplo domače razmerje, brez katerega je vsako stanovanje nezno.

Številčno najmočnejša je tretja kategorija, poklicne gospodinje. Na najbolj glasu ta kategorija pri podnajemnikih ni. So to večinoma starejše ženske, pobožne device, ki sicer nočejo o moških prav nič slišati, a kot podnajemniki so jim najljubši. V cenah so včasih naravnost oduševke, a oddajajo vse razen kuhinje, kamor si postavijo svojo posteljo. Često dobi taka gospodinja v enem mesecu za eno sobo več kakor plača hišnemu gospodarju za celo stanovanje v četrtletju. Zato jih imajo tudi hišni gospodarji na piki. Red in snaga pri njih nista preveč domači, a tudi sicer je vse bolj po kasarnsko.

Velika večina ljubljanskih gospodinj pa ima neko čudno antipatijo do žensk. Ako išče stanovanja ženska ali pa ako rečeš da imaš pri sebi tudi ženo, ni »kšefta«. »Nak, ženska na ne v hišo!« ti zabrusti in že sta opravila, pa ti ne pomaga noben poročni list in nobeno zatrevljanje, da ženske ne bo niti čutila ter da ji bo celo prihranila marsikako delo. Ta vrsta gospodinje se namreč dobro zaveda, da žensko oko marsikaj zapazi, česar moški niti ne vidi. Dela in sitnosti s podnajemniki pa noče imeti nobena.

Med temi tremi glavnimi skupinami gospodinj je seveda še cela vrsta drugih, bolj ali manj prijetnih. Mnoge uradniške rodbine so po obupnih ljubljanskih razmerah prisiljene, da oddajajo sobe. Ako dobiš tako sobo, si navadno lahko čestitaš. Ravno tako tudi, ako ti sreča nakloni sobo, ki jo oddaja inteligentna rodbina, ker lo pač sama ne rabi.

Res, iskati mesečno sobo, je isto kakor staviti v loterijo. Le redko zadeneš terno...

Iz prakse ljubljanske gospodinje.

Novi podnajemnik: »Ko sem se poslovil od moje prejšnje gospodinje, so ji stopile solze v oči in začela je na glas jokati.«

Gospodinja: »Tako?... no, poter je pa najbolj, da najemino naprej plačate!«

Smola.

Sluga zadolženemu baronu: »Gospod baron, nekdo vas išče z nekim računom.«

Baron: »Reci mu, da me ni doma.«

Sluga: »Če pa ne bo hotel verjeti?«

Baron: »Pa ga vrži skozi vrata! Po par minutah se sluga vrne.«

Baron: »No, ali je šel?«

Sluga: »Da, gospod baron.«

Baron: »In kaj je rekel?«

Sluga: »Rekel je, da vam lahko tudi drugi plača.«

--- Moda ---

V plesni dvorani

Silvestrovi večeri tvorijo veliko uverturo v glavno plesno in zabavno sezono. Prireditve vseh vrst se bodo kar nizale druga na drugo zato ni čudno, da sta pozornost in hrepenenje ženskega sveta osredotočen na problem plesne toalete. Kajti problem je to res v vsakem oziru. Za one, ki imajo denar obstoji v izbiri obleke in skrbi, da bo toaleta docela različna od toalet prijateljic, za one, ki denarja nimajo, pa v načinu, kako priti kljub temu do obleke.

Se bolj kakor dnevna obleka se je otrsela večerna pretirana »moškost« in se povrnila k ženskemu značaju, ki se kaže v raznovrstnosti materiala, pestrosti barv, vzorcinah, trakovih resah in cvetkah. Bluzasta fasona prevladuje tudi v plesni dvorani in to ne na škodo ženskega sveta, ki ga dela mlajšega in mičnejšega. Krila so širša kakor pri dnevnih oblekah, deloma pa se tudi samo zde širša, ker so garnirana z resami ali na kak drug način.

Blago za večerne obleke je, kar se tiče raznovrstnosti, skoro neomejeno: brokat, krep-saten in druge bleščeče svile, gaz, žoržet, a tudi čipkasto blago. Glavni material za garniranje so rese, perlaste vezanine in čipke. Letos so zlasti priljubljene rese, ki dajejo vsem kretnjam neko posebno grazijočnost in celi postavi mladostno živahnost. Perlaste vezanine ne poznajo časa in so vedno moderne, čipke pa se itak redno ponavljajo vsakih par sezon.

Leva slika gornje skupine predstavlja model z resami. Obleka je iz poljubne svile, rese garnirane na hrbitu v obliki malega gracioznega kepa, na krilu v treh volanih. Srednji, perlasti model kaže sračasto oblečko, ki je na krilu in na gornjem delu bogato vezeno s perlami ali kovinastimi nitkami. Na desnem modelu naposled vidimo obleko kombinirano iz svile in čipk, v kar se lahko porabijo tudi ostanki ali stare obleke.

... in v zimski naravi

Zimski sport postaja tudi pri nas vedno bolj popularen in priljubljen. Že javno ni več samo zabava za »gospodo«, ampak potreben oddih in koristno duševno in telesno okrepilo za vse sloje. Umevno je, da v naših razmerah zato sportna moda ne igra velike vloge. Edina faktorja, ki določata sportno obleko sta praktičnost in finančna zmožnost. Kljub temu pa bo gotovo zanimalo tudi naše čitateljce, kako si zamišljajo in predstavljajo sportno modo veliki modni saloni, ki pa seveda kreirajo svoje modele za oni srečni ženski svet, kateremu je tudi zimski sport samo pretveza, da se pokažejo.

Umevno pa je, da morajo tudi modni saloni pri svojih modelih do gotove mere vpoštevati res sportne momente, ako jih nečesto diskreditirajo in profanirajo. Blago mora biti ali mora vsaj izgledati trpežno, najbolje iz čiste volne.

ker se tako blago ne mečka. V poštev prihajajo zlasti različni enobarvni velurji, več ali manj nevtralne barve (siva, sivozelena, svetlorjava itd.). Poleg velurjev je priljubljeno karirano in takozvano angleško sukno. Praktični, ker ceneni in trpežni, so pleteni volneni kostumi, ki so zato relativno med sportnicami tudi najbolj zastopani.

Tako obleko kaže naš prvi model. Obleka ni prikladna le za sport, ampak pripravna tudi za mestne ulice. Interesantna novost na njej so gube, ki jih omogoča izpopolnjena pletilna tehnika. Obleka je garnirana z najnovejšo iznajdbo, s »pleteno kožuho« , ki je frapantno podobna pravi kožuho. Drugi model je iz takozvanega »korda« ali drugačnega sličnega blaga na katerega pa je že treba garnirati res pristno krzno. Priprast sportni kostum iz angleškega sukna nam kaže tretja sli-

ka, dočim vidimo na zadnji, desni sliki obleko, prikladno pred vsem za mlajša dekleta. Jopica je garnirana s štirimi gumbi, krilo globoko nazubano, da omogoča dolge korake, drsanje in sankanje. Jopica in bluzna sta iz enakega blaga, lahko pa je krilo tudi karirano. Klobuki iz velurja, čevlji štrpacni.

Imitirani dragulji

so se v zadnjih letih docela otrsli od nje, ki je bil nekdanj zvezan z nepristnim nakitom. Seveda pa mora dama, ki jih ima, tudi priznati, da gre le za imitacijo, ki tvori prav mično dopolnilo popoldanske ali večerne obleke. K plesni obleki so letos v modi cele garniture teh imitiranih bisernih vrvic navadno kombinirane iz tesnih ovratnic in daljših naprsnih verižic. Da je učinek zelo interesanten, nam kaže tudi naša slika.

Dragulji in moda

Dasi prvi okrasek človeka niso bili dragulji, marveč po vsej verjetnosti ptičje perje, razne rastline in luske morskih živali, je vendar uporaba dragih kamnov za povečanje telesne lepote in olepšavo raznih predmetov prastara in sega v predhistorično dobo. Najstarejša poročila so se ohranila iz Indije, Egipta in Kitajske, kjer so že v najstarejših časih izdelovali iz dragih kamnov neke vrste broške, nazvane skarabeje. Zide so poznali dragulje že za časa Mojzesa, o čemur pričča okrasek Mojzsovega naprsnika iz 12 draguljev. Ohranili so se tudi podatki o draguljih pri starih Grkih iz Homerjevih časov. Homer omenja v svojih slavilnih verzih dragocene Herine uhane, dalje krasno izdelano in z jantarjem okrašeno ovratnico, ki jo je daroval Eurymah Peneloni itd. Iz poznejše dobe je znan pravilni Polikrat v morje, da pomiri razjarjene bogove.

Rimljani, kot dediči grške kulture, so bili še bolj navdušeni za dragulje. Za časa rimskih cesarjev je bilo razkošje v Rimu na vrhuncu. Dragulji niso krasi samo ovratnice, zapeljivost in drugih okrasov, marveč celo obleko, čevlje, orožje, konjsko opremo, vozove, instrumente in druge predmete. Po okupaciji Egipta je postal biser najpriljubljenejši dragulj in rimske dame so nosile okrog vratu biserne ovratnice, vredne več milijonov sestercev. Soproga cesarja Caligule Lolija Paulina je imela pri neki slavnosti na sebi za 40 milijonov sestercev bisero in smaragdov. Nero je posipal z biseri svojo posteljo in jih delil kar cele pesti svojim ljubimcem. Nenasitni gurmani so metali bisere čisto v kis, ki so ga potem pilji v prijetni zavesti, da požirajo dragulje. Claudius je vzel pri neki gostiji iz Metellinega uhane biser, vreden nad 1 milijon sestercev in ga v kis izpil. Rekord v teh orgijah je dosegla egipčanska kraljica Kleopatra, ki je imel fiksno idejo, da mora izpiti odnoso

Pogovor v omari

Vrata velike omare so se odprla in v temo je posvetila električna luč. Med žaket, frak in smoking je obešila moška roka kombinirano obleko. Kjučavnica je zaškripala in v omari je znova zavladala tema.

Smoking se je zavrtel, frak se je malomarno pretegnil na kluži, kakor da se ne zime za prmo nepovraženo gosta. Samo žaket si je mislil nekaj o modnem novorojenčku, ki se kiau po svetu brez mru in pokoja. Smili se mu je in hotel ga je pokriti s svojimi širokimi krili. Kombinirana obleka ali kombiné, kakor ji pravijo v modnih salonih, se je bazoeno nasmejala svojemu pokrovitelju. Smoking je mrmral nekaj o novorojenčkih, ki pri prvem nastopu kar poskakujejo od veselja, a frak se je samozavestno smehljaj. Kombinirana hladni spriem ni motal. Ozri se je na mraha tovarisa, rekoč: »To sem vama poukuril, prijatelja, a?«

Nastal je mučna tišina. Žaket je vzdihnil, frak je dostojanstveno molčal. Kombiné je dobro vedel, od kod izvira to sovražno razpoloženje. Zato je pripomnil, da tudi obleka nikoli ne sme izgubiti nade.

»Kar se mene tiče,« se je oglašil žaket sa-nozavestno, »je itak ne izgubim, ker je nimam. Saj so moji bratci že v modnem pokroju, molji jih razjeda, plohsna se jih prijemlje, ah, kaj bi govoril o bedi pozabljenega stvara.« Frak je diskretno zakašljal: »Vi ste deca ene sezone, za katero se rodite in umirate. Nimate tradicij, ne gledate sveta z vidika zgodovinske

pojesti za 10 milijonov sestercev raznih draguljev. Imela je dva najkrajše in v starem veku znamenitejša bisera izredne velikosti. Enega je raztopila in izpila, ko pa je hotela izpiti tudi drugega, je Lucius Plautus izjavil, da je stava dobljena in rešil dragoceni biser.

Po razdejanju rimskega cesarstva se je tudi uporaba draguljev zelo omejila in tako imamo v srednjem veku le malo novih podatkov o njih. Šele v 16. stoletju igrajo dragulji v literaturi zopet važno vlogo. Oče mineralogije Agrikola je napisal začetkom 16. stoletja znamenito knjigo o draguljih, a l. 1609 je izšla izpod peresa osebnega zdravnika kralja Rudolfa Beotia de Boota knjiga »Gemmarum Historia«, ki je veljala dolgo za temeljno delo o draguljih.

Dandanašnji so razmere povsem drugačne, uporaba draguljev je racionalnejša, gleda se na čim večji estetski učinek pri brušenju se izgubita čisto dve tretjini prvotne teže, samo da je dragulj lep. Veliko vlogo v carstvu draguljev je igrala že od nekdanj moda. Kakor povsod, tako je moda tudi v tem vsemožečna in muhasta. Seznam draguljev ni bil še nikoli tako obsežen kakor je zdaj. Moda propagira zdaj brezbarvne (dijamante in bisere), zdaj zopet harvaste dragulje. Moda določa tudi barvo priljubljenih draguljev. Zdaj je posebno priljubljena zelena barva in zato so najmodernejši smaragdi. Pa tudi za umetne rubine in safire se morda zelo ogreva.

Med najdražje in najpriljubljenejše dragulje spadajo smaragd, dijamant in biser. Skoraj devet desetih vseh izdatkov za dragulje odpade na dijamante. Biser je ohranil svoje odlično mesto med dragulji kljub temu, da se prodaja mnogo umetno izdelanih in imitiranih bisero. Najdražji dragulj je še vedno smaragd. Ti trije dragulji, vdelani v platino, zlato ali srebro, so najmodernejši in zato tudi najdražji. S tem pa še ni rečeno da mora biti vsak nakit okrašen s temi dragulji. Baš nainovjša moda je v tem pogledu ponudljiva, kajti nakit, okrašen s cenejšimi dragulji, napravi čisto večji efekt kot najdražji nakit.

Zelo važno vlogo igra pri draguljih moda domačih dragih kamnov kakor je na pr. v Perziji turkiz, v Rusiji zeleni aleksandrit, v Mehiki rdečkasti opal, v Severni Ameriki pa cela vrsta novih draguljev (kreuzit biddenit, rhodolit benitoit itd.) Sedanja moda je glede draguljev širokogrudna, ker nam nudi priliko da kupimo za božično darilo lepe in umetniško drage nakite po zmerni ceni. Pogoj je seveda tudi za take nakite polna mošnja denarja. Kdor ima pa preveč denarja si lahko izbere smaragde, dijamante in bisere.

Kombinirana pižama

je zelo originalen in izgleda kakor najnaravnejša obleka k babilonizuri. Praktičen je v toliko, ker ga lahko sešijes

iz starih ostankov in prideš tako do njega prav poceni. Za hlače na primer porabiš odloženo, temno poletno obleko ali svilo, ki jo imaš slučajno še kje v omari in ne veš kaj bi z njo. Za gornji del je najpriljubljenejša peštra desimirana tkanina, ki tvori k hlačam efektne kontraste. S pridom se da porabiti tudi kot domača bluzna k temnemu krilu.

Razvarena dama bi rada dobila za božič in novo leto

fotografski aparat, ali: usnati plašč za avto-vožnje, ali: necesér, ali: knjigo o gojenju telesne lepote, ali: 5 kg prvovrstne kožne kreme, ali: 7 škateli pudra, ali: par litrov kolinske vode, ali: ček s poljubnimi tisočaki, okrašen s smrekovimi vejicami, ali: pol tucat blazin za divan v bujnih eksotičnih barvah, ali: par srebrnih ali pozlačenih podmetnikov za plesne čevlje, ali: pahlačo, ali: nainovjšo gramofonsko ploščo, ali: nekaj umetnih cvetov za večerne toalete, ali: enciklopedijo za reševanje križank in za plesne razgovore, ali: dragocen ročaj za torbico, ali: smuči, ali: belega živega psička, ki je baje tako zelo moderen okrasek, ali: zaboi bonbončkov, ali: lepo igračko n. pr. zametasta opico ali svileni kamelo, ali: dva katusa v lončkih, ali: 999 cigaret, ali: dolarskega kavalirja.

Uva

Besednjak moderne dame

Starost — premagano stališče; babilonizura — atribut ženskosti; denar — nevredna umazana reč, katere se je treba znebiti za vsako ceno; moda — vladarica vseh vernih; puder — 10 kg na leto; jaz — najvažnejša beseda; hrana — eno tabolko, en suhor, čaša vilfanovega čaja; telovadba — moderne spokorne vaje; domači prijatelji — star, nemoderen dekorativni predmet; potovanje — menjava bojnega pozorišča; leto — ima štiri sezijske; napaka — možev lastnosti; kupdešin — nujna življenska potrebščina; zakonski stan — isto; otrok — nekaj, kar se nam pri drugih izredno dopade; o! — duhovita opazka v razgovoru z literati, muziki, s politiki itd.; nemogoče — možev odgovor na vsako njeno prošnjo; lepota — jo ima ali se dela kakor bi jo imela; čas — ga nima, ga ni imela, ga ne bo imela; tehnica — neizprosna priateljica; sorodniki — reši nas, o Gospod! Uva.

Paraliza.

»Kako pa se godi Petru?«
»O, on ima sedaj paralizo!«
»Za boga, kako je to vendar mogoče?«
»Čisto lahko. Po svoji teti je podedoval pare, za ljubico pa si je vzel svojo sestrnico Lizo, torej ima para in Lizo.«

Pozna jo.

»Kam tako naglo, prijatelj?«
»Zena se mi je onesvestila, pa hitim...«
»V lekarno ali po zdravnika?«
»Ne, marveč k modistki po nov klobuk.«

svobodomiselnim kombiné, »najbolj bi se današnjemu čarlstonu ali valenciji tudi ne prilegal.«

»Čarlston? Valencija? Kaj pa je to, prosim?«

»Moderni plesi.«
»Moderni, moderni, vedno slišim to preklicano besedo. Ti si moderen, frak je moderen, smoking, večeri, plesi, vse je moderno, samo jaz sem star, plešast in nemoderen.« — je tarna žaket.
»Nikoli več ne bom videl plesnega rajanja, niti nedeljske promenade. Pojva mi no, ali še cveto vijolice, astra in kamelije?«

Seveda sta molčala, ker nista hotela motiti svečanega pogrebne razpoloženja.

»Vesta, draga moja, vse te rože sem nosil nekoč na prsih. Takrat so bili zlati časi, a zdaj?«

Žaket je obupano zamahnil z roko. — »Zdaj pa same soareje, čarlstoni, valencije. Vse je izgubljeno. Rad umrem v tem starem svetu, ki me je ustvaril. Časi, ko sem plesal na plesnih venčih menute, mazurke in polke, so že davno minili. Eh, težko je na svetu, težko.«

Kombiné in frak sta se pomnilovalno ozrla na svojega tovarisa, ki je pretakal solze in obupal spomine. Nastala je zopet mračna tišina.

Zjutraj se je vrnil smoking s soareje in zbudil samo dva tovarisa. Tretji, ubogi žaket, se je zvil na kljuki v kolo in se ni gnil.

Moška roka ga je potegnila iz omare. Drugi dan je poklical gospod služkinjo, rekoč: »Minka, ako pride berač, dajte mu to-le!«

To in ono iz širnega sveta

Zadnji prijatelj

Normanska vas Giverny je bila pretekli teden priča ginljivega prizora. Pokopali so znamenitega francoskega slikarja, očeta velike epohe impresionizma, Moneta. Claude Monet je bil ob enem zadnji prijatelj Georgea Clemenceauja, s katerim je delil slavo, radost in bridkost. To prijateljstvo je trajalo dolga desetletja. Celih 64 let sta bila Monet in Clemenceau prijatelja v sreči in nesreči. V Clemenceaujevem naročju je Monet izdihnil svojo blago dušo in bil je res ginljiv prizor, ko sta morali podpirati v mrtvaškem sprevedu silovitega državnika slikarjeva vdova in vnukinja kajti Clemenceau je pri pogrebu tako plakal, da ni videl poti pred seboj. Zvestega prijatelja je spremljal do groba in ostal na pokopališču, dokler krste niso zasuli.

Med Francozi je prijateljstvo in družabno življenje mnogo bolj razvito kakor pri drugih evropskih narodih. Zato je razumljivo, da najdemo v Franciji iskrene prijatelje tudi med politiki, državniki in umetniki, kar je pri nas skoro izključeno. Ko je Clemenceau lani pokopal svojega prijatelja Geffroya, je zaključil ob odprtem grobu poslovilni nagovor z besedami: »Bil je srečen človek.«

Kaj je dejal o Monetu? Sivolasi državnik je bil tako ginjen, da ni mogel govoriti. Monet je izrazil pred smrtjo željo, naj ga pokopajo kot navadnega vaščana brez vencev in nagrobnih govorov. Krsto so nosili njegovi vrtnarji. In vendar velja zanj isto, kar je dejal Clemenceau o Geffroyu. Tudi on je bil srečen. Ni sicer imel reda častne legije, država ni kupovala njegovih slik in dolgo je živel v največji bedi. Z Renoirjem sta jedla nekoč vso zimo samo krompir. A lani so prodali neko Renoirjevo sliko za pol milijona frankov. Ko je Monet prvič razstavil svoja dela, je Manet smeje pripomnil: »Ako bo imel ta dečko uspeh, se mora zahvaliti edino sličnosti svojega imena z mojim. A kmalu je Monet zaslovel po vsem kulturnem svetu. Doživel je visoko starost 86 let. Bil je po zaslugi zmagi nad svojimi nasprotniki tem bolj srečen, ker je imel mnogo zvestih prijateljev. Umrj je v naročju najzvestejšega prijatelja Clemenceauja.

Clemenceau je ostal sedaj sam. Vsi njegovi ožji prijatelji so že umrli. Na stara leta je osamljen in nihče ne bo mogel reči ob njegovem grobu, da je bil srečen. Preživel je svoje prijatelje in francoski narod mu je kljub vsem zaslugam obrnil hrbet. Politika je pač povsod enaka.

Živalska duša

Pes telefoniral gospodinj.

Višji živalozdravnik na veterinarski kliniki v Kodanju Svend Larsen je praznoval nedavno 25letnico svojega znanstvenega delovanja, katero imezuje sam nečloveško, dasi smo si vsi na jasnem, da je treba skrbeti tudi za živali. Jubilanta so posetili novinarji in ga prosili, naj jim pove kaj o svojih izkušnjah in opazovanjih. Larsen je njihovi prošnji radovolje stregel.

Klinika je imela za časa njegovega službovanja v oskrbi 17.287 živali. Na izrečno željo lastnikov so ubili na kliniki 18.769 psov, mačk in drugih domačih živali. Največ živalskih pacientov odpade na pse, ki jih siromašni ljudje ne morejo prehraniti, odnosno plačevati visoke takse. Na vprašanje, da-li imajo živali tudi dušo, je Sven Larsen odgovoril:

— Ako bi mi staval to vprašanje bogoslovec, bi mu ostal odgovor dolžan. Ljudem, ki pa poznajo zvestobo in hvaležnost živali, lahko mirno rečem, da imajo živalske duše, samo da se razlikuje od človeške. V mnogih lastnostih žival celo prekaša človeka. Razlika med človekom in živaljo je bolj kvantitativna nego kvalitativna. Ako bi živele živali razmeroma tako dolgo kakor človek, bi imele več izkušenj in njihovo duhovno življenje bi se bolj razvilo.

Sven Larsen je pripovedoval novinarjem zanimive zgodbe iz svoje prakse. Nekoč je posetil svoje znanke v Helsingöru. Gospodar je imel velikega, zelo razumnega lovškega psa, ki se je na repu rnil. Rana se je začela gniti in Larsen je sklenil odrezati ubogemu psu rep. Napravil je operacijo in psu je takoj odleglo. Pozno ponoči je Larsen zaslišal, da nekdo praska po vratih sobe, v kateri je spal. Ni se mu hotelo vstati, toda kmalu je začel na hodniku cvileje. Ko je odprl vrata, je planil v sobo operirani pes in začel na vso moč tuliti. Larsen je pogledal njegov rep in opazil, da je pes obvezno zgubil. Zato je rano znova obvezal in pes, ki gosta prej sploh ni poznal, je začel od veselja skakati okrog njega in se mu laskati.

Pri neki priliki je Larsen operiral psa, ki je imel gnojno rano na prsih. Pes je prihajal z lastnico k prevezovanju. Ko je prišel tretjič, ni hotel več ostati v čakalnici, marveč je skočil v operacijsko sobo in legel sam na mizo. Larsenu se je čisto pripetilo, da je prišel na kliniko operirati pes za njim na ulico in se začel sukati okrog njega kakor da sta najboljša prijatelja. Neki pes je opazil, da zadostuje pritisniti na gumb pri vratih, pa takoj pozvonil in vrata se odprla. Tako se je naučil zvorniti sam. Neki drugi pes, ki je prihajal na kliniko v spremstvu svoje gospodinjice, je ostal nekoč sam doma. Njegova

gospodinja je bila ta čas pri Larsenu. Naenkrat se je oglasil telefon. Larsen je vzel slušalo in vprašal, kdo govori. Mesto odgovora je začel lajanje. Poklical je dotično damo in komaj se je pred telefonom oglasila, je začel pes veselo lajati. S tem je hotel izraziti svoje veselje nad tem, da je gospodinja našel. Kako je pes ravnal s telefonom in kako je mogel dobiti zvezo, ni bilo mogoče ugotoviti. Morda mu je kdo pomagal?

Larsen trdi, da je najinteligentnejša žival konj. Konj dolgo pomni, kako je gospodar z njim ravnal. Konj ne pozna hinavstva ali zahrbtnosti, ne zna se blinuti, ne zna skrivati svoje simpatije ali antipatije. Često se pripetijo, da prodani konj od novega gospodarja zbeži nazaj k staremu samo zato, ker se mu je v prejšnji službi bolje godilo. O inteligenci konji bi vedeli mnogo povedati, zlasti pijanci. Koliko pijancev je že ušlo smrti v snegu in mrazu na ta način, da so jih konji ponoči sami pripeljali domov. Konj, čigar gospodar je pijanec, ima pa tudi to čudno lastnost, da se pred vsako gostilno ustavi. Hvaležen mu je gospodar, še bolj pa gostilničar.

Zakon v troje

V mestecu Smitfallo v pokrajini Ontarijo, Amerika, je bil nedavno odkrit idiličen harem, katerega gospodar pa ni moški, marveč ženska. Oblastem je namreč prišlo na uho, da živi mlada in lepa Mary Manthon kar z dvema možema v skupnem zakonu. Prvič se je poročila l. 1919, z Johnom Mantonom, v novembru t. l. pa se je poročila z nekim Ansolom Willoughbyjem. — Kmalu po tej drugi poroki se je preselil k njej tudi prvi mož. Vsi trije so živeli v najlepši slogi in harmoniji, kar so potrdili tudi vsi, ki so jih poznali. Policija je aretirala mlado ženo in oba moža ter jih obtožila bigamije, proti kavciji pa so bili zopet izpuščeni na svobodo. Radovednim ameriškim novinarjem je Mathonova izjavila, da je bil njen zakon z dvema možema prav idealen. Rekla je: »Mi trije se nismo nikdar prepirali in tudi oba moža sta živila v popolni slogi ter nista bila ljubosumna drug na drugega. Divno smo živeli v tretcu in naše življenje je potekalo v neskaljeni sreči. Zapovedovala sem jaz, a ona dva sta slepo poslušala. Škoda samo, da je konec te lepe romantike.«

Nenavaden slučaj somnambulizma

Nemški listi poročajo o izrednem slučaju somnambulizma, kakršen bržčas do danes še ni bil zabeležen. Z brzovalkom Monakovo-Hamburg je potovala s svojimi roditelji neka 10letna deklica. Rodbina je imela rezerviran spalni kupe in zvečer so roditelji s hčerko vred legli spat. Ko se je mati sredi noči prebudila, je presenečena opazila da hčerke ni več v postelji. Zaman je razburjena mati iskala svojega otroka po vseh vagonih. O detetu ni bilo sledu. Ko se je vlak v Hamburgu ustavil, je neki železniški uradnik našel na krovu zadnjega vagona dekletce, ki je mirno spalo na skrajnem ro' strehe. Deklica je bila od mraza že napol trda. Ugotovili so, da je deklica ponoči pri luninem svitu vstala iz postelje in se, čeprav je vlak drvel s strahovito brzino 100 km na uro, povzpela na streho vagona. Z nenavadno hladnokrvno jo, ki je lastna samo somnabulistom, je deklica skakalo po strehah z enega vagona na drugega, dokler ni ostalo na zadnjem vagonu. Bil je pravi čudež, da je ostalo pri življenju in ni strmoglavilo z blazno drvečev. — aka.

Sledovi davne polarne drame

Minilo je že 17 let, odkar se je vrnil ameriški raziskovalec Rober Peary z uspešne ekspedicije v polarne kraje. Radost in zmagošnjavje njegovih prijateljev je kalila sama vest o tragični smrti izkušenega Pearyjevega tovariša Rosse Marvina, profesorja zemljevida na univerzi v Cornellu, ki je postal v najlepši moški dobi (star je bil šele 34 let) žrtev ledenih pustinj daljnega severa. Marvin je vodil tretji oddelek ekspedicije. V njegov delokrog je spadalo meteorološko opazovanje ter proučevanje morske plime in oseke. Bil je v dolgih zimskih nočeh najzanesljivejši Pearyjev pomočnik. Glavni oddelek ekspedicije je vodil Peary sam. Ostala dva oddelka sta bila le pomožna; oba sta imela smolo. Po dolgem tavanju v ledenih pustinjah sta se vrnila k ladji »Roosevelt« mnogo pozneje kot Peary od severnega tečaja.

Marvin je dočepel v spremstvu dveh Eskimov s sanmi in psi do 86. stopinje severne širine. Nadaljna pot proti tečaju je bila izključena, ker je zmanjalo živj. Kaj se je zgodilo na povratku, to je bila do zadnjega časa tajnost, ker se Marvin ni več vrnil.

Eskima sta se vrnila k ladji samobrez Marvina in pripovedovala Pearyju, da je »gospod« nekega dne odšel sam na morje, pri čemur pa se mu je led pod nogami udril. Eskima sta pozneje baje sledila svojem gospodarju in videla v ledu odprtino, sko katero je Marvin izginil na morsk dno. Na ledu se je poznalo, da je skakal nesrečnež opetovano zlešti iz

ne pasti, toda led se je lomil in tako je bil ves trud zaman.

Peary je Eskimoma verjel. Po povratku od severnega tečaja je postavil nesrečnemu tovarišu na severni obali »Grantove zemlje« skromen spomenik. Tovariši so mu pomagali nanesti kup kamenja in postaviti sredi leden kriz. Zdalj, ko je tudi Peary že mrtev, je nastal v tragični Marvini smrti senzacionalen preokret. Nedavno se je posrečilo nekomu danskemu mislonarju spreobrniti mnogo grenlandskih Eskimov v krščansko vero. Med njimi je bil tudi Kedluk, eden izmed obeh Marvinih spremljevalcev. Ta je spovedniku priznal, da je pred 17 leti umoril »belega« gospodarja, katerega je bil spremljal na potu do ledene pokrajine.

Kedluk je pripovedoval, da je kazal Marvin več dni pred tragično smrtjo znake blaznosti. Dolga pot, pomanjkanje telesne in duševne hrane, strah, na zima in neprestano smrtna nevarnost, vse to je vplivalo na Marvina tako, da je bil dan za dnem bolj nervozen. Nekoč se je s spremljevalcem spril in jima baje grozil, da ju pusti brez hrane sredi ledenih pustinj. Pod pretezo, da gre na lov na tulnje, je prosil Kedluk Marvina, naj mu posodi lovsko puško. Či je imel puško v rokah, je pomeril n Marvina in ga ustrelil. Truplo sta pustila Eskima v ledeni puščini.

Misionar je obvestil o tem dansko vlado, ki je poverila preiskavo znanemu raziskovalcu Rasmussenu. Rasmussen se je res napotil v polar e kraje in ugotovil, da je govoril Eskimo resnico. Ozmelj, na katerem je bil Marvin umorjen, pripada zdaj Danski, toda pred 17 leti je bil, še brez gospodarja. Zato odpade tudi kazensko postopanje proti morilcema.

Največji most na svetu

Prihodnje leto začno graditi v Ameriki most, ki bo največji na svetu. Spajal bo mesto Manhattan čez reko Hudson z New Jerseyem. Newyorški prometni urad objavlja zanimive podatke o tem čudu ameriške tehnike.

Konstruktorska dela se prično polati. Dva ogromna stebra začno graditi koncem pomladi. Obe državi, New York in New Jersey sta že določili v proračunu vsaka po 1 milijon dolarjev letno za dol. 5 let. Prvi obrok zapade v juliju 1927. Novi most bo dvakrat večji kot sloviti brooklinski most. Stebra na obeh straneh bosta visoka 660 čevljev. Konstrukcija bo razdeljena na tri dele. Najprej otvorijo v obeh smerah stranski promet, nato sledi tvoritev srednjih prehodov, končne pa otvoritev železniške in avtomobilske prometa po gornjem delu mostu. Prvi avtomobil pojdje čez most po dodeljenih disociacijah l. 1932. Ako bi bil most zgrajen že l. 1924, bi bili prepeljali tramvaji in avtobusi v tem letu z reko Hudson 22 milijonov oseb. Prometni urad je izračunal, da bo vsak avtomobil v prvem letu po otvoritvi 8 milijonov avtomobilov in 500.000 avtobusov. Do l. 1940, se bo promet tak razvil, da bo pasiral most v enem letu 12 milijonov avtomobilov in 750 tisoč avtobusov.

Boj proti mrčesu

Ravnatelj entomološkega zavoda v Parizu, P. Marchel, je objavil v zadnji številki »Revue scientifique« pregledni članek, v katerem razpravlja o bioloških metodah za zatiranje mrčesa. Malokatera skupina živalstva ogroža imetje in življenje človeka tako, kakor kakor ogromna armada mrčesa. Učelniki so našli do 800.000 raznih vrst žuželk, muh, mušic, komarjev in druge zalege, ki se lahko prilagodijo vsem življenjskim pogojem. Nekatere žuželke ogrožajo neposredno tudi človeško življenje, ker prenašajo razne bacile, druge pa uničijo imetje.

Pri tem zadene delna krivda tudi človeka. Človek rad goji lepe rastline in zato so polja čisto zasajena z eno vrsto žita, gozdovi pa zasajeni z eno vrsto drevev. To znatno podpira razmnoževanje žuželk, ki se hranijo z rastlinsko hrano. Človek sam pripravljaja nehoti svojim škodljivcem ugodna tla in podpira njihova razmnoževanja. Zato ni čuda, da se mrčes tako razmnoži, da ogroža cela polja in gozdove.

Pobijanje mrčesa je mogoče na dva načina. Človek mora ali sam z najrazličnejšimi sredstvi zatirati to golazen ali pa si pomagati z razmnoževanjem naravnega sovražnika škodljivih žuželk. Ta način je, kakor smo že zagnili poročali, posebno priljubljen v Ameriki, kjer so začeli l. 1898, zatirati škodljivi mrčes s pomočjo posebnih hroščev, ki so jih pripeljali iz Avstralije. 20 let poprej so namreč slučajno zanesli v Ameriko črvička, znanega pod imenom lcerya kupurchi. V novi domovini se je ta škodljivec strahovito razširil in povzročil na sadnem drevju osobito na limonah in pomarančah ogromno škodo.

Zanimivo je, da v svoji stari domovini ta črviček nikoli ni nastopal kot škodljivec. Ko so vsa sredstva proti škodljivcu odpovedala, je prišel ravnatelj newyorškega entomološkega zavoda R. Marchel do prepričanja, da si je treba pomagati z naravnim sovražnikom škodljivca. V Avstraliji škodljivca črvička lcerya. Dolgo je trajalo, predno je njegova ideja zmagala, a

končno so vendar poslali v Avstralijo nekega učenjaka, ki je ugotovil, da uničuje omenjenega črvička v njegovi prvotni domovini hrošč, nazvan po rdeči barvi Novius cardinalis. Učenjak je nabral nekaj teh hroščev in jih pripeljal v Los Angeles, kjer so jih gojili dotle, dokler se niso razmnožili. Nato so jih poslali farmarjem in takoj se je vnela med avstralskimi hrošči in škodljivci črvička borba na življenje in smrt. Škodljivci so v tej borbi kmalu podlegli. lcerya se je razširila pozneje tudi v Afriko, na Portugalsko, v Italijo in Francijo, toda povsod so poslali za njo omenjenega hrošča, ki jo je kmalu pokončal.

Toda zatiranje mrčesa ni vedno tako enostavno. Amerika ima zadnje čase nove križe in težave. Iz Evrope so namreč zanesli metulja Phalaeno, čigar gosonca povzročajo na drevju ogromno škodo. Američani so ji dali ime Gibsy (cigan). Vsa sredstva, ki so jih rabili doslej v borbi proti temu škodljivcu, so bila brezuspešna. Sedaj razmišljajo ameriški učenjaki o tem, kako bi našli med žuželkami pomočnika, ki bi jim pokončal to golazen. — Omenjeni metulj, odnosno njegova gosonca ima v Evropi, od koder je bila zanešena, najmanj 50 raznih sovražnikov, os in muh, ki napadajo metulja v vseh stadijih od jajčeca do bube. Ameriški entomologi so več let študirali v Evropi življenje novega škodljivca. V New Yorku in Bostonu so pripeljali ogromne množine jajčec, gosonic in bub, metuljevih sovražnikov, v Bostonu so ustanovili celo posebni laboratorij, kjer je zaposlenih 10 oseb. Se pečajo samo z iskanjem največjega sovražnika tega škodljivca mrčesa. Delo traja že dolga leta, a vendar še ni doseglo pravega uspeha.

Marcel Prevost o ženski sramežljivosti

Slavni francoski pisatelj Marcel Prevost, ki dolgo ni mogel javno nastopati, ker je imel težko bolezen v grlu, je nedavno zopet predaval in sicer v Švici. Izbral si je temo »Križa sramežljivosti« in zato ni čuda, da je vladalo za njegov predavanje zlasti med ženskim svetom veliko zanimanje. Prevost je dokazoval, da gre tudi sramežljivost v svojem naravnem razvoju od stopnje do stopnje. Francija je dežela najkonservativnejših vzgojnih načel in zato je bil ta razvoj do vojne umetno zadrževan. Ako bi ne bilo vojne, bi vladale v Franciji glede sramežljivosti še vedno iste razmere, kot so bile pred vojno.

Med svetovno vojno pa ni bilo mogoče ostati pri zastarelih vzgojih, ki so ji bile podvržene francoske devojke, in naravni razvoj je naposled premagal predsodke. V emancipirani ženski mladini vidi Prevost pravega zmagovalca v svetovni vojni. Po vojni si mlade ženske niso dale vzeti tega, kar so med vojno pridobile. Med vojno so nadomestovale moške na vsih poljih njihovega udejstvovanja, izvzemši bojišče, in izkazalo se je, da lahko uspešno opravljajo tudi moška dela. Po končani vojni so se moške vrtnile domov, kjer so našli drugačne razmere, kakor so pričakovali. Ženske so se ta čas emancipirale, njihov način življenja se je v marsičem izpremenil in moškim ni preostajalo drugega, nego sprijazniti se s tem dejstvom. Mlada dekleta, je dejal Prevost, so neprimerno bolj zrele in samostojne kot so bila pred vojno. Zato imajo pravico do svobodnejših oblik življenja, ki so tudi boljše in naravnejše. Takozvana sramežljivost ni istovetna s poštenostjo ali npravnostjo. Sramežljivost se v raznih življenjskih okoliščinah razvija na različne načine: in je točno zrcalo dobe. Poštenost, ki pomeni smisel za dobro in zlo, pa ostane vedno ista, neodvisna od zunanjih vplivov. Prevost trdi, da ta resnična notranja sramežljivost današnje ženske mladine daleč nadkriljuje na zastarelih predsodkih slonečo sramežljivost prejšnjih časov.

Senzacionalna afera v Parizu

Tudi kulturni svet ima svojo afero. Vsa francoska javnost govori zadnje čase o potvorbi znamenitega Leonarda da Vincijeve slike »Giaconda«, ki je dolga leta vzbujala pozornost posestnikov Louvra. Ta slika je spadala med najlepša in najdražja dela, kar je zbranih v Louvru. Nedavno je napisal francoski pesnik Guillaume Apollinaire članek, v katerem se šali, češ kaj bi bilo, ako bi kdo ukradel Parižanom nasmeh Leonardove slike. Nekaj dni pozneje je bila Leonardova slika res ukradena in Pariz je imel novo senzacionalno afero. Policija je takoj aretirala, in sicer zmotno, ker je stanoval pri njem neki Belgijec, ki je bil že trikrat kaznovan radi tatvine kipov. Ker pa ni bilo zadostnih dokazov, je morala policija Apollinaira čez dva dni izpustiti. Dolgo je bilo vse prizadevanje policije zaman in šele čez nekaj tednov je prišla iz Firence vest, da je ukradena slika tam na prodaj. Slika so takoj zaplenili in jo razstavili v Rimu, od koder so jo potem pod močno policijsko eskorto odpeljali nazaj v Louvre.

Jedro afere tiči v članku ki ga je priobčil pariški »Oeuvre«. Reporter tega lista je namreč napisal senzacionalni članek, da slika v Louvru ni originalna, marveč kopija. Strokovna komisija je pa trdila, da je slika original. Nato je reporter Bourcier objavil članek, v katerem vztraja na svojem stališču in trdi, da je videl original v kleti znanega trgovca z umetniškimi pred-

meti in slikami Jonasa, ki se mudi sedaj v Ameriki. Jonasova soproga je zastopnikom tiska dovolila, da so pregledali vse prostore, toda dragocene slike niso našli. Kljub temu pa Bourcier od svoje trditve ni odstopil. Našel je detektive in dal zastražiti Jonasovo hišo. In res se ni motil. Ponoči so hoteli neznan moški v avtomobilu sliko nekam odpeljati. Detektivi so to preprečili in drugi dan je posegla vmes tudi policija. Vlomili so v okovano omaro, kjer so res našli Leonardovo sliko.

Ze takrat so bili strokovnjaki silno presenečeni, ker si niso bili na jasnem, katera slika je originalna. Najdena slika ima star mahagoni okvir in štiri državne pečate. Strokovnjaki trdijo, da se nahaja original v muzeju, dočim je Bourcier, ki je poznal sliko pred tatvino, prepričan, da so neznan zločinci podtaknili v Louvru kopijo, original pa odnesli. Sedaj ne preostaja drugega, nego rešiti spor med strokovnjaki in komisijo s pomočjo daktiloskopske in drugih policijskih pripomočkov. Med francoskimi umetniki kroži tudi verzija, da sta morebiti obe sliki originalno Leonardovo delo. Toda zgodovina umetnosti doslej o tem ni ničesar vedela.

Strašna borba z ranien m tigrom

Angleški listi poročajo o strašni borbi, ki jo je doživel sloviti angleški letalec Battgate v Indiji pri lovu na tigra. Battgate je bil v družbi železniškega inspektorja Johna Lewisa in skupno sta odšla na lov v okolico Dhambada, kjer je orjaški tiger delal prebivalstvu ogromno škodo in napadal tudi ljudi. V gosti džungli sta lovca zasledila tigra. Čim je Lewis opazil orjaško zverino, je nameril puško in oddal nanjo strel. K nesreči je tigar strel samo opazil in z velikanskim skokom se je ranjena žival pognala na Lewisa. Tiger je pri skoku Lewisa skoraj zmečkal. Battgate, ki je bil v bližini, je bil priča strašnega dogodka, pomagati pa Lewisu ni mogel, ker ni imel orožja. Nedaleč je opazil nekega domačina, ki je imel sekiro v roki. Vzel mu je sekiro in hitel na pozorišče krvave tragedije. Tiger se je namreč med tem že lotil svoje žrtve. Neustrašeno je Battgate navalil na zver in jo z vso močjo s sekiro udaril po glavi. Toda tiger še ni imel dovolj. Spustil je Lewisa in skočil na Battgata. Pri skoku mu je razmesaril levo roko, kljub temu je Battgate imel še toliko moči, da je vdaril tigra s sekiro še enkrat in ga zdaj tudi res ubil. Pri nesrečnem Lewisu pa je bila vsaka pomoč že zaman; podlegel je v par minutah strašnim ranam.

Smešnice

Krokarji.

Stražnik študentom, ki v pozni uri razgrajajo po ulici: »Gospoda, bodite vendar bolj tihi in mirni, ko se vračate z gostilne domov.«

Kolovodja: »O, gospod stražnik, to že vemo, toda mi prvič ne gremo iz gostilne, ampak iz kavarne, drugič pa še ne gremo domov, marveč v — bar! Torej nas vaši paragrafi še nič ne brigajo!«

Pri voljkih.

Narednik rekrutu: »Kaj ste v cilvilu?«

Novinec: »Gledališki igralec.«

Narednik: »Ali vidite tam onega zatelebanega kaplara?«

Novinec: »Da, gospod narednik.«

Narednik: »No torej, kot gledališki igralec ga boste znali dobro imitirati in boste tako lahko postali še čisto dober vojak.«

Tepec.

Narednik novincu: »Ali te tvoj brat tudi tak tepec kakor si ti?«

Novinec: »Da, gospod narednik.«

Narednik: »Kaj pa je on?«

Novinec: »Narednik.«

Strokovniška sodba.

On: »Kateri kompozit vam bolj ugaja. Beethoven ali Mozart?«

Ona: »Vsekakor Mozart. Beethoven ima tako velik nos.«

Dobro poučena.

»Vi ste bili včeraj v gledališču?«

»Da, milostiva.«

»Pa kaj ste videli?«

Strindbergovega »Očeta«.

»To je res zanimivo. Toda jaz sem vas hotela vprašati, kaj so igrali.«

Lepa umetnost.

Kako to, ti si vendar znan umetnik, pa še nimaš nobenega odlikovanja?«

»Bo že, bo že! Najprej moram še prositi, da me sprejmejo v gasilno društvo...«

V znamenju časa.

Neka dama sreča na ulici, nagnan to zelo lepim detetom. »Čigavo je to dete?« jo vpraša.

»Tega še ne vemo. Jutri bo še le razprava pri sodišču.«

Pošteno nakresan.

Stražnik pijančku, ki ne more odpreti vrat: »Zdi se mi, da danes ne morete najti ključavnice. Dajte ključ sem, vam jaz odprem.«

»Hvala prijatelji, ni treba. A če ste že tako prijazni, vas prosim, primite malo hišo, da se ne bo tako salamensko zibala.«

Kritiki o kritiki, kritikih in kritizirancih

Izjave naših gledaliških, glasbenih in literarnih recenzentov

Uredništvo »Slovenskega Naroda« je naprosilo večje število kritikov gledališkega, opernega, koncertnega in ostalega umetniškega življenja, da povedo dve, tri o svojih nalogah in pravicah in da tako enkrat izgovore k javnosti tudi o sebi. Evo, kako so se odzvali:

Emil Adamič

Raznolik sem prejel po pošti nakaznice Din 75 para iz M. od onodobnega pjevskega učstva »Diplom s prošnjo, naj pošljem vse oje mešane zborne, tiskane in netiskane, če, da jih žele peti za sv. Tri kralje na koncertu z oblatnim plesom in najboljšim evikom ob koncu. Dobre volje sem in zapam Vam, g. urednik, snemnice svojega »kritikovanja« ob priliki premijere, recimo, a. pr. Othella.

Najprej se informiram iz vseh glasbenih zgodovinj in voditeljev po operni muziki, kdo je komponist Othella. Na svoje nemalo začudenje izvem, da je bil to Verdi in ne, kakor sem doslej mislil, Šekspir. Pa naj bo. Prečitam vse dolgovazne razprave. Ta pisatelj pravi tako, oni drugače, tale pa zopet čisto drugače! Hm! Kaj bi bilo boljše? Kaj bi okus g. urednika našega lista, njegovim naročnikom najbolj ugaljalo? Evo, tole! Citam, podčrtavam, utim se na pamet. Partiture ali klavirskega izvečka nimam. Noče mi ga nihče posoditi in končno — zaupam Vam odkritosrčno — partituro dlati je za deva čisto zase in še precej čavila, to mi lahko verujete. No, pa pri nas tega niti ni treba, saj v detajle idočih kritikah Vaš list itak ne more in ne sme prinašati, sicer Vam ubeže vsi dolgoletni naročniki. Se bom že tako izmazal.

Grem nato na ulico in čitam gledališka namena. Aha! Othella poje naš na novo angažirani tenorist. Bil je nedavno pri meni. Rekli so mu, da bo prav dobro zanj, ako se mi prikupe, ker ga drugače strgam na drobne kose. »Klanjam se! Dovolite, da se Vam velenjeni gosnod kritik, predstavim! Moje ime! O, jaz obhoduje naša dela. Zdi se mi, da sem nekdo že pel v neki Vaši operi. Ne morem se trenutno spomniti! Katera je že bila? Toda, oh! Kako sijajno Vi pišete! Čul sem, da je Vaš sin izvrsten pianist! — »Oprostite, nimam sinov! — »Pardon, hotel sem reči, da je Vaš hčerka! — »Možde, ali ta je šele sedem mesecev stara! — »O, če ni še umetnica, pa bo! In tako dalje in tako dalje. Jaz vem, da mu moram biti za njegove iskave besede do smrti hvaležen in prvi obrok svoje neskončne blagohotnosti mu moram, kajpada, izplačati ob priliki Othella. Kdo na rolo Desdemona? Oj, to je na naša iskreno ljubljena domaćinka. Domaćinka, razumete? S tem je tudi prodana že smer moji kritiki! Ona mora biti pohvaljena, kajti je naša domača moč, ali s sedem otrok, želi povišanja glave, preli z opevedo in ima krepke in vplivne zveze. Če bom kdaj reflektiral na izpraznjeno mesto korepetitorja, na mi zamore njeno priporočilo precej koristiti. Ta stvar je v redu. Sedaj pa vrnem! Jago! To je pa težka stvar! Zena od Jutra do večera zabavlja nako! Ako ga pohvalim, bo hišni šefet, ako ga pogrjam, pograbi me za prvim oglom in čof, po glavi. Napíše mi pismo, da je Jago pel v Beogradu z največjim uspehom, da mu je vzor veliki svetovnoslavni ta in ta, da je imel sicer la večer 43 in pol stonin R v rovine, toda navzile temu itd. Ne boš! Ne morem niti »špetirati, niti čof po glavi. Kar pozabil ga bom pri poročilu in se mu nato opravičarj zaradi nebuhe moje pozablivosti z obliubo, da bom v bodoče tako in tako. Casio? Ta bo naš slavni ruski basist, basist? Ej, kakajte! No, vse eno let Njemu se lahko zamislim, kajti vsi naši ruski peveci so vedno slavni in njihove gneže so sijajne, 10, 15, 20 tisoč, kaj je to? Lahko pojo, kakor hobejo; oni so in bodo slavni. Po tej plati se mi ni baš ničesar. Tu je še Rodrigo, še ta tu. Oni, pa, jaz nimam časa. Zvečer se pojavi vsi Dirigent? Režiser? Vse ob enem. Morda bo reducirani pomislil! Rad ga imam: ponudil mi je zadnjič cigareto! Na vsak način ga bo treba obrniti za našo opero. Grem v opero. Slavnostno razpoloženje. V partituri vse molči. Točno ob pol 8. nas je 11. Po ložah sijajna praznota. Naše mlade mladice, ki je v prvi vrsti merilo za uspeh in ne uspeh vsake, kar leze in gre, govori, igra na odru in pod odrom, je, hvala Bogu, dovolj!

Uverturali Hardun, saj sem Othella vendar že slišal! Te lahke teme, ta gibkost, ta gračevost! Na, šekaj, Verdi, zalotil sem te in flagrantni pri tatvini. Se že spomnim, kje sem to slišal! Zastor! Oho! Podoknica! Ti muzikantje! — »Oprostite, gospod sosed, ali se Vam ne zdi, da je tale Othello tako trušno podoben Sevilskemu brivcu?

»Hm! Saj je Sevilski brivec! — Tu imaš! In spomnil sem se, da je zunaj megla in da so gotovo oboleti Othello in Desdemona in Jago in Cassio in morda še kdo! Sedaj pa nisem pripravljen na Sevilskega brivca. Le sreča je, da me je na izpremembo mogel opozoriti o pravem času sosed. Malo je manjkalo in šel bi po prvih taktih uverture domov, napisal o Verdiju, da je tat in poročal o Othellu, kakor sem se bil pripravil. Sedaj pa brž napišem nekaj o precej znanem komponistu Mozartu, o Seviliji posebej, o brivcih še posebej in v mirno vestjo ležem v prijetni zavesti, da se nisem zameril prav nikomur.

Da, težak in poln odgovornosti je posel vsega in od celega gledališkega sveta ljubljene kritika.

P. S. Čež dva po objavi moje kritike dobim iz krogov dijaškega parterja po pošti sledečo odprto karto:

»Visokospoštovani Gospod! V Ste Edijot namalan to ni bju sivilskij Brivec ampak grofica marica od Rihartvag-nerja.

Vaš hvaležni Učenec I. A. C.

Kritičen ...

Božidar Borko

Na božični razstavi v Jakopičevem paviljonu sem videl karikature: kritik hodi v podobi osla po razstavi in beleži svoje sodbo. Slikarjevo mnenje o kritikih ni novo; malo bolj gulantni, vendar pa v bistvu kritikom nenaklonjeni so domala vsi ustvarjalci umetniki. S stališča aktivnih umetnikov so kritiki odvisno želo, zajedaveci, ki se opirajo rodovitnega drevesa, da žive od žlahnih sokov. To stališče je do neke mere upravičeno; veljalo pa bi le tedaj, če bi ustvarjali samo umetniki. V resnici pa vemo, da so umetniki kaj redke zeli in da živi od umetnosti cela vrsta zajedavcev, ki bi jim človek želel, da bi bili kritiki. Najprej, kajpa, avtokritiki. Žal, da je to čisto poslednja točka, ki k nji prispe človek sloj po dolgi peripetiji.

Pa tudi kritiki so redki ljudje, ki skoraj izginejo v množici kritikastrov. Ni še kritik, kdor ima pozum, da kakšnega ustvarjajočega človeka »razgrajna«, ker njegova dela niso točno po kritikovem okusu, ki je izpremenljiv in hodi včasih svoja čudna pota. »Le devjeli sodi naj kopitar, je zapisal Preseren, ali vsak kopitar ima več vrst kopit, ker imajo ljudje različne noge. V toliko je tudi najbolj strokovnjska kritika subjektivna; je ondi, kjer gre za kaka ustvarjena pravila, se lahko opira na trdna tla. Radi tega gre vedno za to, kaka oseba je oni, ki piše kritike, zlasti ali ima vso pošteno voljo, da napiše to, kar vidi, čuti ali sliši in da nima s tem, kar je napisal, postranski namenov. To se mi zdi važnejše, kakor siceršnji naravni dar, ki je potreben za sodbo o kakem umetnostnem delu ali osebi; ne zato, ker bi bila kritika mogoča brez pasivnega umetniškega čuta, brez dobrega okusa in širokega znanja, ampak zbog tega, ker je pošteno volje in solidnih osebnosti med kritiki veliko manj nego zrojenih kritikov med ljudmi.

Vsekakor menim, da ne bi bilo slabih »kritikov«, če ne bi bilo slabih umetnikov. Umetnost bi bila tako visoka in božanska, da ne bi razni ljudje opravičali ob nji različnih svojih potreb. Za sedaj pa imajo tudi slabi kritiki do neke mere svoj razlog, etre, ker je za slabe umetnike tudi nadežen kritikaterski konar boljši od mirnega popoldanskega spanca v blaženi zavesti, da so izvoljeni božji. Nerodno je le, da mora biti kažipot k avtokritiki oni, ki je sam nima. Ali življenjske vrednote so relativne: tudi tuč je marsikomu tema in narobe.

V vprašanje gledaliških »kritike«, kakor jih objavljajo dnevniki, občinstvo greši, če jih smatra za kritike. To so zgolj poročila. Navsezadnje bi imel vsak gledališki obiskovalec pravico, da pove svoje mnenje, ker igralci ne igrajo za nebeske sfere, marveč za ljudi, ki si kupijo vstopnice. Nekdo so v nekem italijanskem gledališču upeljali redne glasovne liste, ki so se zbirali v nabiralniku pred vhodom. Tako je lahko vsak povedal svoje mnenje ali sodbo. Toda stvar se ni obnesla, ker so slabi ljudje ta način »javne kritike« zlorabili. Tudi pri poročilih v listih se lahko sodba zlorabi ali ne zlorabi. Zato je poštena volja in čista vest prva zapoved. Od tega imajo tudi ustvarjalci umetniki in pa umetniki svoj bene, če tudi ni v poročilu velike užitenosti in duhovite analize. Greh pa je, če je p o d učenošjo in analizo slaba volja.

Za naše razmere bi bilo želeli, da bi se v dnevnih res samo poročalo, končna sodba pa naj bi se prepuščala revijam. To velja za vse umetnostne panoge. Tako bi postale sodbe bolj avtoritativne.

Matija Bravničar

Gospod urednik! Prosite me za par besed o kritiki. Raje kot par besed bi Vam napisal par razprav, ker vem, da bi se tako izrpen aforizem ne mogel povedati niti približni misli o kritiki v splošnem.

Kaj je kritika? Kdo je kritik? Ali je kritika sploh potrebna? itd., to so Vaša vprašanja. Evo par odgovorov:

Kritika je izraz razmerja kritikev notranjosti do umetnine.

(NB! Pri nekaterih naših recenzentih je to razmerje: piškar konkubinat.)

Kritik pa je sodnik, ki prostovoljno sede na obično klopo, pravi Ludovik Fulda, in v nekaterih ozirih ima prav.

(NB! Če bi se vsi ljubljanski kritiki tega dobro zavedali, bi v večjo prevladnostjo tehtali stavke svojih proizvodov.)

Ali je kritika potrebna? — Ne samo potrebna, celo nujna je kritika; da po kaže pšenico in stopi na plevel; da objavi pozitivne in izloži negativne; da iztehta dobro in izberi slabo.

(NB! Pri nas bi bila nujna celo kritika kritik, ker so se razpisali običaji bivše avstrijske vojske, ki je bilo pri konjskih spitalih zaposlenih največ inženjerjev in pri pijonirih največ medicincev.)

Za danes dovolj! Pa prihodnjije kaj več! Moj poklon!

Anton Lajovic

Kadar kaka kritika razburi ljudi, se takoj pojavijo glasovi, ki zahtevajo objektivne kritike. Na subjektivno kritiko nihče ne da dosti. Vsakemu se zdi, da je pomešana z nekimi nečestnimi primesmi, ki jih povzročajo ali oseba zavzeta ali bogve kake komponente. Od objektivne kritike pa se navadno misli, da je pravičnejša, da je abstrahirana od vsega slučajnega, kar prihaja s seboj trenutna sodnost in da nudi torej merilo, ki je več kot samo efemerno.

Objektivne kritike si želi vsak ustvarjajoči umetnik. Tako oni, ki ustvarja v snovnih likih, recimo kipar, slikar, literat, arhitekt itd., še bolj pa oni, ki ustvarja takorekno le za dnevno potrebo le za trenutek, to je zlasti reproduktivni umetnik: koncertant, gledališki igralec. Zakaj teh umetniških tvorb je vržena v čas kot v nekako reko, v kateri se potopi in prav kmalu izgine iz oči. Fuška je rabel spomin v dušah poslušalcev, ki blede vedno bolj in končno ugašne.

Se bolj kot umetniki pa si želi objektivne kritike publika, sprejemalka umetnosti. V sedanjih dobi splošne specializacije je človek iz publike navadno okupiran po svojem specijelnem zvanju, in če kdaj pride v stik z umetnostjo, če tudi jo ljubi, vendar ne želi, da bi ga prekomerno distrahiral vplivi umetnosti. Zato si želi trdne in fiksne sodbe, da je potem s tako sodbo umetniški vtis za njega odpravljen. To nagajenje po trdnih in zanesljivih sodbah in zato po domnevno objektivni kritiki je torej posledica neke duševne ekonomije, katero zahteva slabost in omejenost človeškega duha. Zahteva pa jo po drugi strani tudi različna nadarjenost ljudi, ki je fundamentalni družbovorni faktor. Tej človeški potrebi po poenostavitvenju spoznanj, po tipiziranju, prihaja nasproti še druga duševna struja. Ravno kar preteklo stoletje je stoletje znanosti in iznajdb, njegovi uspehi so pravi triumi človeškega razuma. V tem močnem usponu, razumskem usponu se človeku zdi, da bo njegov razum mogel objektivno vselotnost človeškega življenja in za vsako življenjsko vprašanje nuditi kot v ekstraktu kratko formulo rešitev. Zato se v umetnostnem svetu pojavila stremjenja umetniške stvaritve približati publiki razumskim potom, ji razumevanje nuditi s kratkimi razumskimi formulami. Tako smo dobili razna vodstva po umetnostnih razstavah in zbirkah. V muziki programe z naznačbo glasbenih motivov. Dobra publika pride z odprto dušo v roke takim razumnikom. Toda kako mi je žal komeno videti razočaranje na dan njihovi oči! Zakaj tiste čarobne zagotetke, katere sluti publika v globini vsake umetnine, ji vse tisto razumsko razpravljanje o snovi umetnine, o tehniki dela, o arhitektoniki le ni moglo rešiti. Zadržna skrivnost, oni misterij umetnine, od katerega si je najmočnejši žar in kateri najboljše razburja srce, ta je ostal v razumski razlagi nepojasnjen, skrit in nedostopen.

Toda če publika zahteva objektivne sodbe in kritike o umetnini iz neke ekonomske, da se končno odkriža dobljenega vtisa umetnine, oziroma če to ne, da ga vsaj slavi v gotovo kategorijo, oziroma v nek duševni predalček, ali je potem umetnikova zahteva po objektivni sodbi enaka z ono publiko? Saj umetnikov interes nikakor ni, da je njegova umetnina odstavljena z dnevnega reda, da je vtis njegovega dela kategoriziran in spravljen v nek predal.

Očitno je, da je umetniku objektivna kritika nekaj drugega.

Meni, ki vidim vse duševne tvorbe v njihovem skrivnostnem odnosu na preteklost in na bodočnost kot sad ne posameznikovega napora, temveč kot produkt velike družbine skupnosti, kot tvorbo naroda, meni so vsi umetniki narodovi kot celota vzeti in reprezentanti umetniške stvarilne sile naroda. Oni s svojimi prednostmi, s svojo nadarjenostjo kot s svojimi slabostmi tvorijo duševno umetniško fiziognomijo naroda. Ona se plasljivo odraža tako v svoji svetlobi kot nič manj v svojih sencih. Ta fiziognomija je enaka licu vsakega živega bitja v vednem izpreminjanju, v vednem gibanju. Niti trenutek ne ostane ista. Ona je veren odraz bojev, zmag in porazov, veselja in žalosti naroda.

Kakor celota umetnikov reprezentira ustvarjajočo fiziognomijo naroda, tako reprezentira receptivno fiziognomijo naroda celota njegovih kritikov. Tudi teh udeleževanje je, enako kot delo umetnikov, nikor ne skrivnostni silni tekzočnega »duha časa«, silni, ki je tako težko zagrabljiva, kakor je obenem kruto realna in zopet izredno močna v svoji tvorbnosti. Kakor se stvariteljska fiziognomija naroda stalno menja v valovanju življenja, natančno v istem ritmu valovi tudi receptivna, torej kritična fiziognomija naroda. Danes svetla, jutri temna, danes dionizijska, jutri apokaliptična, vedno sledeča zakonom valov, pri katerih mora hribu vala slediti vedno dolina vala itd. Ni torej v umetnosti enako kot niti v vseh drugih življenjskih delih nikakega absolutnega, objektivnega merila, temveč so le časovno in individualno menjava se merila. Velja tukaj izrek starega grškega filozofa: »Človek je merilo stvarci.

Le eno je, kar se da v splošnem reči, kaj naj bi bila kritika zapoved, namreč, kar izvira kot postulat iz družabnega sožitja. Kakor rabi rastlina sonca, če naj prospera, tako je stvariteljskemu človeku potrebna za ugoden razcvet simpatija sprejemajočega naroda. Vrhovna dolžnost kritika je se mi zdi torej simpatija do duševnih tvorb in tvorcev. Se veš! Zahteval bi od njega celo aktivno ljubezen, ki pomenja pozitivno sodelovanje. To pa je mogoče zopet le takrat, če se kritikov prizadevanje strine z umetnikovim v isti smeri, ki je pogoj vsega duševnega poganja naroda. Mislim tu na pobožnost, asketično predanost klicu Usode, ki je kritika prav tako kot umetnika dolžna, da služi najvišji namigi, katero ima izvršiti na zemlji vsak narod: V umetniških tvorbah vteti in ovekovečiti svojega duha!

Dr. Ivan Robida

Gospod bog, ki je Slovenem brezvzorno izredno naklonjen, nam je poslal v teh hudih dneh splošne zmedenosti prvovrstnega esteta, predvsem pa temeljitelja misleca, ki je odkril fenomenalno resnico, da je »lepotar sicer po duhu oblikovana s n o v . . .«, torej vendar le s n o v. Silno sem se razveselil te duhovite kritične globokomunosti, katere pa, kot rad priznam, seveda v svojo sramoto, nisem, žal, še do tega trenutka mogel čisto doumeti. Temu se ni čuditi, ker sem gluh na levo oko, ker slabo vidim, sem senilen in duševno že tako onemogel, da se bom pri tem svojem držanju navzdol z odpiralci nedoglednih horizontov in oznanjevalci — pa že čisto novih razodetij pri njihovem juranju navzgor — skoro srečal na isti točki. Tedaj se, kot sem trdno prepričan, spoznamo. In zakaj ne, saj so se v enakih situacijah sporazumeli tudi — drugi.

Vi, g. urednik, ki ste se obrnili name, naj vam napišem par besedi o kritiki, pa sedaj menda sami uvidite, kako ste se zmotili v meni. Nisem namreč tisti, ki sem bil; ne več tisti, ki je uvel Otava Zupančiča s svojo kritiko med slovensko čitateljstvo; ne tisti, ki je napisal skoro o vseh Cantarkjevih prevencih prve kritike, in to ob časih, ko je te avtorje malodane vse odklanjalo. Tudi tomlj izvem nisem že davno več, dasi malo tedanja, tudi ne baš preneznatna samozvest, ni se gla megalomanom današnjih dni niti ne do gležnjev. Kar mi je pa še ostalo izza tistih časov, je moja nezadržljiva rana. In zato se vedno menim, da bihotapljarja, in bodisi, da je še tako arogantna, ni solidna; da nedostajanje resnega znanja ne more nadomestiti plitkosti in vihrava talni-mehičanost, in da pri ocenjevanju umetnin, žal, še vedno ne moremo uporabljati metrov in kilogramov v škodo pravim umetninam in v veselje raznih boemov pa prav tako njihovih kritikov, ki mislijo, da so Gaurisankari, a so v istini čisto navadne skupične kratine, zunaj grapave, notraj volje, pred vsem pa vzrasle za vse tisto neskončno večnost: od danes do jutri.

A navzile dejstva, da v umetnosti, kjer odgovode merilne metode in, kakor povedano, ni moči uveljaviti kilogram-meterskega sistema, — mislim v svoji trmi, da je kritično udeleževanje v dobrih meri vendar le nekaeko znanstveno in da torej ob nepodprtih trditvah prepotentno megleno besedičenje more pomeniti malo, dokaz pa mnogo, v kolikor je sploh izvedljiv.

In končno sem slej kot prej te misli, da kritičnih papirjev nikoli nismo pogrešali in da jih bodo pametni ljudje odklanjali prav

odločno tudi v prihodnje, pa bodisi, da te veličine nastopajo v še tako vid slepečem ornatu in gromi svoj anatema s kateter, ne katere jih ni posadila ne božja milost, ne volja naroda, ampak so jih, kakor marš-kak drug, čuden, a zato ne manj efemerem pojav, v življenje poklicali tisti zmeheni časi, v katerih nam je usojeno živeti in moramo prenašati v njih, kakor druge nadože, — tudi nje.

Miran Jarc

Kritik — čuvaj reda, poštenosti in resnice o svetu umetnosti.

Kakor tvori umetnik po izključnem ukazu nekega svojstvenega pragona, ki mu razumska bistrovost izbrusi samo obliko, tako »odloča« tudi kritik po nekem notranjem glasu, ki more biti edini merodajni sodnik, in umstvena vzgoja ob opozovanju, proučevanju in primerjanju umetnin ga samo izbistri in izostri. Kadar čujem besedo o »objektivni kritiki«, si morem to objektivnost misliti le relativno, namreč: koliko je bil kritik vsakokrat zvest svojemu notranjemu glasu, ki mu je povedal pravo, ne pa različnemu jazu, ki določa osebno mnenje.

Prebujenost, sredoznost in vseobsežnost tega »sodnika« pa odvisi od kritikove osebnosti, ki je prav tako iracionalna, vzorno nerazločljiva kakor umetnikova »stvariteljskost«.

Kakor se umetnikova oblikovalnost polasti življenja, doživljenja v neki svojevratni odnosnosti do »stvariteljske žoje«, prav tako se kritik polasti umetnostnih objektov, ki mu ali zrušijo soglasje med njegovim merilnim videjem in uresničeno tvorbjo, ali pa mu zabude obudovanje. Vsa druga določevanja vrline oziroma napak v delu so več ali manj ugotavljanja, ki jih znore tudi literarno nabrati šolaki.

Kadar pa izroči kritikovo opravilo umetnik, dobimo skrajno subjektivne kritike, ker se je pač umetnikova intuicija polastila umetnostnih tvorb kakor življenja v stvariteljski žoji (prim. zanimive »kritike«, ki so jih napisali Verlaine Baudelaire, ... Ivan Cankar; prim. tudi silno nasprotujoče si izjave umetnikov samih o umetninah), in le tedaj velja v polni meri Wildeov izrek: »Najvišja kritika je pravzaprav izpoved samega sebe.«

Lucijan M. Škerjanc

— G. profesor! Vi se že dolgo vrste lot udeleževate kot kritik. Ali mi hočete povedati nekaj misli o pomenu in bistvu glasbene kritike?

— Druge volje. Kritike sem pričel pisati že v gimnazijskih letih. Svoje prveence sem obelodanil s 16. letom. Sodeloval sem pri »Slovenskem narodu«, »Slovenec«, »Jutrac«, »Dom in svet«, »Ljubljanskem zvoncu« in pri manjših publikacijah. Glede svoje kritičarske kariere lahko omenim, da se čežajo ravno ne morem pritoževati. Skušal sem se poglavitno v bistvene vrednote našega glasbenega življenja, upoštevajoč pri tem vse važnejše okoliščine.

— Kakšne pravce in pojave smatrate, g. profesor, za najbolj važne in za bodočnost dragocene?

— S svojo kritiko sem skušal podpirati v prvi vrsti one panoge glasbenega udeleževanja, ki so bile pri nas doslej manj razvite in zanemarjene. Tu sem zastavljal svoje pero v proseh instrumentalne glasbe: pri tem pa sem se, priznam odkrito, manj zavzemal za vokalno, pri nas že itak zelo razvito glasbo.

— Kakšna načela so Vas pri tem vodila?

— Že kot skladatelj sem imel priliko se seznaniti z bistvenimi jedri glasbenih umetnin. Tekom svojih študijskih let v tujini, zlasti na Dunaju in v Parizu, sem običajno posežati predvsem orkestralne in komorne koncerte, ki so zanesli v meni globoke impresije o glasbeni kompoziciji in v reprodukciji. Koncertom v tujini nisem prisostvoval le kot poslušalec, temveč sem reproduktivne umetnine tehtal tudi z kritičnih vidikov. Pri stavilam, da strogo ločim reproduktivsko plat od kompozicijske vrednosti skladbe. Polagam enako važnost na izbero koncertnega sporeda, kakor na interpretacijo. Med tem ko zavisi pri nas interpretacija od notranjih čutenj, smatram, da je sestava koncertnega sporeda odsev umetniškega prepričanja nastopajočega reproducenta in interpret.

— Kakšnih sodobnih glasbenih strujam dajete prednost?

— Predno odgovorim na to vprašanje, moram povedati, da smatram bistvenim vrednotam kompozicije njeno odkritost, nepriljubljenost in sugestivnost. Zato se ne priključujem nobeni obstoječi glasbeni smeri, temveč se skušam uživati v izražanju posameznih skladateljev, brez ozira na formo njihovega izražanja. Nisem si pa v nobenem oziru svest konzervativizma. Smatram, da gre razvoj in v glasbi vedno svojo pot naprej! Pridobivde velikih skladateljev današnje dobe n. pr. Stravinskaja, Schoenberga in drugih, so enako vredne kot že priznane vrednote glasbenih klasikov.

— Kaj zahtevate od interpretov?

— V prvi vrsti vernost podajanja, kar pa ne razumem in akademizem in brezdušnem smislu. Interpret naj se poglavitno skladatel-

C. H.: Za kulisami pri „Triglavski bajki“

Bežite mi no, buzakljuni kritiki in krivkovedi poročevalci! Saj ni ni tako! Je vse drugače! Le pogledite in poslušajte!

Dobil sem dovoljenje, da smem pokazati gospoda Danila v samem teatru, ker ga že del časa ni bilo na izpregled ne na ulici, ne v kavarni. Pridem torej en četrta na osem v dramsko gledališče, kjer sem najprej zagledal napis: »Kaditi je policijsko prepovedano!« Drugo, kar se mi je koj nato pripetilo, je bilo to, da me je ustavil simpatični stari mož z naočali, se silil delati strog obraz in me vprašal, s kakšno pravico se drznem skozi ta vrata. Pokažem mu dovoljenje, nakar me spusti po stopnicah na hodnik z besedami:

»O prosim, potlej naj pa kar vstopite!«

Na hodniku me je kar groza spreletela: tam se je prerivala množica čudno opravljenih bitij z namazanimi lici, ta obklebena v čudno raševino, drugi zopet v dragocene tancice zelo dvomljive kvalitete. Nekateri so bili iz bližine taki, da res nisem vedel, ali predstavljajo ljudi ali živali. Kar nerodno mi je

bilo in prav vesel sem bil, da me je prišel pozdravit moj znanec, gledališki faktotum, ki sem ga vprašal:

»Kdo in kaj pa so to?«

»To je narod, tu so zamorčki. Kitajci in drugi narodi, palčki, oni tam je Spikov zvesti pes Brljak, pa je še brzc glave, tamle pa je Kraljica sinjega morja, a je v prvem dejanju še narod... Gospoda! Gospod upravniki!«

S temi besedami je prekinil razlaganje in izginil, kar mi je bilo prav nerodno. V tem trenutku so jo pobrisali zamorčki in drugi poganski narodi kakor bi trenil in na hodniku sem ostel sam in poleg mene napis: »Kaditi je policijsko prepovedano!« Pozglejte si no, si mislim ta hip, prav takih mož nam je treba v teh hudih časih, takih mož, ki bi se jih bali naši sosed ali vsaj Italijani, ni vraga, da bi jim ne bil kos, ko so Kitajci in drugi divjaki pokazali pefe, še predno so ga ugledali.

V tem momentu se odpro vrata in pred menoj je stal sam gospod upravniki ter me prijazno ogovoril. Sram vas budi, strahopetni čokoladarji in kitajski jajčniki, prava sila se vam ga je bilo baš, si mislim, saj je prižalen z menoj kakor da vsa bila sočlaka. Povem mu, čemu sem prišel, mu nato voščim vesele praznike ter ga vprašam, kaj si želi za Novo leto. Smehtljaje mi je odgovoril:

»Zase nimam želi, svojemu teatru pa želim, da bi dobil vsaj toliko kredita iz Beograda, kolikor nam ga je neobhodno potrebna in pa toliko razprodanih hiš, kolikorkrat bomo igrali.«

S temi besedami mi je segel v roko in odhitel po stopnicah.

Zopet sem bil na hodniku sam in tisti napis o policijskem kalenju. Pa je že stal pred menoj moj znanec, ki ga doslej ni bilo nikjer videti. Peljal me je na oder, kamor so vodila mala železna vratica z napisom: »Nezaposlenim vstop prepovedan.« kar se mi je prav čudno zdelo. Mislim, da še tisti, ki so zaposleni, gredo čisto prav s težkim srcem skozi ta železna vrata. Na odru se je slišalo iz te teme:

»Janez, morje ima luknjo!

Tone, horizont je treba na desni zašiti!

Glejte, da ne bo šel sneg narobe, s Kongresnega trga na Grad! Take burje še ni bilo v Ljubljani!

Ti pa glej, da boš grmel v pravem času, veter pa kar pusti za danes, je že dva dni nokvarjen!...«

Vprašam, kdo je ta silni mož, ki gospodari nad nebom in zemljo ter ukazuje vetrovom. Moj znanec mi pravi, da je to gledališki mojster. Ni se mi zdelo previdno, da bi s takim močnikom češnje zobal in jo zato previdno nobrišem z odra: kaj se ve, če ne bo

še točo spustil name in strelo povrhu. Še tega bi mi bilo treba v teh hudih časih.

Greva torej med igralce, toda previdno, da bi jih ne motila. Po ganderobah se je čulo čudno čebljanje, ponkodo celo prav živalski glasovi.

»Kakšen jezik pa govore?« vprašam.

»Vloge ponavljajo,« mi odgovori moj izvedenec.

Ubogi ljudje, si mislim, pa me že predrami silen krik od leve: »Cardobar!«, od desne: »Brivec!«, od snodaj pa: »Frizerka!«, vmes so začeli brneti različni zvoci, da mi je kar zvenelo po ušesih.

V kotu na stopnicah joka neka deklica v krogu svojih prijateljic, ki jo tolažijo.

»Ali je bolna?« vprašam.

levo glasbeno življenje in naj svojo lastno osebo popolnoma podredi skladateljevim intencijam.

Gre mi v prvi vrsti za povzdigo našega glasbenega nivoja, ki je doslej trpel na nadprodukciji vokalne glasbe. Razen tega poizkušam vplivati na okus in stilno razumevanje publike in jo pridobiti za zaslužen omeno in priznanje našim domačim reprodukcijским umetnikom.

Dr. Stanko Vurnik

Uspod urednik!
Odzivajo se pozivu, naj podam svoje mišljenje o kritiki, o slovenskih kritikih in o sebi, naj se sklicujem na svoje "Ozavele razprave" v letošnjem "Dom in svet" in "Ljubljanskem Zvonu", v kolikor jim morda še niso kaj odrasli. V glavnem vem, mi slini, tam orisati tip subjektivno-individualne, to je impresivne kritike, ki našemu novemu času, če ga merimo z merilom, naprednejše Evrope, ne zadostuje več in naša znanstvena literatura in glasba ne more pomoči na sodobno evropsko umetnostno bazo, radi česar naše umetnosti "izumrejo" tuji ne upoštevajo. Postavil sem temu stremu tipu nasprotni nov, sodobnemu času in sodobnim kulturnim zahtevam bolj ustreza, o čem tudi ni bi, opremljen z gradivom moderne umetnostne znanosti, izdatneje vrši svoje nalogo.

Zahtevam od kritike, da si pridobi s študijem umetnostnega razvoja široko orientacijo in da umetnostno črta relativistično razvojno, da meri z adekvatnim, vsestranskim in objektivnim merilom. Kvalificira se mora s temeljitim poznavanjem vse produkcije, ki mu je merilo. Orientiran kritik ve, katere so umetnostne potrebe njegovega časa in katere nove umetnostne pridobitve jim ustrezajo in imajo bodočnost: tem mora prilagati, neplodna semena in plevel uničiti. Kritik, ki je študiral umetnost v kavarni in si pustil rasti dolge lase, ki je prebral nekaj podlistkov o umetnosti, mora zapusti čarlatanstvo, neplodni spekulaciji in frazi ter krivični subjektivnosti. Takih ne rabimo, rabimo pa one, ki imajo resničen stik z živo umetnostjo.

Pri nas še ni vse v redu in tem oziru: zato so odgovorni uredniki dnevnikov in revij, zato naša umetnost na nekkih udih hira in naša publika nima potrebnega respekta pred kritiko.

O sebi in svojem, sedaj sedemletnem delu na polju javne umetnostne kritike ne vem veliko govoriti. Zafel sem, naštan raznih "estetik" v žargonu, ki me ga je danes sram. Ko sem začel z resnim študijem, sem pozluskil vrednotenje na podlagi stilne analize in primerjanja ter apliciral to metodo tudi na glasbo. Tako sem nehal biti kritik in bi hotel veljati le za kulturno-zgodovinskega spremljevalca našega umetnostnega dogajanja.

In naš Benjamin

Da bo slika popolna, smo se obrnili tudi do našega najmlajšega, ne morda po letih, pač pa po mislih in izkušnjah. Sprva se je obotavljal, češ, da so mu že dovolj podkurili in da poide kar prostovoljno v neznanost pokoli. Briskost in razočaranje nad mlajšostjo vsega posvetnega, je dejal naš Benjamin, sta v njegovi punarski duši toliko, da bi si najraje obelil mlinski kamen za vrat in begnil na dno morja. No, ko ga je naš urednik potolažil, da ima tudi v Londonu in Parizu goste megle, se je le vdal in dovolil, da ga postavimo tja, kamor po svoji "šarži" spada. Samo imena ni hotel izdati, češ, da je to uredniška tajna in da se v anonimnem listu še najbolje počuti. Baje je znan pod črko Z, ki mu kot začetnika neke slovenske besede prav dobro pristaja. Zgodilo se je njegova volja in pustimo ga, naj konča svojo brilko kritično kariero pod to črko.

Gospod Z. se v meritorno debato o kritiki sploh nebo spuščati. Tudi signiranih izjav ne daje, ker se boji, da bi mu morebitni njegovi potomci ne očitali, da jih je spravil na slab glas. Vendar pa ima tudi o kritiki svoje mnenje, kakor ga ima o umnem čebelarstvu in umetnih gnoljih. Trdi namreč, da naziranje o čemerkoli ne nasprotuje nobenemu kazenskemu zakonu in da človeški mozeg še ni objekt agrarne reforme.

Naš urednik se je ponovno informiral, če ni gospod Z. morda zamenjal pojmov in se misli resno, pa je bil naprošen, naj le zabeleži vse, od pike do pomišljaja.

Med kritike, je dejal gospod Z., ga je vtaknila običajna naglica gg. urednikov pred božičnimi prazniki, ki kakor nikjer in nikoli tudi ob tem romantičnem letnem času ni dobra. Ker je bil na ledu, je dejal, da drugi brez dobrih drsalok ne pojde. Kdor hoče tekmovali v umetnem drsanju po takem ledu, mora delati loke, tako da ostane volk sit in koza cela. Gospod Z. je pa kožo porž in zdaj so mu lovci za petami.

To je vse, kar je mogel izvedeti naš urednik od gospoda Z-a.

"Gospa, jaz pa znam, me lahko izpustite."

"Gospa, tisto presneto »zlato svobodo« v tretji sliki mi morate dobro vrečiti."

Na moje vprašanje, komu to govore, mi pove moj znanec, da se igralci priporočajo šepetalki.

In zopet me zbudi jok: za menoj krčevito joka neka fantastično oblačena vila in si briše solze.

"Zakaj pa ta joka?"

"Pravkar je izvedela, da je reducirana."

Gong zazvonil, zastor se dvigne in igra beži med aplavzi od slike do slike. Igralci igrajo, plešejo, se smejo in skacejo, da jih za to srečo zavida debeli bogataš v drugem parterju in odliamantena dama v loži prvega reda. Aplavz, in igralci se gredo pokloniti, vsi: Triglav, Vila Zla, Monte Conte, Špič, palčki, zvesti pes Blisk, zamorčki, Kitajčki in drugi poganski narodi...

Skoro bi mi zasolzele oko, pa me ta hip potrepije nekdo po ramih. Obrnem se in vzkliknem:

"Gospod papa, rekli so mi, da ne igrate v tej igri?"

"Ne, pa sem prišel malo pogledat! Nisem mogel vzdržati doma..." mi odgovori Danilo.

Aplavz je medtem minul, igralci odhajajo v garderobe: mimo naju gre prav počasi plesalka in debele solze ji lijejo iz oči...

"Ali ni lep teater, papa?" vprašam.

"Lep je, lep, včasih še sam nisem vedel, da je tako lep..."

Skrbi za zdravje in lepoto

Par misli in nasvetov v kozmetiki in higijeni.

Naravna in umetna lepota

Bili so časi, ko je veljala za največjo lepoto naravna mikavnost in ko so bili vsi umetni pripomočki naravnosti osovraženi. Toda časi so se spremenili in ženske so začele tekmovali v lepoti. V tem splošnem tekmovalstvu so spoznale, da naravna lepota sama ne zadostuje, da jo je treba izpopolniti in prilagoditi zahtevam moderne dobe.

Kot umetni pripomoček pride v poštev v prvi vrsti lepa obleka. Poleg obleke pa poznajo ženske še nebroj malenkosti, katerim se je treba priučiti in jih obvladati tako, da pripomorejo ženski napravi iz njene zunanosti harmonično celoto. To je kultura telesa, ki jo mora poznati vsaka ženska ako hoče uspešno konkurirati v mladosti in lepoti. To je popolna čistoča telesa in enakomerna utrditev vseh udov, ki jo dosežemo s telovadbo in sportom. Poleg tega mora ženska negovati tudi roke in nohte, imeti vedno čiste in okusno počesane lase, čist, po možnosti masiran obraz, skratka, ženska lepota zahteva cel sistem telesne kulture.

Popravljati to, kar je ustvarila narava, je težko in nevhvalno delo. Seveda je treba tudi pri telesni kulturi vedno poznati pravo mero. Izgleda lahko popravi delo narave bolj, kakor dama ki se pripravlja na večerno prireditev. Ženska, ki si ne zna sama pomagati, ki ne pozna vseh fines in trikov telesne kulture, naj raje vpraša za svet strokovnjaka. Puder in razna barvila so fino, tudi zelo nevarno orodje. Ako ravnamo s tem orodjem neprevidno, se lahko obrne proti nam. Vsaka pametna ženska pazi na to, da ne izbrše s svojega obraza onega naravnega izraza, iz katerega odseva njeno notranje življenje. Bolje je ostati manj lepa ženska, kot pa spremeniti se v lutko.

Minljivost vsega sveta ne more spraviti ženske tako v slabo voljo, kakor trditve, da je njeno prizadevanje za ohranitev mladosti in lepote zaman. Z dragoceni in lepimi predmeti ravnamo vedno skrbno in previdno ter jih negujemo tem bolj, čim trajnejša je njihova vrednost. Ženska lepota, ta najdražji dar narave, je podvržena zunanjim in notranjim vplivom, duševnemu razpoloženju in menjajoči se stopnji inteligence. Za vse to je treba imeti mnogo razumevanja in vztrajnosti. Prvi pogoj, da ostane ženska dolgo lepa, je vitka postava. Pregledna starost je večina posledica odebelenosti. Še dandanašnji je mnogo žensk, ki mislijo, da je naporno domače delo lepoto nevarno in da se ga je treba izogibati. Izkušnja pa uči, da vpliva fizično delo blagodejno na obliko ženskega telesa in na estetično mišljenje, ki se vedno zrcali iz ženskega obraza.

Kako važno vlogo igra duševno življenje, se lahko prepričamo na razliki med zunanostjo kmetijskih in mestnih žensk. Ženske na deželi izgube svojo mikavnost navadno že s 35 leti, dočim je mestna ženska danes v tej starosti še na višku svoje lepote. To je razumljivo, kajti obraz kmetijske ženske ne pozna pudra, niti kozmetičnih pripomočkov, ki kljub vsemu zavlačujejo od strani nekaterih moških varujejo občutljivo žensko kožo raznih zunanjih vplivov, mikaror ji pa ne škodujejo. V vsakdanjem življenju vidimo često, da ostanje omožene in v domačem delom preobložene ženske delj časa lepe, kot neomožene, ki skrbje samo zase. Omožena 40letna dama je često lepša in mikavnejša kot 10 let mlajša neomožena ženska.

Higijena ustne dupline in zob
Naša doba, ki zelo forsira kult telesne higijene in lepote, žal še ni dovolj ocenila higijene ust in zob. In vendar zavzema ustna duplina v človeškem organizmu najvažnejše mesto kajti skozi usta gre v organizem poleg hrane tudi mnogo škodljivih snovi, ki povzročajo razne, često težke in neozdravljive bolezni. Zato je dolžnost vsakega poedince in človeške družbe, torej države in zdravstvenih organov, širiti med ljudstvom zavest, da je negovanje ustne dupline in zob za narodno zdravje velikega pomena.

Higijena ustne dupline je najbolj razvita v Ameriki. Tam uče vsakega državljanca že od mladih nog, kaj pomeni zdrava ustna duplina za zdravje vsega organizma. Zanimivo je, da je pri kulturnih narodih največ ljudi s pokvarjenimi zobmi in raznimi defekti v ustni duplini. Manj civilizirani in kulturno nižje stoječi narodi živijo bolj po naravnih zakonih in zato niso tako podvrženi boleznim zob in ustne dupline. Za slabe zobe se imajo kulturni narodi zahvaliti v prvi vrsti načinu prehrane in življenja vobče. Zato mora civilizirani človek bolj negovati zobe kakor njegov primitivni brat.

Higijena ustne dupline je mogoča v dveh smereh. Deloma lahko skrbimo za to sami, deloma si moramo pomagati z zdravniškim nasvetom. Ker pa zdravniška pomoč v sedanjih razmerah ni vsem dostopna, se hočemo v naslednjem omejiti samo na domačo higijeno ustne dupline. Nič ni tako enostavnega, kakor ohraniti zobe take, kakršne smo dobili od narave. Zadoštuje dnevno nekaj minut in obvarovali smo ne le bolečin in drugih neprijetnosti, ki jih povzročajo gnili zobje, marveč tudi raznih, često težkih bolezni, ki nastanejo radi nezadostne higijene ustne dupline.

Pogoj zdravih zob je dobra prehrana in higijena ustne dupline. To bi moral vsak človek vedeti. Prehrana navadnih zemljanov je več ali manj odvisna od poklica in zato si mora večina ljudi pomagati s higijeno ustne dupline, ako hoče imeti zdrave zobe. Kakor si vsak pošten človek zjutraj in večkrat čez dan umije roke in obraz, tako bi si moral večkrat na dan izprati tudi zobe in ustno duplino. V ta namen za-

dostuje ščetka, ki jo vtaknemo v mlačno vodo, in zobni prašek ali ustna voda. Ščetko moramo drgniti zobe počez in po dolgem, t. j. od zgoraj navzdol in nasproti, da odstranimo iz skrbni ostanke jedi. Nato izplahnemo usta z vodo in delo je končano.

V novejšem času priporočajo zdravniki tudi izpiranje ustno umivanje ust z milom. Na prvi pogled se zdi ta metoda malo čudna. V tem slučaju pa ne gre za navadno milo, ki se v vodi peni, marveč za pasto, v kateri je tudi milo in ki nima zoprnega okusa. Oni pa, ki ne prenese pene v ustih, imajo na razpolago zobni prašek. Zobe in ustno duplino je treba izpirati vsaj zjutraj in zvečer. Higijena ust je potrebna tudi zato, da ne nadlegujemo drugih ljudi s skrajno neprijetnim smradom, ki se širi iz zamenjane ustne dupline.

Možnosti moderne kozmetike

Moderna kozmetika, ki se zadnje čase zelo lepo razvija, je postala v življenju modernih žensk že nekaj neobhodno potrebni pripomoček. Ženska, ki hoče ohraniti ali pa pridobiti na zdravju vseh organov slonečo svežost, lepo polt in krasno postavo, si mora pomagati z moderno kozmetiko. Najprej je treba seveda skrbeti za sveži zrak, sonce, čisto vodo, skratka za normalno delovanje vseh organov, potem šele pride na vrsto smotrna uporaba kozmetičnih sredstev. To je načelo vsake serjozne kozmetike.

Moderna kozmetika, zasnovana na znanju in izkušnjah medicine, lahko odstrani skoraj vse kozmetične hibe. Kakor se da s telovadbo in gibanjem na svežem zraku popraviti na telesu marsikaj, kar je zakrivila narava, tako lahko odstranimo s moderno kozmetiko tudi s kože razne hibe in defekte. Za specifično kozmetično negovanje telesa je najvažnejše vprašanje obraza, kajti na obrazu zadostuje vsaka malenkost, da je lepota pokvarjena. Obraz ni samo zrcalo osebnosti, marveč tudi zdravstvenega stanja. Moderna kozmetika očisti in omehča hrapavo kožo, odstrani abnormarno suhost polti, škabe, bradavice itd. Pa tudi tam, kjer je mačeha narava skazila obraz s krivim nosom, globokimi brazgotinami ali gubami okrog nosu in ust, pomaga uspešna injekcija ali lahka operacija, tako da se obraz popolnoma spremeni. Moderna kozmetika nam pomaga tudi pri izpadanju las, proti mozoljem in raznim drugim defektom, ki kvarijo priključljivo zunanost.

Ameriške zanimivosti

Mir med banditi. — Petnaest milijonov za dekliško čast. — Drobšč.

Čiškaški banditi so večina organizirani v šestih velikih tolparih, od katerih je imela vsaka točno določen "delokrog". Ker so člani tolpe kršili pravila, je pred dvema letoma izbruhnila v podzemnem svetu srida vojna, ki je zavzela strašen obseg. V tej borbi na nož je bilo ubitih okoli 100 prostulih banditov. Polica je ostala popolnoma pasivna in bilo ji je celo po godu, da banditi sami redčijo svoje vrste. Tudi javnost ni prikrivala nad tem delstvom svojega zadovoljstva, zakaj pred gadjio zalego, ki je popreje strahovala vse mesto, je bil vsaj nekaj časa mir.

No, končno so banditi uvideli, da sloga jači in nesloga tlačji. Nedavno sta se sestala Caponi, "kralj podzemnega Chicaga" in Maksim Eisen, vodja največje roparske in tiho-tapske tolpe. Diplomatsko pogajanja so trajala precej dolgo in kakor javlja "Chicago Tribune", so pretekli mesec izdali sledeč "komunikacije": "Dolgotrajna borba, ki se vodi med nami v Chicagu, mora končati. Teroristični program, ki ga izvajata obe stranki, onemogoča vsak zaslužek, zato smatramo, da je treba napraviti konec prelivanju bratske krvi. Dosegli smo sporazum v vseh točkah."

Caponi in Eisen sta tudi dosegla sporazum z ostalimi manjšimi tolpari. Banditi so se zavezali, da bodo vse svoje sile odsele uporabljati zgolj v prospeh "skupnih interesov".

Da teh "skupnih interesov" meščani ne bodo veselili, je umljivo, zakaj sporazum bodo pač občutili na svoji koži. Mir med banditi pomeni novo ogroženo borbo s policijo, odslej pa bodo trepetali tudi bankirji, a najhujše bodo prizadeti prohibicijski uradniki, čijih naloga bo še bolj težavna kot je bila dosedaj.

Poročali smo že o neuspelem begu šestorice težkih zločincev, ki so hoteli pobegniti iz državne ječnice v Jolietu in so na begu ustrelili ječarja Petra Kleina. Vseh šest mladih zločincev je bilo obsojenih na smrt. Kazen so mirno in celo smeje sprejeli.

V Chicagu je v zadnjem času brez sledu izgubljen okoli 40 mladenk, a policija kljub intenzivnemu poizvedovanju ni mogla izslediti krivcev, odnosno zapeljivcev deklet. Nedavno je policija izvedla strogo racijo po mestu in preiskala vsa sumljiva gnezda. Uspeh ni izostal, policija je aretirala nekega črnca, lastnika treh javnih hiš. V njegovem stanovanju je našla na silke pogrešanih mladenk, v javnih hišah samih pa več nesrečnic, ki so bile zapelane pod raznimi prevarami in blestečimi obljubami črnca je policija izročila sodšču.

Američanke so zelo resolutne ženske in z njimi se ni šakiti. To je izkusil tudi uradnik Clifford Mears iz Chicaga. Dvoril je polnih osem mesecev mladenko Alice Gamble in ji tudi obljubil, da jo poroči. Naivna mladenka je verovala njegovim lepim besedam ter se mu popolnoma udala. Nedavno pa je izvedela, da je Mears poročen in sledila je tožba radi omadeževane časti.

Gamblejeva zahteva 250.000 dolarjev odškodnine in ker ima mož denar, je prav lahko mogoče, da ga bo sodišče res obsodilo na ta znesek, ki znaša v našem denarju skoro 15 milijonov dinarjev.

Tudi žena slovitega tragikomeda Charlie Chaplina je zapustila svojega moža in je vložila tožbo za ločitev zakona. Lepa in ljubka Lita Gray, o kateri so listi poročali, v kako lepi harmoniji da živi s Chaplinom, zahteva poleg ločitve zakona tudi en milijon dolarjev odškodnine. Charlie se ne čuti krivega in je izjavil, naj se žena z

otrokom vrne k njemu, drugače da ne dobi od njega niti prebita pare...

Roparski napadi na banke v Ameriki že niso nikaka senzacija več. Ameriški listi poročajo zopet o dveh držnih napadih. Prvi je bil izvršen v mestu Defiance v državi Ohio. Pet oboroženih banditov je vdrla v Merchants - National banko; prisilili so uslužbenca h kapitulaciji in odnesli 57.000 dolarjev, t. j. okoli 3.200.000 Din. — V mestu Lansing v Kansasu so banditi vdrli v državno banko in odnesli 30.000 dolarjev, t. j. okoli 1.700.000 Din.

Kreml in njegove zanimivosti

V starodavnem Kremlu je vse po starem, samo gospodarji so drugi. — Kakšni so ti gospodarji.

Dr. Jan Slavik, znan našim čitateljem po zanimivih potopisih iz sovjetske Rusije, je posetil med drugim tudi starodavni Kreml v Moskvi in si ogledal njegove zanimivosti. V svojem esetavku analizira glavne boljševiške voditelje in govori o njih s stališča objektivnega zgodovinarja.

Železna volja Petra Velikega, ki je hotel zbližati Rusijo z zapadno Evropo, je odvzela Moskvi prvenstvo. Boljševiki so Moskvi to prvenstvo vrnili. Vrhovna državna organa — Vseruski osrednji izvršilni odbor in Sovjet ljudskih komisarijev — imata svoj sedež v Kremlu. Za vlado, ki je podedovala z nasilnimi metodami tudi carski strah pred atentati, je Kreml s svojimi debelimi stenami naravnost idealni sedež.

Moja nada, da bi mogel podrobno proučiti razne zgodovinske znamenitosti Kremla, je takoj ob prihodu v Moskvo izginila. Rekli so mi namreč, da se bom moral pridružiti veliki eskurziji. Toda trajalo je dolgo, predno me je društvo za kulturne stike obvestilo, da priredi ogled Kremla. Ob določen uri smo se zbrali (Čehi, Angličani, Francozi, Turki in Rusi) v društveni pisarni, kjer smo plačali po 2 rublja 20 kopejk (okrog 50 din.) in se napotili v moskovsko Akropolo. Vodstvo je prevzela neka mlada židinka. Židovske dame, ki se odlikujejo z znanjem tujih jezikov in nedosegljivo sposobnostjo orijentirati se med tujci, so v moskovskem društvu za kulturne stike na pravem mestu. O strokovni kompetenci naše spremljevalke sem imel že splošne misleke. In res se nisem motil. Kreml je poznala samo površno, toda v prepričanju, da ima opraviti s samimi nevedneži glede ruske zgodovine, je šla tako daleč, da nam je pripovedovala razne gluposti o ruski arhitekturi, navajala nove letnice in praksičila skoraj vse ikone.

Od tega poseta je preteklo že več mesecev in spomin na Kreml je še vedno močnejši in bolj živ. Kreml je poosebljen ruski nacionalizem in pravoslavje. Kamor človek pogleda, vidi znake večnega boja Rusije z neverniki in samozavci. O tem pričajo spomini iz vojne z mongolskimi tolpari, starinsko orožje Mininova in Požarevskega, ki sta podila iz Kremla Poljake, trefce, ki so jih zveli Rusi Svedom, razni predmeti, ki jih je izgubil na begu iz Rusije Napoleon itd. Pionirji internacionalizma morajo seveda tolmačiti vse te zgodovinske ostanke na svoj način. V obširnem sovjetskem vodstvu po Moskvi ("Vsa Moskva v žepu") ne stoji nikjer, da so pokopani v Kremlu ruski carji in patrijarhi. Nakopičene zgodovinske spomine komentirajo boljševiki kot delo zlih carjev, ki so zbrali vse to za svojo zabavo iz ljudske krvi in žuljev. V Kremlu so ohranjene slike, ki predstavljajo prizore iz Napoleonovega bivanja v Moskvi. Toda kaj so vsi ti zgodovinski spomini na francoskega cesarja v primeri z besedami naše spremljevalke, ki je izjavila pred bivšim spomenikom carja Aleksandra II. samozavestno: "Tote smo mi odstranili, tote bomo podrli, ako homo imeli dovolj denarja."

Po teh besedah sem šele spoznal, kako daleč so zabredli boljševiki v svojem fanatizmu. Bil sem vesel, ko se nam je pridružil v Arhangelski cerkvi kot cicerone stari kustos. Možu se je sicer poznalo, da ga imajo boljševiki pod komando, vendar je pa povedal o grobnicah ruskih carjev vse, kar se je dalo v sedanjih razmerah povedati. V tej cerkvi počivajo zemski ostanke carja Ivana Groznega. Njegova grobnica je v temnem kotu. Po zunanosti se ne razlikuje od drugih. Pogrnjena je bila s črnim suknom, kajti grozni car je bil edini izmed Rurikovcev, ki je umrl kot menih.

V splošnem nam Kreml ni nudil mnogo. Zbirke starinskega orožja, nekateri spomini na življenje carjev in caric, notranost treh cerkev, vse to so že davno znane stvari. Našel nisem niti desetine tega, kar je videla v Kremlu ga. Majerjeva, ki je izdala nedavno brošuro pod naslovom "Kaj sem videla v SSSR". Kot historiku mi je žal, da nisem videl prestola, na katerem je videla moja rojakinja sedeti nekega boljševiškega prvaka. Žal mi je tudi, da nisem videl postelje carice Katarine II., na kateri je videla češka komunistka opetovano svoje ruske tovarišice. Vse to je v sobanah, kjer je zasedal lani koncil III. internacionalne. Nas v te sobane niso pustili. Zanimivo je, da stoji vrh Kremla še vedno carski orel. Lahko si mislite, kakšne občutke sem imel, ko sem videl na isti stehi znake internacionalne in carizma.

S Kremlom mi torej ni bilo mnogo pomagano. Naslednikov ruskih carjev, ki grade v Kremlu smot med kapitalizmom in komunizem, bi sploh ne bil videl, da ni bilo pogreba zločlasnega ljudskega komisarja Džerdžinskega. Za krsto je stopala vsa železna kohorta: Stalin, Rikov, Buharin, Kalinin, Trockij itd. Samo Zinovjeva sem zaman iskal. Morda ga ni bilo, morda ga pa v množici nisem spoznal. Pri pogledu na Leninove hetnane, med katerimi je

vzbujal največjo pozornost civilistov in voljakov Trockij, se mi je vsiljevalo vprašanje, kakšna usoda čaka te moče. Kako bo sodila o njih zgodovina?

Večina boljševiških nasprotnikov vidi v njih še vedno cinične razbojnike in omejene fanatike. Mnogi še vedno verujejo v steem o ukradenih rublinih, o milijonih, ki jih nalaga židovska perfidnost v švicarske in holandske banke itd. Kot zgodovinar moram priznati, da bi bili boljševiki že davno dogospodarili, ako bi odgovarjala resnici desetina tega, kar se je o njih pisalo. Kar se tiče trditve, da so boljševiški prvaki med njimi tudi Lenin, povprečne ali celo omejene glave, moram omeniti, da revolucionarji in praktični reformatorji nikoli niso bili veliki misleci. Vsi so enostransko omejeni. Njihova sila je baš v tem, da v svojem fanatizmu ne vidijo ovir, ki bi takoj pri prvem koraku omajale njihovo vero v zmago. Morda je res, da boljševiške korifeje za idejni razvoj nič ne pomenijo, toda nedvomno so odlični predstavniki revolucionarne energije. Nihče ne more utajiti dejstva, da so ti ljudje z nezadostnimi sredstvi in v skrajno neugodnih razmerah izvršili ogromno delo. Razbiti zastareli državni aparat in zgraditi na njegovih razvalinah novo državo ni tako lahko, kakor si mnogi mislijo. Za to delo je potrebno toliko energije in železne volje, da se vsiljuje vprašanje, da-li boljševiškim diktatorjem ne bo pomagala zmanjkalo energije. Neprestana duševna napetost ubije naposled tudi železne živce. Boljševiki sami se tolažijo, da to ni mogoče, češ, da diktatura proletariata ni v rokah poedincev, marveč cele stranke. Poedinci izginjajo, umirajo ali pa so odstranjeni, toda železna avantgarda proletariata je po mnenju boljševikov nesmrtna. To je seveda optična prevara. Kdor pozna boljševiško stranko od blizu, mora priznati, da je njen razmah zelo poedincev, s katerimi revolucija stoji in pade. Ti poedinci nimajo naslednikov.

Nasprotniki boljševizma trdijo, da se oprajo boljševiki samo na bajonete. Omeili sem že, da to ne odgovarja resnici, kakor je bila napačna tudi trditev, da se drž carizem samo z nasiljem. Vera širokih kmetijskih mas v carja-boga je omogočila vojaško-policijskemu režimu absolutno moč. Ista vera večine prebivalstva omogoča komunistični stranki policijsko diktaturo. Boljševiki sami tega nikoli niso tajili. Še sploščka so priznavali, da je njihova usoda odvisna od kmetov. Ako pa priznavajo svojo Ahilovo peto, je jasno, da so tudi ranljivi. Toda gorje onemu, ki bi si upal boljševiškim prvakom omeniti, da ima vsaka revolucija svoj konec. Boljševiki so prepričani, da socialna revolucija ne more propasti dolje, dokler ne doseže svojega cilja. Ta cilj je sprememba kapitalistične družbe v socialistično. In zato proglašajo boljševiki za tepca vsakogar, kdor napoveduje likvidacijo revolucije. Kdor pozna zgodovino, mora vedeti, da se radikalni maksimalistom še nikoli ni posrečilo ostati trajno na kmrlu in da tudi sovjetski režim ne more večno trajati. Vsa nesreča Rusije je v tem, da gre njen razvoj zelo počasi in zato ni izključeno, da se bo držal boljševiški režim še 20 ali morda 30 let.

Kot zgodovinarja me bolj zanima vprašanje, kaj ostane od boljševiške revolucije in v čem leži njen pravi pomen. Na to bo odgovorila bodočnost. Mnogi vidijo v boljševškem prevratu v bistvu samo agrarno revolucijo, toda če smo objektivni, moramo priznati, da je prodrl vpliv boljševiške revolucije daleč za meje Rusije. Nastane vprašanje, kaj se bo izcimilo iz tega pokreta? Niti zgodovina niti sociologija ne more zanesljivo napovedovati razvoja. Težko je tudi reči, kako bo sodilo o veliki socialni revoluciji pozno potomstvo. Boljševiki očitajo mnogi krivoločnost in sadiščno uničevanje človeških življenj. Objektivni sodnik pa mora enako obsoditi in zigosati tudi čimtelje, ki nosijo odgovornost za svetovno vojno. Ako primerjamo tako zvane vzroke svetovne vojne z onimi ruske revolucije, moramo priznati, da so slednji neprimerno bolj etični.

NOGAVICE

TRAJE
H-MARK
znamko in žigom
ALS
H-MARK

"KLJUČ"
najboljše, najtrpežnejše,
zato najcenejše

Ljubljana v megli

Konkurenca Londona. — Senčne in solne strani. — Megla in korupcija. — Bitka na in ob Ljubljani. — Mati in hči.

Božič, ki navadno pokrajine in mesta odeva v lesketačo se snežno odejo. Zavlja letos stolno mesto Ljubljano in njeno okolico v neprodimo, pravočito londonsko meglo. Zemljani se nanjo jeze in huče, toda nekateri so mnenja, da je megla bolj zdrava kakor pa neprestano deževje in brozga po ulicah. Vsaj strgani čevlji so ob meglenih dnevih bolj porabni kakor ob dežju! Ob meglenih dnevih se običajno pojavljajo na ulicah nezgode, karamboli in druge prometne ovire. Ljubljana je bila hvala božjim silam, doslej še obvarovana pred temi pojavi. Čeprav leži po ulicah gošta megla, taka, da bi jo lahko z nožem rezal in jedel kakor sladoleh poleti.

Pravilo, da je ljubljanska megla zadnji čas našla vnete zagovornike in navdušene oboževalce. Prišli so baje v Ljubljano po našem lunaskem Balkanu potujoči gostje iz Londona. Posetili so uzledno našo hišnost, ki govori točno in lepo, angleščino in ki pozna tudi prilike v Londonu. Naravno je pogovor nanesel tudi na krasoto Ljubljane in njene okolice. Megla, ki bi se jo bilo lahko zajelo kar z roko, je postala predmet živahne diskusije med gosti iz Londona in našo osebnostjo. Angležji so hvalili našo ljubljansko meglo kot nedolžnostno dekle. Njen sivi pačoljan ji je silno imponiral. Kajti ni še osmrtnjen in onesnažen s saimi. Črnim dimom in drugim smrdom kakor pačoljan velike londonske posestrime. Za Angležje je bila naša megla pravi zdravilni lek.

Po našem stolnem mestu so se v predbožični megli odigravali prav interesantni prizori in dogodki, od katerih nekatere kromist kratko beleži in omenja.

Nekoliko sključen, utrujen očitno od dolge vožnje, oprt na palico in v eni roki potno torbico, je korakal stari borec za svobodo po ljubljanskih, oni predbožični dan silno meglovitih ulicah. Prihajal je ravno iz prestolnice Beograda. Tam je iskal svojo pravico, priznano mu po zakonu, ki so ga napravili modri državniki in poslanci v našem parlamentu, da nagrade delo naših borec za svobodo. Doživel je presenečenje. Z resignacijo v srcu je korakal po ulicah in končno sta se srečala dva prijatelja iz časa starih dni.

«Kako ti, brate...?»
«Vidiš kako, ko je vse zastrto v meglo!...»

«Ali si kaj dosegel v Beogradu? Boš mogoče imel srečnejši Božič...?»

Borec se je zamislil in krenil pogled v neprodimo meglo... Resigniran je pristavil: «Sem, ali kako! Po nebroj pisarnam so me vlačili sem tja, da mi dal končno nekaj kristužev. Preje bi pognal iz Ljubljane to meglo, kakor pa iz Beograda birokratizem in korupcijo. Sladkeje se je beriti proti odkritemu sovražniku, kakor pa tam dol proti korupciji in zanikarnosti...»

Kako je nastala Tavčar eva povest „Izza kongresa“

Par zakuljskih zanimivosti iz polpretekle literarne zgodovine. — Zadruga urednikov »Ljubljanskega Zvona«. — Tavčar je pisal »Izza kongresa« sproti.

V 10. številki »Ljubljanskega Zvona« letošnjega leta je postal bivši mnogoletni jezikovni mentor tega tedenskega lista, g. Anton Mikuš, nekoliko beležek glede dr. Tavčarjeve povesti »Izza kongresa«. Med drugim omenja, da se je dr. Tavčar nekoč prljim pokesal, da se je vdal mojemu prigrvanju in se je lotil tega dela. Da bo stvar popolnoma jasna, treba, da povem, kako sem postal urednik »Ljubljanskega Zvona«.

Nekoga dne ob koncu leta 1902 me je poklical dr. Tavčar, ki je bil tističrat deželni odbornik, v svojo pisarno v deželnem dvorcu in mi naznanil: »Vi boste morali z bodočim letom prevzeti uredništvo »Ljubljanskega Zvona«! Jaz, ki kaj takega nisem pričakoval, sem osupnil, a se vendar hitro odločil — zmalaj sem z glavo in odvrnil: »deželni uredniki smo tako preobloženi z delom, da kaj takega pač ne morem vzeti nase. Glavni vzrok za to pa, da mi ni mogoče ustreči vaši želji, je ta, ker ne bi rad vzbudil v Askeru sumu, da sem morda zahrbno roval zoper njega. Prijatelja sva si in ne dopušča mi srce, da bi bil udeležen pri stvari, ki je zanj kolikor toliko žaljiva!« (Asker namreč ni odstopil prostovoljno od uredništva!)

Dr. Tavčar je povedal oči v akt, ki je ležal pred njim in ni rnil nobene besede več. Jaz sem se poslovil in šel, za trdno prepričan, da je zadeva s tem opravičena. Čez nekaj dni pa me je dr. Tavčar iznova pozval k sebi. Ko odprem vrata, vidim, da sedi v fotelju ob njegovi mizi Asker. Še preden sem se jima pravi približal, mi je zaklical dr. Tavčar: »No, vidite, gospod Asker nima nič zoper to, če vi prevzamete uredništvo! Asker se je pri tem obrnil proti meni in priporočil: »Zakaj ne bi prevzel?« Jaz sem za trenotek pomolčal, potem pa odgovoril: »No, dobro, če se mora biti — toda samo pod enim pogojem: da mi namreč dva obljubita svojo pomoč! Dr. Tavčar je takoj pristal na to. Asker pa si je malo pomisljal, bodisi da je bil vendar le nekoliko pikiran, bodisi da je zgolj njegov ponos zahveljal tako. No, ko sem ga opozoril, da sem bil jaz njemu vsekdar na uslugo, se je omešal in mi res dal že za prvo številko svoje »Amorfoze«.

Da se dr. Tavčar bavi v mislijo, da bi napisal večje tedensko delo iz časa Ljubljanskega kongresa, mi je bilo znano — od kod, tega se danes več ne spominjam. Mogoče, da mi je bil to sam kdaj omenil, kakor mi je bil Kerstnik svojčas povedal, da namerna napisati roman »Desetnica«, nekaj vpo-

Lučila sta se, želeč si drug drugega: »Vesele božične praznike...!«

Z izvirnim humorjem in čudovito fantazijo bogato obdarjeni raniki notar iz Adovščine bi gotovo svojim prijateljem v fantastičnih barvah slikal pri vinski kaplici veliko bitko na Ljubljani. Začel bi pripovedovati, kako so Italijani kot potomci slavni Argonavtov (v. modernejšem smislu mogoče Aeronavtov) prišli s podmornikom po Ljubljani v svetlo rezidenco Ljubljano in kako srida bitka se je vnela med našo obrežno artiljerijo in italijanskim mornarjem. Prvi so bruhali na podmornik šapnele polne vinskih pilnov, drugi pa so metali na obrežja limonaste granate.

Za svojo fantazijo pa bi pripovedovalec gotovo porabil bitko, ki so jo napravili ljubljanski paglavci te dni ob Ljubljani. Brihtna in prebrisana, vseh mun polna Tinček in Tonček sta izdelala načrt za bitko. Kot podmornik, ki plava po Ljubljani, sta si izvolila veliko steklenico, do pol napolnjeno z vodo in dobro zamašeno. Zbrala sta na to svojo lunasko četo ter jo opremila z granatami in šrapneli. Podmornik sta slovesno spustila v Ljubljano pri šentjakoskem mostu. Ponosno je plaval nizdol, moleč iz vode samo dimnik — vrati... Tinček in Tonček v funkcijah obrežne artiljerije sta ga začela bombardirati. Podmornik na se se zmenil ni za ves kraval na obrežju plaval le kluhujuč malim strelom dalje, dalje do franciškega mostu in se dalje do Zmajске Obrežne artiljerije je že porabila vso municijo. Ostalo je še samo nekaj granat. Končno je bil podmornik pri zmajskem mostu težko zadet v trebuh. Nastalo je med lunasko četo veselje in zmagovalstvo, ki pa ju je zagrenil bratski prepri. Nikdo ni mogel natančno rešiti vprašanja, kdo je pravzaprav potopil podmornik, ali Tinček ali Tonček. Preprič se je končal s sridnim hoksom med obema glavarjema ljubljanskih paglavcev. Boge, kake dimenzije bi lahko vojna se zavzela, da ni interveniralo Društvo narodov v obliki — stražnika V. hipu je bila bitka končana in so pobegnili v bratski slogi.

Ura duhov. Vse mesto zavito v tesnobo meglo. Iz neke heznice, kamor zanažalo ljubezni želini kavalirji in veseliki, je bruhnila na ulico družba treh oseb, starejša ženska, mlada krasotica, odeva v gorak plašč in vitek gospod z modernim pariškim polcilindrom. Starejša dama se je mahoma zgrudila na tla. Vzdigovalji in vidokovalci so jo. Dama je začela vpiti. Mlajša tolažiti. Približali so se koraki nočne straže. Gospod in mlada dama sta jo urno pobrisala za vogalom in megla ju je zakrila... Straža je stopila k onemogli ženski. S težavo jo je stražnik pobral in vodil domov... Čul pa se je refren težke pesmi: Mati in hči...!

zaradi tega ne delam nikakih skrbí.

Ker se tiče osatbe tega dela kot zgodovinski roman, pravi g. Mikuš, da sem ta naziv zakrivil jaz brez vednosti dr. Tavčarja. Mislim pa, da bi se to tako spodobično ne smelo trditi. Rad verjamem, da mu je dr. Tavčar nekoč rekel, da ne piše romana, ampak povest, toda s tem se ni dokazano, da sem jaz brez dr. Tavčarjeve vednosti njegovo delo tako označil. Sicer se danes res več ne spominjam, če sva o tem kdaj kaj govorila, a skoro si ne morem misliti, da bi se bil brez njegovega znanja in brez njegove privolitve usmelil, storiti kaj takega. Zdi se mi to tem manj mogoče, ker delo vendar še ni bilo napisano in je mogel torej edini avtor vedeti, kateri naziv bi se najbolje prilegal temu, kar je namravaval ustvariti. Tudi bi bilo čudno, da bi bil začel dr. Tavčarju naziv »zgodovinski roman« prenesti šele pri XI. poglavju povesti, ako bi se že z vsega početka ne bil strinjal z njim. Za svojo osebo sem prepričan, da je dr. Tavčar prvotno imel namen, da napiše zgodovinski roman, a je potem bolj in bolj uvideval, da se mu to ne posreči. Od časa do časa sem namreč opazil, da se ga loteva neka malodušnost. Tako mi je pripomnil nekoč: »Jaz ne morem tako pisati, kakor pišejo mladi! Vi že se... jaz pa sem prestar!« Ta poklon je napravil meni pač samo zaradi tega, da je lahko čezje potolčil... Na to, da sva se bila midva morda glede označbe njegovega dela kdaj kaj domenila, je dr. Tavčar pri oblikih poslih, ki jih je imel, seveda lahko pozabil.

Včasih je dr. Tavčar rad malo pokramljal o načrtu, ki si ga je bil znesoval o tem svojem delu. Tako mi je že precej početka zadrževal, da bo jako obsežno. Opetovano mi je v pogovorih omenil tudi, da vplete v povest Prešerna in Julijo. Baš na to sem bil jaz posebno radoveden. Priznati pa moram, da me način, kako je to storil, ni kotveč zadovoljil. Vedenje Julijo napram pesniku, ki ga popisuje pisatelj v zadnjem poglavju svoje povesti, se naslanja za moj okus pretesnosrčno na tradicionalno naziranje o razmerju, ki je bilo med Prešernom in njegovo izvoljenko. To razmerje po mojem mnenju je ni dovolj razjasnjeno. Morda Julija pa le ni bila tisto veličavo bitje, kot se v obse misli! Kdo ve, če je bila tragedija res samo na Prešernovi in ne tudi na Julijini strani? Kdo je kdaj pogledal Julijo v sree? In komu so znani vzroki, zaradi katerih je pesnika zavrnila, če ga je sploh kdaj zavrnila? Meni se zdi, da bi Prešeren Julije ne bil opeval tako nežno, kakor jo je, če bi bila kak navadna ošabnica. Da Julija v zakonu ni bila srečna, to vemo — dovolj povoda za pisatelja, da nam prikaže vso stvar v nekoliko drugačni luči, kot smo jo gledali doslej. Toda dr. Tavčar pač ni imel časa, da bi bil mnogo razmišljal in posegal globlje. Gibal se je lepo na površju, nazival nam je celo vrsto zunanjih dogodkov in bolj skiciranih kot izelanih slik ter ustvaril tako namesto romana »leposlovno kroniko«, kakor se izraža g. dr. Prijatelj.

Seveda popolnoma točna tudi ta opredelitev ni. »Izza kongresa« je pač umetelški torso, delo, ki je bilo čisto dobro zamisljeno in zasnovano, a je ostalo radi neugodnih prilik nedovršeno. Dr. Tavčarja moramo obudovati, da je mogel sredi »vojne« vsestranskega udejstvovanja sploh še kaj takega napisati!

Fr. Fr. Zbanič

Gustav Striša:

Božične pesmi

GORISKA MATI.

Ali smo res sužnji mi,
sužnji kralja Heroda,
ki dušo naše dece mori? —

Da, da sužnji, sužnji smo mi
strašnega Heroda;
usmili se nas Jezus Ti,
ki si njegovemu meču ušel,
ki si zanj in za nas trpel,
saj je pretežka naša usoda!

BOŽIČNA ROMANCA.
— Bratci, nocoj je pa sveti večer,
ne bomo zdaj več popivali;
saj Jezus prihaja oznanjat mir,
a mi naj bi ga pri žganjici sanjali?

Poglejte, tudi med nas je prišel,
med izgubljence, pivce;
tudi nas reveže rad bi objel,
vabi nas lahkoživce! —

Debili kčmar lučke prižge,
v kotu, da jasice zažarijo;
noben pijanec blizu ne gre,
od daleč spoštljivo vanje strmi.

Pa vstopi novi, neznani gost
in dvigne čašo iskro:
»Nocoj je pozabljena vaša bridkost,
natočim vam mir in srečo!«

Kmetje mu sro presrečni v obraz,
zasanjajo čase mladosti:
»O, angel, ne zapusti nas,
še nam natoči sladkosti!«

In grešniki sivi za njim hité,
k polnočnici na vas;
kčmar pa pri jaslice dremlje, smeje
s pastirci se pogovarja na glas.

SLIKA
Srež na zelene smreke je pol,
mesec biserne lučke nrižgal;
po hosti sence in baklje beže,
k polnočnici hitijo ljudje.

Nad skromno cerkvijo zvezde žare —
rimaka cesta preko zemlje,
po svetli cesti angelci k nam
blesteči prihajajo v božji hram.

»Naj vlada sreča in božji mir,«
moli za ovce in ovne sivi pastir.
»Pozabljena skrb je, težava in mraz,«
odmeva iz kora pevcev glas.

Tam v kotu volček, paček ubog,
s sopo Te greleto dobit Bog;
a vsaki pastir krog lastni kioč
in sro betlehemake mirne ovd.

Gospodarstvo

Naša trgovina s ČSR

Českoslovaški državni statistični urad je izdal obširen pregled zunanje trgovine v oktobru, iz katerega povzemamo podatke o izvozu in uvozu iz Jugoslavije.

ČSR je izvozila v oktobru v Jugoslavijo 18.907.291 kg in 30.803 komadov raznega blaga v vrednosti 68.107.927 Kč. Od januarja do konca oktobra je znašal njen izvoz v Jugoslavijo 100.485.587 kg in 39.672 komadov, v vrednosti 829.415.502 čeških kron. Od tega odpade na bombaže, bombaževo prejo in bombaževo blago 242.167.774 Kč, na zažigalni material 136.290.016 Kč na volno, volneno prejo in volneno lago 116.212.740 Kč, na ustrojene kože in usnje izdelke 34.365.878 Kč, na lan, konopljino, juto in drugo predivo 28.241.468 Kč, na steklo in steklene izdelke 26.864.533 Kč, na lončeno robo 15.472.042 Kč itd.

Iz Jugoslavije je uvozila ČSR v oktobru 44.755.064 kg in 9173 komadov raznega blaga v vrednosti 59.987.879 Kč. Od januarja do konca oktobra 1926 je znašal njen uvoz iz Jugoslavije 349.439.272 kg in 53.571 komadov v vrednosti 428.195.047 Kč. Od tega odpade na žito, fižol, grah, moko in mlinske izdelke 264.057.426 Kč, na živo in zaklano živino 62.938.704 Kč, na mineralije 21.003.591 Kč, na sadje, zelenjavo in rastline 15.678.977 Kč, na masti 13.283.826 Kč i. t. d.

Kljub temu, da se je začela Českoslovaška zadnje čase bolj zanimati za jugoslovenske pridelke, je njen izvoz v Jugoslavijo še vedno skoraj za polovico večji kot izvoz iz naše države.

Sladkorni trg

Končen je bil Gordijev vozel presekan. Kubanski prezident Machado je podpisal 11. decembra slovit dekret o omejitvi sladkorne industrije. Čudno je, da vsebina dekreta doslej še ni znana. Večina poročil se glasi, da je produkcijska sladkorna brezpogojno omejena na 45 milijonov ton in da te količine kubanska industrija v enem slučaju ne sme prekoračiti. Toda tem poročilom ni mogoče verjeti, ker si je težko misliti, da bi šel prezident Kube tako daleč. Dekret sam je za bodoči razvoj svetovnega sladkornega trga nedvomno velikega pomena. Prve vesti o podpisu dekreta so povzročile v New Yorku porasti cen, ki so pa kmalu zopet padle. Seveda spekulacija je takoj porabila ugodno priliko in začela prodajati vse, kar je imela nakupljena.

Londonska spekulacija ne računa samo z cenami na newyorškem trgu, marveč tudi z znižanjem vozarne. V poštev pride tudi okolnost, da je razdeljena kubanska produkcija sladkornja v višini 4,5 milijonov ton samo na 5 mesecev, konzum pa na 11, dočim je bila letna produkcija razdeljena na pol leta konzum pa na 13 tako, da odpade od letošnje produkcije na en mesec manj sladkornja kot od znižane produkcije v prhodnem letu. Iz tega je razvidno, da more izrazniti to razmerje samo večji konzum kar domeni, da bi odločale o bodočem razvoju sladkornega trga absolutni konzum in produkcija. Kljub vsem umetnim spekulativnim računom se pa zdi, da do tega ne pride, kajti temeljna tendenca je ostala čvrsta in za zdrav razvoj trga je dobro, da cene v presledkih polagoma skakejo. Zaloga sladkornja so znašale že začetkom novembra v Zedinjenih državah in na Kubi 715.286 ton proti 565.468 toni, v Angliji pa 100.000 ton več kot lani. Zato je razumljivo, da se drže kupci rezervirane.

Razvoj tečajev je bil v New Yorku skoro izključno pod vplivom spekulacije in zato je variranje tako čbuno. Kubansko ocarinjeno prompi, biago je notiralo 13. 12. 5.08, 17. 12. pa tudi 5.08. Terminko blago za december je notiralo 3.32 in 3.18, za januar 3.28 in 3.17, za april 3.31 in 3.23, za maj 3.37 in 3.28, za julij 3.44 in 3.36, za avgusta 3.50 in 3.42. Evropski trg so se ravno pri ameriški Vendar je pa bil njihov razvoj mirnejši. Na praškem trgu se je držal do polovice preteklega tedna najvišji tečaj 240 Kč, ki je o pozneje padel na 237.50 in 235 Kč. Povpraševanje po čehoslovaškem sladkornju je veliko samo iz Avstrije, dočim je v Švici izpodrtila Čeha nemška konkurenca.

O francoski gospodarski krizi

Uradni izkaz o davkih in zunanji trgovini Francije za november vzbuja več pozornosti, kakor dosednji izkaz, ker nudi vpogled v francoske gospodarske razmere. Davki so znašali v 11 mesecih letošnjega leta 24,5 milijard torej skoraj 10 milijard več kot v istem razdobju lanskega leta. Teh 10 milijard gre deloma na račun zvišanih davkov in torej ne more veljati za merilo gospodarske aktivnosti. V novembru je dobila država 4175 milijonov frankov na davkih. Značilno je, da so znašali davki v novembru 800 milijonov manj kot v oktobru, ki je bil v tem pogledu rekordni mesec. Neposrednih davkov so plačali francoski davkoplačevalci v novembru več kot v oktobru. Primanjkljaj gre torej na račun posrednih davkov, ki so najzanesljiveše merilo trgovske in industrijske delavnosti.

Nasprotno pa dohodeki od carin stalno naraščajo. Uvoz je bil letos v novembru za 416 milijonov večji kot lani, izvoz pa se je povečal za več kot eno milijardo. Trgovinska bilanca je bila tekoni 11 mesecev 1926 stalno deficitna, toda samo za 252 milijonov. Za francosko narodno gospodarstvo je važno dejstvo, da uvoz sirovin stalno narašča, dasi da industriji nujno potrebne. Francoska gospodarska kriza v novembru nikakor ni bila tako težka, kakor se je govorilo. Industrija in trgovina sta sicer trpeti, vendar pa o pravi krizi ni mogoče govoriti.

—g. Zaključna seja ožjega odbora železniške konference. V torek je imel ožji odbor železniške konference zaključno sejo. Z nekaterimi spremembami je odbor v celoti usvojil načrt inž. Vaskovića, v katerem se govori o ožkotnih železnicah, ki tvorijo z omejenim normalnotirnim prog razredno celoto. Od jadranskih železnic je bila odkoljena proga po dolini Drine in Pive na Kotor, usvojeni pa progi Beograd-Sabac-Bijeljina-Tuzla-Sarajevo-Mostar-Melkovići in Beograd-Kragujevac - Kraljevo - Mitrovica - Priština - Peš - Andrijevica - Podgorica - Kotor. Tako dobi Šibenik z ožkotno železnico še eno zvezo z morjem. Odbor je sklenil posvetiti posebno pozornost Crni gori, Hercegovini in Novopazarškemu Sandaku, ki določa večji del nove proge. S tem bo imela Dalmacija dobro zvezo z zaledjem. Radi božičnih praznikov je bila plenarna konference odročena do konca januarja.

—g. Olajšave za prevoz moka v pasivne kraje. Prometno ministrstvo je sklenilo določiti za prevoz moka v pasivne kraje izjemne tarife. Nčrt bo izdelan začetkom novega leta, na kar pride pred sekcijo tarifnega odbora. Tarifa bo višja kot pristajška in manjša kot normalne tarife. S tem bo omogočena preskrba pasivnih krajev z moko pod ugodnimi pogoji.

—g. Konferenca gospodarskih sbornih. Prihodnje spomlad se vrši v Splitu konferenca vseh gospodarskih sbornih naše države. Na konferenci bodo razpravljali razne načrte zakonov, ki globoko posegajo v naše gospodarsko življenje, zlasti novi obrtni zakon.

—g. Trgovinska statistika. Naše oblasti so končno vendarle prišle do uvidevanja, da je statistika, zlasti pa o našem izvozu, ne le zelo važna, ampak nujno potrebna, zlasti pri sklepanju trgovinskih pogodb s tujimi državami in pri sestavljanju proračuna. Generalna direkcija carin je sedaj na zahtevo finančnega ministra dala vsem podrejenim oblastem strog nalog, da morajo voditi natančno statistiko o vsem blagu, ki se izvažala ali pa uvažava v našo državo. Vse druge države izdajajo redna mesečna poročila, pri nas pa jadrano nar let za njimi. Današ nismo še niti točne statistike za leto 1925, številke o našem letošnjem izvozu in uvozu pa so le aproksimativne.

Potres.

Star profesor je imel v svojem stanovanju nameščen tudi potresomer. Nad njim je stanovala debela gospa. Nekoč je kazal potresomer močne tresljaje. Ves preplašen plane profesor na prosto ter kriči: »Bežite, ljudje božji, silen potres napovedujejo moji aparati!« Z balkona pa se oglasi služkinja: »Nič se ne bojte, gospod profesor, tokrat pa res ni še nič hudega, samo naša gospa se vadi v Carlstonu.«

Pri zdravniku.

»No, sedaj mi pa še povejte, kako prebijete svoj čas.«
»Hvala. Od šestih zvečer do jutra sem pač pri svoji ženi, svoj prosti čas pa prežim v pisarni.«

Za božične praznike prinašamo vsem kinoobiskovalcem senzacionalno iznenačeno:

Oba dneva ob: pol 11., 3., pol 5., 6., pol 8., 9. predvajamo najlepši, najboljši in končno poslednji v celicim najlepšega človeka sveta, vsem dobro znanega pod imenom

RUDOLFO VALENTINO

Ves čar skrivnosti, sijaj in razkošje Orienta ter strastne ljubezni sijajno je prikazano v monumentalnem filmskem veleumotvoru

„SEIKOV SIN“

Ljubav mladega šekja in temperamentne plesalke.

Kot krasna partnerica nepozabnega Valentina briljira idealno lepa

VILMA BANEY

Prekrasni naravni posnetki iz Alžira na meji pešne Sahare. — Sjajna igra. — Lepi igralci. — Razkošna oprema. — Kolosalna režija. — Najboljši v celicim vseh časov. — Preskrbite si vstopnice v predprodaji, ker je povpraševanje že sedaj ogromno.

Oba dneva se predvaja ta v celicim ob pol 11 dopoldne. Pri vseh ostalih predstavah svira naš pompozni orkester.

ELITNI KINO MATICA

najudobne š kino v sredi mesta.

Mali oglasi, ki služijo v posredovalne in socialne namene občinstva vsaka beseda 50 par Najmanjši znesek Din 5—

Mali oglasi

Zemlja, dopisovanje ter oglasi strogo trgovskega značaja, vsaka beseda Din 1— Najmanjši znesek Din 10—

Stužbe

Zastopniki
se sprejmo za lukrativen predmet. Prednost imajo teki, ki se pečajo z varovanjem. — Mercur, Brno, CSR, Nová ul. 20. 4018

Trgovskega potnika
za Slovenijo in del Hrvaške — sprejme takoj renomirana tovarna v Ljubljani. V poštev pride samo prvovrstna, trgovsko naobrazena, pri trgovcih s specerijo že dobro vpeljana moč. — Ponudbe z navedbo referenc na upravo «Slov. Naroda» pod znako «Agilen št. 123/4037».

Kuharico
pridno in pošteno — išče za takoj vpokojenec. — Ponudbe pod «Kuharica 3996» na upravo «Slov. Naroda».

Stanovanje
dveh sob s kuhinjo išče mlad zakonik par v mestu ali na periferiji mesta. — Ponudbe pod «Stanovanje 3994» na upravo «Slov. Naroda».

Zastopstvo
dveh prvovrstnih vpeljanih avtomobilov — se odda za Maribor in Celje. — Dopisi pod «Podzastopstvo» na «Apollo», Ljubljana, Stari trg 19. 4036

Vpokojenec
zmožen slovenskega in nemškega jezika, dober računar — išče službo skladščika. — Ponudbe pod «Soliden/3957» na upravo «Slov. Naroda».

Gospodična
z večletno prakso, večja slovenskega in nemškega jezika v govoru in pisavi ter stenografije in strojepisja — išče službo. Nastop 1. januarja. — Ponudbe pod «Dobra moč/3981» na upravo «Slov. Naroda».

Uradnik,
popolnoma izveščen v carinjenju — išče službo. — Ponudbe pod «Carinski deklarant/4026» na upravo «Slov. Naroda».

Gozdar,
35 let star, oženjen, z državnim izpitom, slovenskega in nemškega jezika — išče službo. Gre tudi za blaginjsko — Ponudbe na upravo «Slov. Naroda» pod «Takoj/4031».

Ekonom
z večletno prakso, zmožen slovenskega in nemškega jezika — išče službo pri večji graščini — Ponudbe pod «Ekonom 3993» na upravo «Slov. Naroda».

Posojilo
Kdo posodi
drž. uradniku 3000 Din proti mesečnemu odplačevanju Obresti plačam Din 300 — Ponudbe na upravo «Slov. Naroda» pod «Nujno/3995».

Prodaja

Böhm-flauta
za 800.— Din naprodaj Na ogled v trafiki hotela «Union». 3959

Lokali

Prodaje se radi bolesti stara kavarna postojeca 20 godina, u najprometnijoj ulici, posredna za apoteku, drogeriju, veletrgovinu, kavanu i restavraciju. — Ugovor na 4 god.; namjerna mala. — Na sloj pove uprava «Slov. Naroda». 3990

Nepremičnine

Kupim enodružinsko hišico ali vilo v mestu ali ne daleč od centra. — Ponudbe pod «Takojšnje plačilo/3958» na upravo «Slov. Naroda».

Trgovska hiša
na deželi v celjski okolici, enonadstropna, v dobrem stanju, ob okrajni cesti poleg cerkve in šole, gospodarsko poslopje, skladišče, vrt, dva orala travnika — radi preselitve naprodaj V hiši je dobro uvedena trgovina z mešanim blagom tri lepa stanovanja, od katerih je eno s tremi sobami ter kuhinjo takoj na razpolago. Trgovina se z blagom vred prodaja pod ugodnimi plačilnimi pogoji. — Ponudbe pod «Trgovska hiša/4027» na upravo «Slov. Naroda».

Veliko posestvo
z gostilno in mesarijo, na lepem prostoru — ugodno naprodaj. — Poljanska cesta št. 55 (Adolf Zabjaki). 4041

Kupim

Psa-čuvaja,
dresiranega, za notranje hišne prostore, volje ali dobermanske pasme — kupim. — Ponudbe pod «Čuvaj/4039» na upravo «Slov. Naroda».

Bukova drva
zdrava in popolnoma suha — kupim proti takojšnjemu plačilu. — Ponudbe na: Franjo Kalan, trgovec, Celje 3938

Potik

Deklica
14 let stara, močna — se želi izučiti šivanja. — Ponudbe pod «Takoj/3979» na upravo «Slov. Naroda».

Stanovanje

1 sobe in kuhinje ali 1 prazno sobo — iščem. — Ponudbe pod «Učiteljica 4019» na upravo «Slov. Naroda».

Mirna stranka
išče, ozir. zamenja stanovanje z eno sobo in pritliklino — za stanovanje 2-3 sob s pritliklino. Plača dobro. — Ponudbe pod «Točnost 4025» na upravo «Slov. Naroda».

Dijaka
sprejem na stanovanje in dobro domačo hrano v bližini gimnazije. — Ponudbe pod «Dijak/3980» na upravo «Slov. Naroda».

1000 Din nagrade
onemu, ki mi preskrbi stanovanje, obstoječe iz sobe, kuhinje, kabineta s pritliklinami. — Ponudbe pod «Stanovanje/4030» na upravo «Slov. Naroda».

Dopisovanja

Gospodična
vsestransko svobodna ali mlada ločena žena iz Ljubljane ali bližnje okolice, ki bi hotela tožljivi prevaranega moža, 29 let starega, v dobri službi, naj se javi pod šifro «Novo leto/4029» na upravo «Slov. Naroda». — Tajnost zadržati. 4029

Razno

Ondulacija
odn. ondulacija, striženje, barvanje las, manikura — naji ne se iz vsrže v damskem salonu «KELVIN». Ljubljana, Kopitarjeva ul. 1.

tambura
iz subog finog drveta. Svaka mušterija, koja bura izrađuje svih vrsti iz subog finog drveta. Svaka mušterija, koja naručuje, imade popusta 30 po sto, svaki trgovac od 35 do četrdeset po sto. Cjenike besplatno. — Ivan S. Bečić, Sisak, Kačićeva ul. 188. 4020

Premog- drva
ILIRIJA, Kralja Petra trg 8. — telefon 220. 18

Divane, otomane, Zimice, Zlice u ožke, garniture
v najveći izbor in v najceništem nakupu dobite pri tvrdki

Rudolf Sever
Ljubljana, Marjin trg 2 (nasproti Franciskanske cerkve) 87 T

Teod. Korn, Ljubljana
Poljanska cesta št. 3. crveni, stavljeni galanterijski in okrasni krpasti instalacije vodovod, naprava streševodov, kopalnice in koseline naprave izdelovanje posod iz pločevine za linč, barvo, lak in med vsake velikosti kakor tudi posod (škafle za konzerve. 3311

Poverjeni prodajalec srečk državne razredne loterije

Orag. R. Kolaković
BEOGRAD prodaja na veliko in malo. Najbolje urejena poslovnica te vrste. Daje najugodnejše pogoje za prodajo srečk. Službeni načrt z navodilom pošiljem vsakemu brezplačno

Izšla je Blasnikova VELIKA PRATIKA

za navadno leto 1927 ki ima 365 dni.

VELIKA PRATIKA je najstarejši slovenski kmetijski koledar, koji je bil že od naših pradedov najbolj vpoštovan in je še danes najbolj obratjan.

Četinja obična izdane se odličuje po bogati vsebini in slikah. Posvajamo na devetdeset plač, ko se mora vsak čitati, da bo vedel kaj smo plačevali nekdan, kaj in koliko mora plačevati danes slovenski.

Domi se v vseh trgovinah po Sloveniji in stane 5 D. Kjer bi jo ne bilo dobiti naj se naroči po dopisnici pri

J. Blasnika nasl.
izdane in litografski zavod Ljubljana, Breo št. 15

Mehanička tovarna oblek d. d. iz Zagreba

odprla svoje tovarniško skladišče v Ljubljani, Mestni trg 5, kjer ima največjo izbiro gotovih moških in otroških oblek, raglanov, ulsterjev, zimskih suken, črnih barvastih, kratkih suken s krznom in brez krzna najmodernejših barv in vzorcev dalje največja izbira dežnih plaščev, delavskih oblek, jahalnih hlač (breches), usnjatih suken, kakor tudi vseh drugih konfekcijskih predmetov. — Ker je tovarniško skladišče najboljše sortirano in prodaja vse po strogo starih orig. tovarniških cenah, priporočamo vsakemu v njegovem lastnem interesu, da prdno si kaj kupi, ogleda izbiro, ker so cene brezkonkurenčne in izdelava prvovrstna.

Mehanička tovarna oblek d. d. — Tovarna v Zagrebu, Savska cesta št. 20

Do sedaj so odprta sledeča tovarniška skladišča: Scograd, Kralja Milana ulica 5 (Terazije), Zagreb ulica 66; Miš, Obrenovičeva ulica 12 — Split Narodni trg 9; Skoplje Kralja Petra ulica 42

LJUBLJANA, Mestni trg 5

Vinotoč

«GRAJSKA KLETA», preje pri Fridrihu, Ljubljana, Mestni trg št. 13 v Ljubljani. — Sporočam, da točim prvovrstna prista na vina, kakor: belo in črno, liter Din 10.—, izling, traminec, zavrčan, haložan, cviček, ter vino iz Gadove peči. — Čez ulico in za večje množine po dogovoru popust. Za gorka in mrzla jedila, čaj in kavo presključeno. — Se priporočam in vabim za obilni obisk. 4028

Oglejte si
KLOBUKE iz baržuna in klobučevine (filca) od 80 Din naprej — samo v modnem salonu Stučly, Maške, Zidovska ulica 3. 3877

Znanja želi
soliden, trezen, dobro srčen, 28 let star gospod iz Ljubljane z izobrazbo, no, pošteno, pridno, do brosrčno in simpatično gospodščino ali vdovo — brez otrok. Na premoženje se ne gleda. — Dopise s polnim naslovom pod «Zadovoljstvo 4024» na upravo «Slov. Naroda». — Tajnost zagotovljena.

Gospodarska pisarna

Josip Tribuč,
Ljubljana-Glince.

Uliudno sporočam, da sem izstopil kot družabnik in ravnatelj tovarne «Pekate» in da se bom posvetil od 1. 1. 1927 nadalje zopet popolnoma svoji pisarni. Priporočam se: zlasti v sledečih zadevah: posredovanje pri prodaji, nakupu in zamenjavi nepremičnin in premičnin, posredovanje posojil, trgovske in druge poravnave, ustanavljanje, uprava in cenitev posestev in podjetij, sestava obrtnih, trgovskih in industrijskih inventur in bilanc, gospodarski nasveti itd. ter zagotavljam svoje p. n. stranke strokovno in solidne posrežbe.

Josip Tribuč, zapriščeni sodni cenilec. 4038

Dokazano je

da kupiš primerno BOŽIČNO DARILLO največje edinele v naši detajlni trgovini na

Erjavčevi cesti št. 2.
Ne prezri, danes zadnji dan ogledati si veliko izbiro zimskih suken, raglanov, kožuhov vseh vrst, oblek za gospode in šolobvezne otroke.

Podpirajte domače slovensko podjetje, ki je najceneje in najsoludneje. Konfekcijska tovarna

FRAN DERENDA & Cie, Ljubljana

Tvrdka A. VOLK

LJUBLJANA, Resljeva c. 24

priporočam prvovrstno banaško pšenično moko in druge mlevske izdelke.

Prot. reumi, bolezn. v sklep. in mišičju, utrujenosti, sploš. telesnim s abostim, želodčnim bolečinam, vze-mite na sladkorju, v vodi za piti ali pa primešani kopelji nekaj kapljico

BRAZAY

francosko žganje z mentolom

Dobite ga v vseh lekarnah, drogerijah in večjih prodajalnah. Generalno zastopstvo in depot za SHS pa ima „DESTILAT“ d. d. v Zemunu

Velika razprodaja!

galanterijskega in modnega blaga
lepa darila za Božič in Novo leto
1269
IGO BALOH, Maribor, Gosposka ul. 15.

Vesele in srečne božične praznike in srečno novo leto želi

GRAJSKA KLETA

Ljubljana Mestni trg
Točijo se najboljša vina, čez ulico 1 Din ceneje.

Primerna božična in novoletna darila
:: TRIKO-PERILO ::

za moške, žene in otroke, volna v raznih barvah, rokavice, nogavice, dokolenice, nahrbtniki za soljarje in lovce, dežniki, klot, šlomi, žepni robc, palice, vilice, noži, škarje, potrebščine za šivilje, krojače čevljarje in brivce edino le pri tvrdki

Josip Petelinc

LJUBLJANA

blizu Prešernovega spomenika.

vajmžnje cene Na veliko in malo

Zapustil nas je in se preselil med kralce v nebeško kraljestvo naš nadvse ljubljani edini sinček

Franci

danes ob tri četrti na 3 jutraj v nežni dobi 4 in pol let.

Pogreb je v nedeljo 26 t. m. ob 2. uri popo dne iz dež. bolnice K. Sv. Križu.

Prosimo tihega sožalja.

Ljubljana, 24. decembra 1926.

Franc in Ivanka Leben.

44

Mae št. 3945/26.

Razpis dobave

Mestna občina ljubljanska razpisuje za mestne režijske vožne dobavo sledenč krmil in sicer:

42.400 kg suhih, prvovrstnih pšeničnih otrobov,
50.000 kg banaškega ovs, oziroma zdrave koruze in
20.000 kg pšenične slame.

Dobava se naj vrši sukcesivno in to tako, da bode otrobe in oves ali koruzo dobavljati vsak drugi mesec po en vagon. Izplačevato se bode istotako sukcesivno, kakor se vrši dobava. Odteljajni se vpoštevajo kot pri dobavih za državo t. j. 2 % takse i % poslovnega davka ter 1/2 % kolkovine

«ravilno opremljene kolkovane ponudbe z vzorci in navedbo cen je vpsolati do dne 30. decembra 1926 opoldne mestnemu gradbenemu uradu.

Cene se razumejo franko skladišče mestna pristava, Povšetova cesta št. 8.

Mestni magistrat v Ljubljani,

dne 22. decembra 1926.

Zaloga pohištva A. Amann
Ljubljana, - Dvorni trg št. 1
(vliod v veži desno)
Kvalitete brezpogojno za višku.
Cene brez konkurence.

Makuloturni papir
kg a Din 5—
prodaja uprava Slov. Naroda

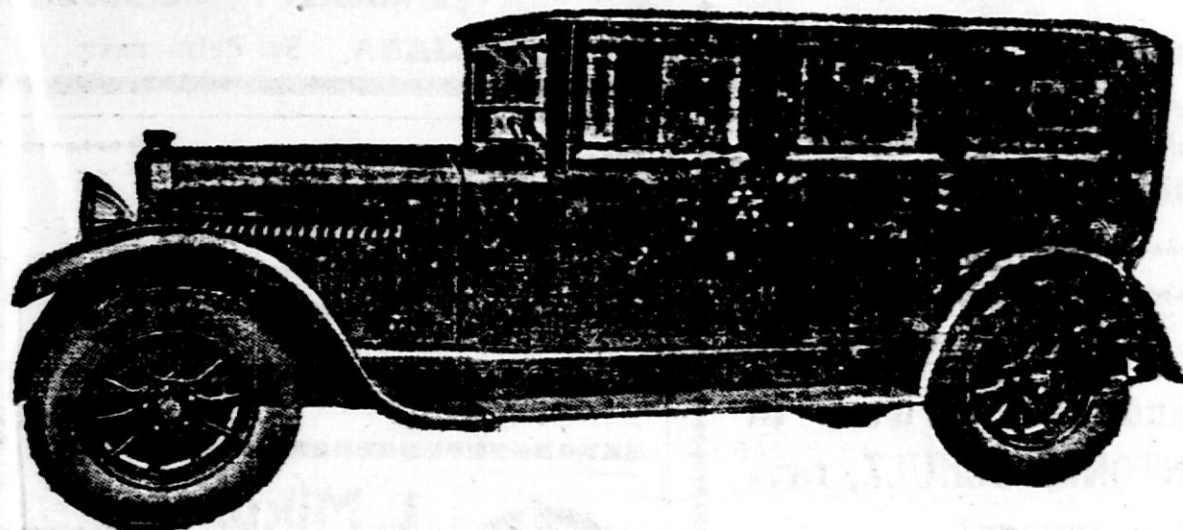

AUTOMOBILI

Fabrique Nationale d'Armes de Guerre, Société anonyme.
Herstal-lez-Liège (Belgija)

Po svojih
Browning samokresih znana
svetovna tvornica
orožja in avtomobilov

**AUTOMOBILI
MOTORJI
KOLESA**

Predvojna
znamka

BRACA TURKOVIC bančno podjetje d. d.
ZAGREB.

Predvojni izdelek, priznana **prerazredni material.** Vozila **spedjalno za neke ceste** in vozače, ki polagajo važnost na kvaliteta vozila. Motorna kolesa vodilne znamke, posestnik naj-
imenitne, sib rekordov hitrosti in trpežnosti.

Sprejmejo se podzastopniki
za Ljubljano, Split, Sarajevo in Osijek.

Specijalna mehanična delavnica

oprave pisarni, računskih, kopirnih in raznozvrstnih strojev kakor tudi registriranih oblagaj-
Razne tipke, pisave za pisalne stroje vseh sistemov spreminjen po naročilu in vzorcu

Lud. Baraga LJUBLJANA Selenburgova ulica 6
Telef 980

KAVA HAG

prava zrnata kava brez kofeina je prva svoje vrste. Ona nudi vrhunec
onega, kar je po današnjem stanju strokovnega znanja in tehnike vobče mogoče

Zahvala.

Povedom smrti svojega ljubljenelega soproga,
gospoda

Ivana Počkarja
poštnega poduradnika v pok.

sem prejela od prijateljev in znancev toliko dokaz-
ov iskrenega sožalja, da se ne morem vsakemu
zahvaliti. Bodi zato izražena vsem in vsakemu po-
sebe! tem potom moja najprišrenejša zahvala.
Izrečno pa se zahvaljujem za častno spremstvo pri
pogrebu ge. Franti dr. Tavčarjevi. Kolu jugoslov.
sester Ciril-Metodovi družbi, rodbini Lavšovi, ki
je z menoj za časa kratke bolezni pokojnika
sočustvovala.

Prisrčno zahvalo izrekam tudi vsem daroval-
cem krasnega cvetja in vsakomur, ki je za ranj-
kega kaj naredil, ter ključem: Bog plačaj!

Neotolajljiva vdova Ana

Ako hočete biti lepi

ako se hočete veseliti nad svojim dobro nego-
vanim licem, svojimi rokami in svojimi vedno
lepše postajajočimi lasmi, uporabljajte tudi Vi
kot mi:

Fellerjeva mila zdravja
in lepote z znamko
«ELSA» na plemenitej-
še kakovosti, vsebuje-
jo medicinsko preizku-
šene, dobro delujoče
sestavine, ki se vpijejo
v kožo in jo oplemenju-
jejo:

Poizkusite enkrat:
Elsalijino mlečno milo;
Elsarumenjakovo milo;
Elsaglicerinsko milo;
Elsaboraksovo milo;
Elsakatransko milo;
Elsamilo za britje —
in nikdar ne boste ho-
teli uporabljati druge-
ga mila. — Za poizkus
5 kom. Elsa-mila že z
zavojnino in poštino
vred 52.— Din.

Te cene se razumejo le če se pošlje denar vna-
prej, ker se proti povzetju poština zviša za
10.— Din. — Naročila nasloviti različna te-
kole:

Eugen V. Feller, lekarnar v Stubici
Donjoj, Elsatrč broi 238, Hrvatska.

L. Mikuš

Mestni trg šte. 15

Tvornica dežnikov,
zaloga izprehajalnih palic

Parfumerija „Strmoli“
LJUBLJANA, Pod Trančo 1

Pozor!

Industrijalci, trgovci in obrtniki!

Pozor!

Ne zamudite ugodne prilike za nakup vsakovrstnega roko-
delskega orodja kakor: obličje, mizarske skobeltnike, sekire,
klešče, kladi, razne žage, pile, svedre, rezilnike, vrtnal-
ne stroje, bruse in brusilne stroje, bencinske motorje, poljske
kovačnice, kompletne krožne žage, kovaške ješe, sponske in
matične vijake, mazalnice, vodokaze in vodokazna stekla,
gumije pretočne cevi, gonilne jermene, asbestne in gumijeve
plošče, volnena, predvna in druga tesnila.

Vse prodaja po zelo nizkih cenah na debelo in na
drobno.

Uprava konkurzne mase ODON KOUTNYJA
Ljubljana, Aleksandrova cesta šte. 7.

Ivan Jax in sin, Ljubljana
Usporovetska cesta št. 2

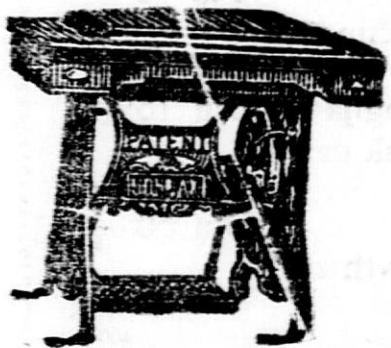
Najboljši šivalni stroji in pletilni stroji
Izborna konstrukcija in elegantna iz-
vršitev iz tovarne v Lincu

Ustanovljena 1867. Ustanovljena 1867

Vezanje poučuje brezplačno
Posamezni deli koles in šival. strojev

10-letna garancija.

— Pisalne stroje ADLER —
Kolesa iz prvih tovarn „Dürkopp“
„Stryia“, „Wartenrad“, „Keyser“

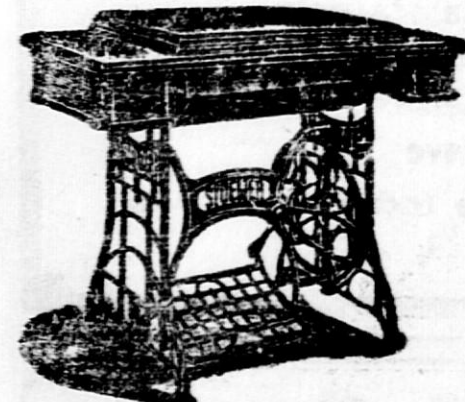

MED
popolnoma čist, cebein.
dobavlja v vsaki množini
Ludwig Ritzmann
tvornica čebelarstvih predmetov
in vel čebelarstvo
Novi Vrban 1, Bačka

15 letno jamstvo

najboljše **STOEWER** šiv-
alni stroji s pogreznim
transporterjem (grabelj); z
enoslovnim premikom je pri-
pravljen za šivanje, vezanje
ali šivanje

LUD. BARAGA
LJUBLJANA
Selenburgova ul. 6, I. 284
Telefon št. 980.

BON TON

Knjiga o lepem vedenju, govorenju in
oblačenju v zasebnem in javnem življenju
Broširana stane Din 65.—, vezana 80.— Din

Knjiga se dobi v knjigarni
TISKOVNE ZADRUGE
v Ljubljani, Prešernova ulica 54.
Nasproti glavne pošte

Kreditni zavod za trgovino in industrijo

LJUBLJANA, Prešernova ulica 50 (v lastnem posloju).

Obrestovanja vlog, nakup in prodaja vsako-
vrstnih vrednostnih papirjev, deviz in valut,
borzna naročila, predumi in krediti vsake
vrste, eskompt in inkaso menic ter nakazil;
v tu- in inozemstvo, safe-deposits itd. itd.
Zemljevidi Krediti, Ljubljana, telefon št. 15, 42, 48 in 50

Velečenjenemu gospodu tovarnarju
DRAGOTINU HRIBARJU
in sinu gosp. **RADU HRIBARJU**
ter njih cenjenim družinam:

Vesele božične praznike in srečno novo leto
želijo

češki nameštenci tovarne kanditov
firme J. Schumi — LJUBLJANA

Velečenjenemu g. **RUDOLFU SCHULZU**,
vodju tovarne kanditov Schumi in
njegovi soprogi **ANTONIJI SCHULZ**, rav-
nateljici v tovarni

Vesele božične praznike in srečno novo leto
želijo:

češki nameštenci tovarne kanditov

Vesele praznike in srečno novo leto 1927
želi vsem cenjenim odjemalcem in prijateljem

rodbina OLUPOVA
trgovina s konfekcijo, manufakturo in gostilna
POD TRANČO

v kateri so točijo najboljša dolenska in štajerska
vina ter za praznike in po praznikih čez ulico
1 Din ceneje

Francoske vezenine toilet

z volno, svilo, siebrom in zlatom po naj-
novejših smernicah posestrinske pariško-
lyonske tvrdke AMK. — Najmodnejši na-
črti in najfinjša izvršitev vozenja za-
stora, perila, pregrinj, izdelovan in
razpošiljanje šablona za predtisk žens-
skih ročnih del. Entianje, ašuriranje,
predtiskanje.

Matko & Mikeš, Ljubljana
DALMATINOVA 12

RHEUMO

akutno in kronično, bolečine v kosteh, zbadanje,
otrplost, tinitus, krči v želodcu, glavobol, protin
ishias in vsake vrste ne-razglašeni zdravi uspešno

RUSKI MELEM.

Dovoljen od ministrstva zdravja v Beogradu
Premnoga zahvala: pisma potrjujejo njegovo
zdravilnost. Obenem je pa tudi najcenejša vseh
specialitet te vrste. Dobiva se po vseh lekarnah
in drogerijah naše dežele.

Po pošti s povzetenju.
Dvorska apoteka Bogoevic Skopje

ROYAL MAIL LINE

Kr. angleška pošta parobrodna linija. — Glavno zastopstvo za kra-
jevino S.H.S. Zagreb, Trg. 1. štev. 17

Redoviti potniški promet:

Hamburg - Cherbourg - Southampton v
New York in Kanado
Cherbourg - Liverpool - Southampton v
Južno Ameriko

— Rio de Janeiro, Santos, Montevideo, Buenos Aires, Sanpaulo —
Odprava potnikov v prvem drugem in tretjem razredu
Klubu tretjega razreda z dvema in štirimi posteljami

Podzastopstva:

Beograd, Karagorjeva ulica 91. — Ljubljana, Kolodvorska ulica 2. —
Vel. Beckerk, Princesa Jelene obala 7. — Sombor, Kosta Dodić, Kralje-
vića Džordža. — Bitol, Bulvar Aleksandra 1. — Br. ojavni naslov
za gori navodena podzastopstva „ROYAL MAIL“.

Za Bosno, Hercegovino, Dalmacijo in Crno goro:
Sarajevo: Srpska Prometna banka. Telegram adresa: Prometna banka.
Gruž: Kapetan Ivo Hagija. Telegram adresa: Hagija.

SPLIT: Diox ecijanova obala 8. — METKOTIČ: Ivo Veraja.

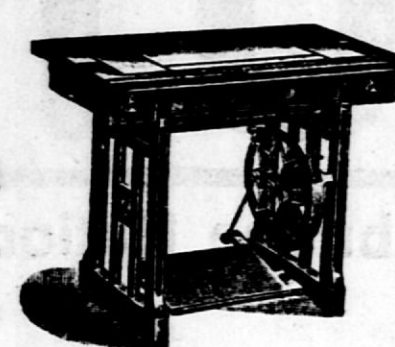
Za Rožit in Novo leto 10% popusta

Josip Petelinca GRITZNER

in plotni stroji - Dubied

Najnižje cene. — Tudi na obroke. — Vrednotna
garancija. — Najnovejša oprema.

LJUBLJANA, Sv. Petra nasip 7. (Polej Prešernovega spomenika za vodo.) Telefon 913.

Ivan Bricelj, Ljubljana

Najstarejša slovenska plesarska
in ličarska delavnica

8. nasip ceste 13. u. Gospodarski.
(dvoršče tovarne „trava“)

Se priporoča. — izvršitev točna
cene zmerno.

L. Mikuš

(Ljubljana, Sv. Petra 13)

izvaja vse vrste
delavstva in izdelave
vseh vrst strojev

Papirje in tiskarstvo vseh vrst

Pisarniški prostori

primerni za odvetnike,
notarje, zdravnike,
trgovce, obstoječi iz 3
sob, na Miklošičevi
cesti se oddajo / inem
1. januarja 1927.
Vpraša se pri „Oblacimci“.

397

J. Stjepušin

— Sisk —

zaposluje:

arhivsko delo, zbiranje, zbiranje, zbiranje

ostale stvari

Služi za vsa

posla in p.

22-1 (vse) zbiranje. — Cene in

Najnovejši opremljeni
ostrolojski olinasti svetilnik.

„AIDA“ z Amrova zagotovilo

200-400

svet. deli

Krasna in lah.

Neznana po-

stava strojeva

Svežakor

„AIDA“

se radi za razsvetljavo podjalnic,

uradov, gostilnic, šol, cehov, dvo-

nišč, vrstov itd. „AIDA“ je pri-

kladna za najmanjše in največje

prostore — Zahteva se respekt!

Glavno skladišče za S.H.S. ima

elektrotehnična im.

SVARC i. rug

ZAGREB, Preradovića ulica

— Išče mo zaupne zopanke

— Zahteva se tako respekt!

398

LOKOMOBILI

MOTORI DIZEL i SAUGGAS

GATERI PINI & KAY

POVOLJNI PLAČEVNI USLOVI

Braća FISCHER d.

ZAGREB, Pantovčak 1b.

OCARINJENJE

vseh uvoznih, izvoznih in tranzitnih pošilk oskrbi hitro
skrbno in po najnižji tarifi **Rajko Turk**, carinski
posrednik, LJUBLJANA, Masarykova cesta 9, nasproti
carinarnice. Revizija pravilnega zaračunavanja carine po
meni deklariranega blaga in vse informacije brezplačno.

Prometni zavod za premog d. d.

v Ljubljani — prodaja

:: premog ::

iz slovenskih premogovnikov

vseh kakovosti, v celih vagonih po originalnih cenah pre-
mogovnikov za domačo uporabo kakor tudi za industrijska
podjetja in razpečava na debelo

inozemski premog in koks

vsake vrste in vsakega izvora ter priporoča posebno prvo vrsto
českoslovaški in angleški koks za livarne in domačo uporabo
kovaški premog, črni premog in brikete

Naslov **PROMETNI ZAVOD ZA PREMOG d. d.**

Ljubljana, Miklošičeva cesta 15/1

Objava.

Uprava državnih monopolov bo nabavila potom
druge ponudbene dražbe, ki bo

dne 17. januarja 1927

v pisarni upravnika državnih monopolov ob 11. dopoldne
sledede količino bencina in mazila:

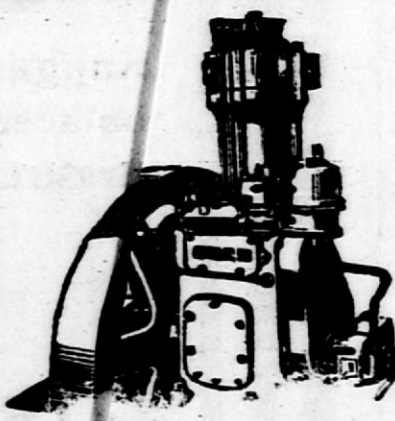
40 000 kg lahkega bencina

2.000 kg gostega avtomobilskega olja

1.000 kg redkega avtomobilskega olja.

Pogoji in vsa druga pojasnila se dobé v pisarni
ekonomnega oddelka — odsek za kupovinu — od 8
do 12. ure.

Iz pisarne uprave državnih monopolov EMBR.
26.101 od 20. decembra 1. 1926 v Beogradu.

Graški Dieslov motor

dolgo preizkušen izdelek za vsak obrat

Najvarnejša poraba gorilnega olja. — Pre-
prosto oskrbovanje. — Zgrajen s kompresorjem
ali brez njega — Od 30 HP naprej se dobav-
lja točno ozir. na kratek rok.

Grazer Waggon- und Maschinen-Fabriks- Aktiengesellschaft
vormals Joh. Wetzer.

Zastopstvi za Jugoslavijo:

BEograd: Ing. O. Meinhard, Knez Mihailova br. 49

ZAGREB: Gjurjo Vrkljan, Vinogradska cesta br. 5

Daruite za snkolski Tabor!

Telefon
379

Ivan Zakotnik

Telefon
379

meštni tesarski mojster

LJUBLJANA, Dunajska cesta 46

Vsakovrstna tesarska dela, moderne lesene stavbe, ostrešja
za palače, hiše, vile, tovarne, cerkve in zvonike. Stroji,
razna tla, stopnice, ledenice, pavilioni, verande, lesene
ograde itd. — Gradba lesenih mostov, jezov in mlinov
PARNA ŽAGA — Tovarna turnirja

FRANC ŽMITEK

razpošiljalnica sira

Bohinjska Bistrica

ČREVA

vsakovrstna po najugodnejši ceni kakor vsako leto ved-
no v zalogi. Kupujem tudi

surovi in topljeni lo

in ga plačujem po uvišji dnevni ceni. **Jos. Bergman**
Ljubljana, Poljanska cesta 85.

Pristov & Bricelj
Ljubljana

Aleksandrova cesta 1

Selenburgova ulica 5

Telefon št. 908

Ustanovljeno 1903

Prvi in najstarejši specialni artisti-
čni atelje za črkoslikarstvo na ste-
klo, kovine, les, zid, platno itd.

Izvršitev točna, okusna in precizna
v najmodnejšem žargonu

Specialista v izvrševanju steklenih
napisnih firm; slikanje grbov po
predpisih.

SLOVENSKA MATICA

priporoča tele svoje knjige:

Dr. M. Potočnik: Slovenska zemlja
VI. del. Vojvodina Koroška, 2
zvezka Din 20—

Dr. Fr. Kovačič: Slovenska zemlja
VII. del. Zgodovina Štajerske in
Prekmurja Din 70—

Dr. Dragotin Lončar: Politično živ-
ljenje Slovencev Din 15—

Dr. Ivan Lah: Češka antologija Din 15—

Lermontov - Borštnik: Junak naše-
ga časa Din 10—

Zemljevid slov. ozemlja Din 50—

III. zvezek dr. Mencingerjevih zbr.
pisov Din 20—

Ključavničarstvo

JOS. WEIBL

LJUBLJANA

Čopova c. št. 10 (Vhod z Restljeve ceste)

se priporoča za vsa v njegovo
stroko spadajoča dela

od pr. proste do

najfiniješe

izdelave

Postrežba točna!

LJUBLJANSKA KREDITNA BANKA

Delniška glavnica Din 50.000.000—

Skupne rezerve nad Din 10.000.000—

ustanovljena 1900

LJUBLJANA — DUNAJSKA CESTA (v lastni hiši)

PODRUZNICE:

Belice, Celje, Crnomelj, Gorica, Kranj, Maribor, Metković, Novi Sad,
Ptuj, Sarajevo, Split, Trst, Agencija Legats.

Poštni ček. račun Ljubljana 10509

Brzjav. naslov: Banka Ljubljana

Tel. šte. 261 413 502 503 504

Se priporoča za vse v bančno stroko spadajoča dela